

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Katedra rozvojových studií

**Politické a socioekonomické důsledky terorismu v Nigérii:
případová studie Boko Haram**

Diplomová práce

Olomouc

2017

Autor: Bc. Aneta Gottwaldová

Vedoucí práce: Mgr. Martin Schlossarek

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Politické a socioekonomické důsledky terorismu v Nigérii: případová studie Boko Haram“ vypracovala samostatně a veškeré použité zdroje jsem uvedla v seznamu literatury.

Olomouc, 7. prosince 2018

Aneta Gottwaldová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala mému vedoucímu práce, Mgr. Martinu Scholossarkovi za cenné rady, připomínky a čas, který mi během psaní této práce věnoval. Rovněž bych ráda poděkovala i mému příteli a rodině za obrovskou podporu během celého studia.

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
Přírodovědecká fakulta
Akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Aneta GOTTWALDOVÁ**
Osobní číslo: **R140137**
Studijní program: **N1301 Geografie**
Studijní obor: **Mezinárodní rozvojová studia**
Název tématu: **Politické a socioekonomické důsledky terorismu v Nigérii:
případová studie Boko Haram**
Zadávající katedra: **Katedra rozvojových a environmentálních studií**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Tato práce si dává za cíl analýzu dopadů teroristických aktivit Boko Haram na stabilitu a rozvoj Nigérie. V úvodní části práce představí původ a vývoj této islámské fundamentalistické organizace. Dále se práce zaměří na spolupráci Boko Haram s ostatními teroristickými organizacemi, způsob financování, útoky a používané metody. V hlavní části práce budou analyzovány vybrané politické a socioekonomické dopady činnosti Boko Haram na stabilitu a rozvoj Nigérie. Budou také navržena možná řešení problémů souvisejících s teroristickou činností této organizace v Nigérii.

Rozsah grafických prací: **dle potřeby**
Rozsah pracovní zprávy: **20 - 25 tisíc slov**
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**
Seznam odborné literatury:

Adebayo, Anthony Abayomi. 2014. "Implications of 'Boko Haram' Terrorism on National Development in Nigeria: A Critical Review" Mediterranean Journal of Social Sciences, (online: pdf). Dostupné z: www.mcser.org/journal/index.php/mjss/article/download/3330/3284
Akpan, Patrick L., Ebele Mary Onwuka, Chinedu Onyeizugbe. 2012. "Terrorist Activities and Economic Development in Nigeria: An Early Warning Signal" (online: pdf). Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2173041
Edobor, Osaretin. 2014. "The Impact of Terrorism and Violence on Entrepreneurs in Nigeria" (online: pdf). Dostupné z: http://www.kiecon.org/KIEBook2014_FESTUS%20OSARETIN%20EDOBOR.pdf
Udama, Rawlings Akonbede. 2013. "Understanding Nigeria Terrorism, its Implications to National Peace, Security, Unity and Sustainable Development: A Discuss" (online: pdf). Dostupné z: www.iosrjournals.org/ccount/click.php?id=6092

Vedoucí diplomové práce: **Mgr. Martin Schlossarek**
Katedra rozvojových a environmentálních studií

Datum zadání diplomové práce: **30. ledna 2015**
Termín odevzdání diplomové práce: **15. dubna 2016**

prof. RNDr. Ivo Frébort, CSc., Ph.D.
děkan

L.S.

doc. RNDr. Pavel Nováček, CSc.
vedoucí katedry

V Olomouci dne 30. ledna 2015

Abstrakt

Tato práce si dává za cíl analýzu dopadů teroristických aktivit Boko Haram na rozvoj Nigérie. V úvodní části práce představí původ a vývoj této islámské fundamentalistické organizace. Dále se práce zaměří na spolupráci Boko Haram s ostatními teroristickými organizacemi, způsob financování, útoky a používané metody. V hlavní části práce budou analyzovány vybrané politické a socioekonomické dopady činnosti Boko Haram na rozvoj Nigérie.

Klíčová slova: Boko Haram, politické dopady, socioekonomické dopady, Nigérie, rozvoj

Abstract

This thesis aims to analyze the impact of Boko Haram's terrorist activities on the development of Nigeria. The introductory part of the paper will present the origin and development of this islamic fundamentalist organization. Further, the thesis will focus on Boko Haram's cooperation with other terrorist organizations, funding, attacks and used methods. The main part of the thesis will analyze the selective political and socioeconomic impacts of Boko Haram's activities on the development of Nigeria.

Key words: Boko Haram, political impacts, socioeconomic impacts, Nigeria, development

Obsah

Seznam grafů, map a tabulek	9
Seznam zkratk	11
ÚVOD	13
1. Úvod do problematiky terorismu	16
1.1 Motivy a cíle teroristických skupin	17
1.2 Historický vývoj terorismu	20
1.3 Faktory posilující teroristická hnutí	23
1.4 Dopady terorismu na rozvoj států	28
2. TERORISMUS V NIGÉRII A TERORISTICKÁ ČINNOST BOKO HARAM	31
2.1 Ideologické kořeny	32
2.2 Vznik a vývoj organizace	34
2.2.1 První období: vznik a mobilizace (1995–2002)	34
2.2.2 Druhé období: organizace pod vedením Yusufa (2002–2008)	36
2.2.3 Třetí období: vývoj po roce 2009	36
2.3 Metody boje a používané zbraně	39
2.4 Zdroje financování a napojení na mezinárodní organizace	43
3. POLITICKÉ DOPADY TERORISTICKÉ ČINNOSTI ORGANIZACE BOKO HARAM	45
3.1 Protiteroristická opatření do roku 2013	46
3.2 Protiteroristická opatření v letech 2013–2015	47
3.3 Strategie přijaté k eliminaci Boko Haram od roku 2015	49
4. SOCIOEKONOMICKÉ DOPADY NA VYBRANÉ UKAZATELE A ODVĚTVÍ	53
4.1 Ztráty na životech	53
4.2 Materiální škody	55
4.3 Odvětví školství	63
4.3.1 Nigérie a rozvojový cíl tisíciletí v oblasti vzdělanosti	63
4.3.2 Vzdělávací systém v severovýchodním regionu země	64
4.3.3 Škody na majetku v sektoru školství	67
4.4 Odvětví turismu	69
4.4.1 Ekonomické dopady konfliktu na turismus	71
4.5 Přímé zahraniční investice	75
4.6 Odvětví zemědělství	78
4.6.1 Dopady na zemědělskou činnost ve státě Borno	79
4.6.2 Potravinová bezpečnost	84

4.6.3 Celkové vyčíslení nákladů v sektoru zemědělství	88
ZÁVĚR.....	92
Bibliografie.....	96

Seznam grafů, map a tabulek

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Hodnocení indikátoru politické stability a absence násilí v Nigérii mezi lety 2002–2016

Tabulka č. 2: Typy použitých zbraní organizací Boko Haram mezi lety 2009–2017

Tabulka č. 3: Poškozené domy napříč šesti nejvíce zasaženými státy činností Boko Haram v severovýchodním regionu Nigérie v roce 2015

Tabulka č. 4: Sektor bydlení v roce 2015

Tabulka č. 5: Průměrný počet obyvatel na jeden dům v roce 2015 v Bornu

Tabulka č. 6: Celková výše škod v odvětví soukromého podnikání v letech 2009–2015 napříč šesti severovýchodními státy v dolarech

Tabulka č. 7: Poškozené budovy a zařízení v roce 2015

Tabulka č. 8: Celkové ztráty na majetku v kategorii bydlení, podnikání a veřejného majetku v šesti severovýchodních státech v dolarech

Tabulka č. 9: Škody v sektoru školství napříč šesti nejvíce zasaženými státy činností Boko Haram v severovýchodním regionu Nigérie do roku 2015 v dolarech

Tabulka č. 10: Množství obchodovaných obilovin z trhu Gamboru do okolních států mezi lety 2008–2014 v tunách

Tabulka č. 11: Množství obchodovaných obilovin z trhu Baga do okolních států mezi lety 2008–2014 v tunách

Tabulka č. 12: Výše škod vyčíslená v sektoru zemědělství v šesti nejvíce zasažených státech na severovýchodě země v roce 2015 v dolarech

Seznam map

Mapa č. 1: Šestice map zachycující ztrátu kontroly Boko Haram nad ovládaným územím od prosince 2014 do dubna 2015

Mapa č. 2: Rozsah a míra poškozených domů ve státě Borno v roce 2015

Mapa č. 3: Dostupnost obchodních cest na severovýchodě Nigérie v roce 2016

Mapa č. 4: Fáze potravinové nejistoty v severovýchodním regionu země v červnu 2016

Seznam grafů

Graf č. 1: Typy používaných zbraní mezi lety 2009–2016

Graf č. 2: Počet zabitých civilistů ze strany Boko Haram v Nigérii mezi lety 2011–2017, zdokumentované projekty ACLED a NST

Graf č. 3: Četnost útoků a počty smrtelných zranění připisované Boko Haram na území Nigérie mezi lety 2010–2017

Graf č. 4: Cíle Boko Haram mezi lety 2010–2015

Graf č. 5: Počty návštěvníků a celkové tržby v odvětví turismu v Nigérii mezi lety 2007–2017 v nigerijských nairách

Graf č. 6: Přímé zahraniční investice v Nigérii od roku 1985–2017 v miliardách dolarů

Seznam zkratk

Al-Káida islámského Maghrebu

AQIM	Al-Qaeda in the Islamic Maghreb
	Al-Káida islámského Maghrebu
CIA	Central Intelligence Agency
CJTF	Civilian Joint Task Force
	Občanská společná operační skupina
FDI	Foreign Direct Investment
	Přímé zahraniční investice
FEWS NET	Famine Early Warning System Network
	Síť systémů včasného varování před hladomorem
GTI	Global Terrorism Index
	Index globálního terorismu
IDPs	Internally displaced people
	Vnitřně vysídlené osoby
JTF	Joint Task Force
	Společná operační skupina
MJTF	Multinational Joint Task Force
	Nadnárodní společná operační skupina
OSN	Organizace spojených národů
STTEP	Specialised Tasks, Training, Equipment and Protection International
	Speciální úkoly, trénink, vybavení a ochrana
UNCTAD	United Nations Conference on Trade and Development

Konference OSN o obchodu a rozvoji

UNESCO United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
Organizace OSN pro vzdělání, vědu a kulturu

WGI Worldwide Governance Indicators

Ukazatelé úrovně dobrého vládnutí

WTTC World Travel and Tourism Council

Světová rada cestování a cestovního ruchu

ÚVOD

Cílem této diplomové práce je zjistit, jaký vliv měla teroristická činnost organizace Boko Haram na rozvoj Nigérie ve smyslu politických a socioekonomických dopadů od jejího vzniku až do současnosti. V teoretické části práce představí problematiku terorismu, její definiční znaky a rovněž vztah bezpečnosti, potažmo terorismu a rozvoje. V úvodu praktické části bude nejprve popsán vývoj skupiny Boko Haram a to od počátku jejího vzniku až do současnosti včetně popsání jejích metod, ideologie a cílů. Výsledkem bude čitelný profil organizace se základními charakteristickými rysy. Ukázka radikální artikulace náboženství se v Nigérii neobjevuje poprvé až s Boko Haram, proto bude dostatečný prostor věnován rovněž předchůdci Boko Haram. Konkrétně jde o hnutí Maitatsine, které v zemi působilo v osmdesátých letech minulého století. V hlavní části textu budou analyzovány dopady teroristických aktivit organizace Boko Haram na rozvoj Nigérie, což je také i primárním cílem této práce. Pozornost bude nejprve zaměřena na zjištění rozsahu politických důsledků a následně na socioekonomickou analýzu dopadů se zaměřením na vybraná odvětví, jež přispívají k rozvoji severovýchodního regionu a potažmo celé Nigérie. V kapitolách zabývajících se sociálními a ekonomickými odvětvími budou vypočítány škody v rámci konkrétních sektorů napáchaných činností Boko Haram. Autorka si je tomto ohledu vědoma limitů, které sebou tato snaha přináší. Není možné zcela přesně vypočítat výši nákladů vzniklých teroristickou činností a to zejména s ohledem na chaotickou situaci, která v Nigérii panuje. Nicméně na základě dostupných zveřejněných informací se tento text alespoň pokusí výši způsobených nákladů vyčíslit. V českém prostředí představuje tato práce první pokus o součet jednotlivých škod napáchaných Boko Haram na území Nigérie.

Dostatečný prostor bude věnován sektoru zemědělství, který byl vážně zasažen aktivitami organizace, která operovala hlavně v severovýchodních oblastech Nigérie, kde je soustředěna právě zemědělská produkce. Součástí kapitoly o politických dopadech budou rovněž popsány reakce a kroky, které nigerijská vláda v průběhu konfliktu podnikla. Jedním z dílčích cílů textu je tedy i kritická reflexe protiteroristické politiky nigerijské vlády. Záměrem práce je poskytnout čtenáři porozumění problematice teroristických aktivit v Nigérii, které se zde rozmohly do obrovských rozměrů v posledních dvou dekadách, a to v rámci celkového zohlednění kontextu událostí, které vedly ke zformování organizace, až do její současné podoby.

Prvním stanoveným cílem práce je zjistit, jaký dopad měly teroristické aktivity organizace Boko Haram na politickou situaci v Nigérii. S ohledem na tento cíl zodpoví práce následující výzkumné otázky:

Jaká protiteroristická opatření byla přijata nigerijskou vládou ve snaze znovu zajistit mír na severovýchodě země? Byly tyto kroky efektivní? Popřípadě do jaké míry se vládě podařilo eliminovat členy organizace Boko Haram? Přispěly bezpečnostní složky spíše k vyřešení či zhoršení bezpečnostní situace?

Druhým stanoveným cílem práce je zjištění socioekonomických dopadů na vybrané ukazatele a odvětví způsobenými teroristickými aktivitami organizace Boko Haram. V rámci tohoto cíle práce zodpoví sérii následujících výzkumných otázek:

Jaké byly celkové náklady napáchaných škod v rámci jednotlivých ukazatelů/odvětví?

Jaké byly ztráty na životech a na majetku v severovýchodních oblastech Nigérie, kde organizace působila? Který stát byl poškozen nejvíce a jaká byla celková suma nákladů v tomto ohledu právě zde?

Jaké důvody vedly k propuknutí potravinové krize? Které státy a konkrétně jak tato krize postihla nejvíce?

Do jaké míry byl narušen přeshraniční obchod se zemědělskými produkty mezi státem Borno a okolními státy?

Charakter práce odpovídá případové studii, tedy detailnímu zhodnocení případu islamistické organizace Boko Haram, která byla zvolena předmětem výzkumu. Jako metodu k zodpovězení jednotlivých výzkumných otázek si autorka zvolila deskriptivní analýzu.

Hlavním zdrojem informací pro tuto studii jsou dostupné primární a sekundární cizojazyčné zdroje. Veškeré údaje a informace, které přispěly k vypracování tohoto textu, byly získány z relevantních a důvěryhodných zdrojů, především z odborných článků, analýz zahraničních a lokálních akademických pracovníků a expertů či reportů nejdůležitějších nevládních organizací působících v krizové oblasti. Přestože se nigerijská vláda nechala několikrát slyšet, že je Boko Haram zcela poražená, není tomu tak, což potvrzují i média a organizace v místě konfliktu. Téma je tak stále aktuální a z tohoto důvodu jsou v textu využívány rovněž zprávy

od důvěryhodných médií, reagující na aktuální události v Nigérii. Za všechny lze zmínit například BBC, Al-Jazeera, The Herald či Premium Times.

Autorů, zabývajících se terorismem obecně či jeho dopadů na rozvoj států, je v prostředí českého výzkumu poměrně málo. Výjimkou je v tomto případě Miroslav Mareš působící na Masarykově univerzitě v Brně. K dalším autorům věnujícím se terorismu, i když ne soustavně, patří Pavel Foltýn a David Řehák působící při Univerzitě obrany v Brně. V zahraničí projevují o danou problematiku zájem zejména autoři američtí. Tématu nigerijského terorismu se vzhledem k historickým vazbám na region věnují autoři britští a ze zřejmých důvodů také nigerijští. Mezi odborníky zabývajícími se oblastí terorismu a jeho dopadů na ekonomiky států patří američtí autoři Todd Sandler, Walter Enders či Brock Blomberg. K nigerijským autorům, kteří se problematice terorismu věnují soustavně patří například Subhayui Bandyopadhyya či Javed Younas. Velmi cenným zdrojem informací v kapitolách týkajících se vývoje, činnosti Boko Haram a odpovědí nigerijské vlády na její útoky byl sborník *Boko Haram and the Nigerian Insurgency* editovaný Brendanem McNamarou a Grahamem Plasterem. Přínosné byly také analýzy jak zahraničních, tak nigerijských akademických pracovníků zabývajících se Boko Haram jako jsou například James Adewunmi Falode, Okechukwu Eme či Jide Ibieta.

Hlavní část práce, ve které jsou analyzovány dopady teroristické činnosti, čerpá zejména z odborných online článků v oboru respektovaných periodik jako jsou například *Perspectives on Terrorism*, *International Journal of Economics, Commerce and Management*, či *Journal of Economics and Sustainable Development*. Cenné byly rovněž reporty od nevládních organizací, které působí v dané oblasti a jsou schopny bezprostředně zachytit a analyzovat aktuálně probíhající události. K nejvýznamnějším organizacím patří například Lékaři bez hranic, Human Rights Watch či The International Organisation for Migration. Důležitým zdrojem informací zejména v kapitole cestovního ruchu byly národní statistiky vydané nigerijskou vládou. V části, kde se autorka zabývá zemědělstvím a potravinovou bezpečností, byly použity mimo jiné zprávy výzkumných skupin a projektů jako například Commercial Agriculture Development Project, The International Fund for Agricultural Development, UNICEF či The World Food Programme.

1. ÚVOD DO PROBLEMATIKY TERORISMU

Diskuze na téma vlivu terorismu na rozvoj států a to zejména v souvislosti s jeho socioekonomickými dopady se vedou poměrně krátce. Terorismus jako bezpečnostní hrozba neunikla pozornosti velkému množství zainteresovaných aktérů, ať už se jedná o neziskové organizace, vládní či zdravotnické organizace. Z tohoto důvodu lze jen těžko nalézt shodu ohledně jediné společné definice toho, co všechno by měl pojem terorismus zahrnovat.

Ve své studii *Political Terrorism* autoři Schmid a Jongman (2005) uvádějí, že existuje až 109 definic terorismu, které obsahují 22 často používaných definičních znaků, mezi které řadí například násilí, strach, výhrůžky, politický motiv, hrozbu apod. Jednotlivé definice se od sebe liší zejména v souvislosti s agendou, které se daný autor či organizace věnuje. Pro potřeby této práce využijeme definice autorů a organizací, jež se zabývají problematikou terorismu a to s ohledem na jeho dopady na rozvoj států.

Jednou z nejčastěji používaných definic terorismu v ekonomické literatuře je definice od Enderse a Sandlera (2012, 3): „*Terorismus je plánované použití násilí a brutality nebo hrozba použití násilí ze strany jednotlivců nebo národnostních menšin za účelem dosažení politických či sociálních cílů, a to prostřednictvím zavražďování velkého počtu lidí.*“ Právě přítomnost nebo hrozba násilí a sociální či politický motiv jsou prvky, jež považuje většina autorů za charakteristické rysy novodobého terorismu. To, co odlišuje kategorii násilného trestného činu od teroristické akce je přítomnost zmíněného motivu (Enders a Sandler, 2012, 3).

Organizace OSN pracuje od roku 2008 na přijetí komplexní konvence o mezinárodním terorismu, jež by doplnila a zároveň zastřešila stávající úmluvy týkající se boje proti němu. Součástí připravovaného návrhu je definice tohoto fenoménu, která zahrnuje „*protiprávní a úmyslné kriminální činy zaměřené proti civilistům, spáchané s úmyslem způsobit (a) smrt nebo závažné tělesné zranění či zmocnění se rukojmí; nebo (b) vážné poškození veřejného či soukromého majetku, včetně státních a vládních budov, veřejného systému dopravy či životního prostředí; nebo (c) škody na majetku, zařízení či systémech..., jež mají nebo mohou mít za následek značné hospodářské ztráty s účelem zavraždit obyvatelstvo nebo donutit vládu či mezinárodní organizaci, aby něco učinila nebo se zdržela nějakého aktu.*“ (Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, 2008) Vzhledem k charakteru

zaměření této práce na stát Nigérie by bylo nepochybně zajímavé, rozšířit pojetí terorismu rovněž o definici nigerijské vlády a podívat se, jak nigerijští činitelé nahlíží na akt terorismu a co je jím podle nich myšleno.

V roce 2011 byl v Nigérii schválen zákon o prevenci proti terorismu (2011), ve kterém se teroristickým činem rozumí úmyslné jednání, které:

- (a) Může vážně poškodit stát či mezinárodní organizaci
- (b) Je zamýšleno, či může být považováno za plánované -
 - (i) neoprávněné donucení vlády či mezinárodní organizace, aby něco učinila nebo se zdržela nějakého aktu
 - (ii) zastrašení obyvatelstva
 - (iii) destabilizování či zničení základní politické, ústavní, hospodářské nebo sociální struktury země nebo mezinárodní organizace, nebo
 - (iv) ovlivnění vlády či mezinárodní organizace zastrašením či nátlakem

Záměrně zde byly zmíněny definice třech různých aktérů, jež se věnují různým dopadům teroristických útoků. Kromě nigerijské vlády, která ve svém zákoně vyjmenovává také konkrétní činy a aktivity, je výrazným společným znakem u všech tří definic vytvoření atmosféry strachu, s čímž je spojená nedůvěra ve schopnosti bezpečnostních složek státu ochránit svoje obyvatelstvo. Z definice nigerijské vlády je patrné, že si její činitelé dobře uvědomují, že by bezpečnostní hrozba terorismu mohla vést až k samotnému ohrožení základů nigerijského státu.

1.1 Motivy a cíle teroristických skupin

V minulosti se většina autorů shodovala v názoru, že teroristé jsou psychicky labilní jedinci, kteří trpí duševní chorobou, a proto nemají kontrolu nad svým jednáním (Cooper, 1977, Hacker, 1976, Pearce, 1977, Taylor, 1988). V současnosti převládá názor, že teroristé jsou racionálně jednající jedinci, kteří prostřednictvím teroristických strategií chtějí dosáhnout sociálních a politických změn, a tím zároveň naplnit svoje vlastní osobní potřeby (Butchard, 2017, Moss, 2016, Victoroff, 2005).

V případě teroristických skupin působících na území Afriky, kde většina obyvatel čelí každodenním problémům jako je vysoká nezaměstnanost, chudoba, masivní korupce či obrovská nedůvěra ve státní instituce, může být touto potřebou například materiální zabezpečení rodiny či obecně vidina, že se změnou přijde lepší budoucnost.

Motivy členů teroristických skupin mohou být různé. Některé z nich zmiňuje například Brzybohatý (1999):

- Ideologie. Tu lze považovat za nejnebezpečnější druh motivace. Zpravidla se u teroristů jedná o politickou, náboženskou, etnickou či rasovou orientaci.
- Experiment. Většinou se jedná o mladistvé, jejichž touhou je zpravidla přilákání pozornosti.
- Zisk. V rámci útoků využívají teroristé především formu únosů, u nichž předpokládají, že jim vynesou očekávaný finanční obnos.
- Afekt. V tomto případě se jedná o ojedinělý motiv, který je charakteristický pro pachatele trpící psychickou poruchou. Spouštěcím mechanismem je pro útočníka pro něho nepřekonatelné životní zklamání.
- Uznání. Snahou pachatelů je získat za své činy uznání rodiny či okolí.

Je důležité zmínit, že tyto motivace se mohou vzájemně prolínat, a pro vnějšího pozorovatele je proto často velmi obtížné je pochopit v komplexních souvislostech (Foltin at al., 2008, 40). Příkladem může být sebevražedný atentát, který si vyžaduje sebeobětování realizátora. V některých případech může být pouze čirým gestem zoufalství, ale z pohledu nábožensky založeného teroristy i produktem racionální úvahy, neboť mu přináší možnost vstupu do ráje (Foltin at al., 2008, 40).

Následující odstavce se věnují cílům teroristických organizací. S ohledem na zaměření této práce, jsou shrnuty do několika nejdůležitějších okruhů:

Jedním ze základních cílů teroristických hnutí je získat **pozornost médií** – to co Thomas Thornton (1964) nazývá „advertisement of the cause“ neboli cílená reklama. Násilí, napětí a hrozící nebezpečí vždy přitahovalo lidskou pozornost, tedy aspekty, které jsou terorismu vlastní. Prostřednictvím útoků se činnost teroristů dostává do podvědomí lidí, což je velmi

účinný způsob, jak u veřejnosti rozšířit strach z dalšího útoku. Publicita může být ve skutečnosti pro některé skupiny hlavním cílem. V dnešním provázaném světě potřeba mezinárodní publicity povzbuzuje teroristy k ještě většímu a destruktivnějšímu násilí. S rostoucím a různorodějším publikem, které už je na občasné teroristické útoky zvyklé, roste i potřeba teroristů více šokovat¹ (Jetter, 2017).

Podrýváním a oslabováním základních funkcí státu, mezi které patří i zajištění ochrany obyvatelstva, se teroristé snaží **poškodit** či **zdiskreditovat politický režim** a jeho legitimitu (Crenshaw, 1981, 386–387). Stát je jedinou oprávněnou institucí v demokratických režimech, které zákon umožňuje použít všechny dostupné prostředky, aby se vypořádal s případnými narušiteli veřejného pořádku. Všichni ostatní aktéři mají povinnost k prosazení vlastních zájmů použít nenásilné mírové prostředky (Frey a Luechinger, 2003, 2–3). Členové teroristických organizací však vždy jednájí mimo zákony státu, čímž dostávají stát do obtížné situace. Za velmi závažnou, je považována situace, kdy vláda ztratí kontrolu nad svým územím, neboť to ji může ještě více oslabit a narušit základní chod státu (Crenshaw, 1981, 386–387). To je příklad i Boko Haram, které se během několik let podařilo ovládnout velkou část severovýchodního regionu Nigérie. Následkům ztráty kontroly nad tímto územím čelí vláda dodnes.

Teroristé se někdy svými skutky snaží upozornit na problémy, které podle nich nejsou řešeny. Z tohoto důvodu může být jejich snahou vyprovokovat vládu k případné protireakci s cílem zviditelnit tyto problémy a demonstrovat, že je jejich chování opodstatněné. Teroristé chtějí donutit režim, aby ukázal jeho pravou represivní tvář, protože pak by se jim mohlo podařit **získat** na svou stranu **část domácí veřejnosti** (Crenshaw, 1981, 387). Příkladem může být brazilský revolucionář Carlos Marighella, který prohlásil, že nejjednodušší cestou, jak si

¹ Profesor Michael Jetter (Jetter, 2017) z Kolumbijské univerzity v Medellin v Kolumbii provedl velmi zajímavou studii o vlivu médií na teroristické útoky. Jetter vypracoval systematickou analýzu teroristických útoků organizace Al-Káida ve světě mezi lety 2001–2017, jež byly zveřejněny vlivnými médii jako je BBC, CNN, CBS a Fox News. Výzkum byl zaměřen na srovnání teroristických útoků (ve zprávách vydanými zmíněnými médii), které se odehrály přibližně ve stejné době (a mimo tuto dobu) jako velké přírodní katastrofy. Jetter zjistil jednoznačnou souvislost mezi počtem článků věnovaných teroristickému incidentu a počtem následných útoků. Jetter zjistil, že pokud byl teroristický útok zprávou dne a nezastínila jej jiná přírodní katastrofa, došlo k vyššímu počtu útoků během několika následujících týdnů. Ze zprávy vyplývá, že jedna minuta věnovaná Al-Káidě ve 30 minutovém zpravodajském segmentu způsobuje přibližně jeden útok v oblasti během následujícího týdne, což odpovídá průměrnému počtu obětí 4,9.

získat oblibu veřejnosti, bylo vyprovokovat režim k nevídaným persekucím a represím (Marighella, 2002, 36–37).

Teroristé se svým jednáním snaží destabilizovat a podryvat veškeré ekonomické procesy a transfery v postiženém regionu, a tím **oslabit celou ekonomickou základnu daného státu** (Enders a Sandler, 2008, 1–2). Kromě přímých dopadů na ekonomiku zahrnující ztráty na lidských životech a zničený majetek, má terorismus i řadu nepřímých dopadů, jež se projevují až s odstupem času po teroristické události, zato náklady těchto dopadů obvykle mnohonásobně převyšují ty přímé. Očekávání veřejnosti a investorů ohledně budoucnosti má významný vliv na růst ekonomiky. Teroristé si dobře uvědomují, že politikou strachu a nejistoty mohou dosáhnout například oslabení investic do daného státu a způsobit mu tak ekonomické problémy. Přítomnost teroristických útoků v jednom státě, může mnohdy ovlivnit i sousední země a způsobit tak vážné ekonomické problémy v celém regionu (Enders a Sandler, 2008, 1–2).

1.2 Historický vývoj terorismu

Válčení či různé formy násilí a teroru lze pozorovat od samého počátku existence lidstva. Podle Hoffmana (2001, 15–17) se pojem terorismus ve smyslu, kdy byl poprvé takto pojmenován, objevuje poprvé až v souvislosti s Jakobínskou diktaturou, v období Velké Francouzské revoluce mezi lety 1793-1794. Po anarchistickém období povstání a nepokojů byl systém vedoucí k prosazení pořádku nazýván jako „*régime de la terreur*“, přičemž podle mínění Maxmiliána Robespiera a jeho následovníků byl pojem terorismus paradoxně spojován s ideály ctnosti a demokracie (Hoffman, 2001, 15–17). V tomto období se ještě jednalo o nástroj panství státu, zatímco na konci 19. století se již koncept terorismu pojí s protistátními aktéry (Mareš, 2004, 20).

Od tohoto období pak existují různé pohledy autorů na historické vymezení jednotlivých etap vývoje terorismu. Velmi často je používáno členění podle Davida Rapoporty (2004, 46–68) na vlnu anarchistickou (1880–1930), antikoloniální (1930–1960), levicově orientovanou (1960–1979) a vlnu náboženskou (po roce 1979 až do současnosti). S ohledem na zaměření této práce je významná především etapa náboženská, která začala v podstatě Íránskou revolucí, pokračovala sovětskou invazí do Afghánistánu a v roce 2001 vyústila v události 11. září, kdy

islámská organizace Al-Káida zaútočila na newyorské obchodní centrum. Poslední zmíněný incident byl v této etapě zatím nejdůležitějším mezníkem. Rapoport (2004, 46–68) upozorňuje na fakt, že většina útoků byla až do současnosti spáchána islámskými hnutími, ale byly zde i organizace s jiným náboženským vyznáním.² Součástí tohoto směru je i teroristická organizace Boko Haram či organizace Islámský stát operující v Íráku a Sýrii.

Pro účely této práce by byl podrobný rozbor historie terorismu nadbytečný, proto bude v několika následujících odstavcích věnován prostor důležitým historickým etapám a to od 19. století. Během tohoto období se teroristická hnutí utvářela a postupně se měnily motivy, cíle a způsoby realizace útoků, jež se výrazně odlišovaly od těch předchozích. Pokud porozumíme tomuto vývoji a jeho proměnám, budeme schopni snadněji identifikovat hlavní rysy teroristických organizací, jež poslouží jako vhodný základ k následné analýze sociálních a ekonomických dopadů terorismu.

Během 19. století dochází k formování národních států, s čímž souvisí proměna způsobu a vedení války ze strany vlád, ale i ostatních aktérů. Během této etapy jsme svědky významných změn v motivech páchaní násilí (Foltin at al., 2008, 20–21). Nacionalismus jako politická hodnota nabírá na síle a obyvatelé žijící v mnohonárodnostních státech si začínají uvědomovat příslušnost k určité společenské skupině a požadují možnost výběru svých vůdců a tvorby vlastních zákonů. Postupně dochází k výbuchům politicky motivovaného násilí, jež mnozí historici vysvětlují jako precedent, z něhož by mohl být vyvozen dnešní přístup k terorismu (Strmiska, 1996, 12). Mezi aktéry, jež lze považovat za předchůdce moderního terorismu, můžeme zařadit tajné skupiny, sekty nejrůznějšího původu, či osamělé fanatiky a bandity (Strmiska, 1996, 12). Díky technologickému pokroku (stavba železnice, vynález dynamitu či telegrafu) byl pachatelům umožněn rychlejší přesun z místa na místo a rychlejší komunikace mezi sebou. Čím dál častěji tak docházelo k bombovým atentátům na armádní jednotky, policejní stanice či soukromé bezpečnostní síly, přičemž jedním z důvodů, který mohl přispět k těmto projevům násilí, mohl být nesouhlas s čím dál většími společenskými rozdíly mezi bohatými a chudými (Foltin at al., 2008, 49).

² Příkladem mohou být antisemitské, křesťanské teroristické organizace na území USA - The Covenant, The Sword a The Arm of the Lord, jejichž členové byli trénováni k útokům na území Spojených států (FBI, 1982).

Ve 20. století, zejména pak v období Studené války jsme svědky nebývalého rozmachu mezinárodního terorismu. Charakteristické pro toto období jsou jeho nové formy (revoluční terorismus, partyzánské boje a sebevražedné útoky³), ale i způsoby realizace (žhářské útoky či braní rukojmích⁴). Po roce 1990 dochází k celkové proměně terorismu s ohledem na změny v oblasti cílů, taktik, strategií a metod boje (Foltin et al., 2008, 52–54).

V souvislosti s těmito změnami začal být terorismus na konci 20. století řazen do kategorie tzv. *asymetrických hrozeb*, pro které je charakteristická výrazná nerovnost mezi dvěma proti sobě válčícími stranami. Znamená to, že jeden z aktérů konfliktu má takovou převahu (finanční, materiální), že nemá protivníka srovnatelného významu. Slabší strana se následně začne uchýlovat k nestandardním postupům (léčky, zákeřné akce, klamné cíle atd.) ve snaze vyhnout se přímému střetu se silnějším protivníkem a zároveň proměnit sumu svých nevýhod ve značnou výhodu (Eichler, 2004, 17–18).

Některé muslimské země Blízkého východu, o jejichž přízeň se během Studené války ucházely oba zneprátelené bloky se z pozice nezúčastněného aktéra dnes ocitají v postavení potenciálního soupeře demokratických států ve světě. Nové mocenské uspořádání světa po skončení Studené války a sled událostí, které vedly k propuknutí války v Perském zálivu vnímala řada obyvatel muslimských zemí s nedůvěrou a podpora extrémních náboženských hnutí se pro mnohé z nich zdála logickým východiskem (Bílková, 2002, 33). Postupně tak dochází k oslabení proudu umírněných nacionalistů a naopak dochází k posílení islamistů. Do první poloviny 90. let 20. století byl proces postupné změny od jednoho ideového východiska k druhému v muslimském světě dokončen. „*Někdejší symbol terorismu Blízkého východu, palestinský bojovník (fidajín)... byl vystřídán islámským radikálem, spěchajícím vstříc dobrovolné smrti s náloží připevněnou na svém těle. Odešla generace levicových a nacionalistických, obvykle nenáboženských teroristů a nastal čas náboženských teroristů.*“

³ Z 5430 zaznamenaných sebevražedných útoků ve světě v letech 1974–2016 přišlo o život 55 022 osob (The University of Chicago, 2016). Z tohoto počtu jich má 125 na svědomí organizace Boko Haram a celkem při nich přišlo o život 1905 osob (The University of Chicago, 2016).

⁴ Jedním z příkladů může být zajetí a následné zavraždění jedenácti izraelských atletů na olympijských hrách v Mnichově v roce 1972, který měla na svědomí palestinská teroristická skupina Černé září (Appl, 2016). Téměř okamžitou reakcí na tento incident byl vznik řady národních speciálních jednotek pro boj s terorismem.

(Bílková, 2002, 33) Nacionalistický terorismus⁵ byl tak postupně nahrazen nábožensky motivovanými útoky.

Začátkem 21. století sledujeme novou fázi vývoje, v rámci které se náboženský terorismus⁶ rozšiřuje za hranice regionu Blízkého východu a projevuje se v působení mezinárodních teroristických skupin, jak ukázaly například události 11. září. K nejnebezpečnějším organizacím patří v současnosti Islámský stát, organizace Boko Haram, Al-Káida a Talibán. Podle Indexu globálního terorismu (dále jen GTI) z roku 2017, byly tyto skupiny zodpovědné za více než 59% všech obětí zabitých během útoků v roce 2016 a 74% v roce 2015. (Institute for Economics and Peace, 2017)

1.3 Faktory posilující teroristická hnutí

Terorismus je složitý fenomén. O příčinách použití tohoto druhu násilí vůči společnosti toho bylo napsáno mnoho, nicméně většina prací se v tomto ohledu zaměřovala pouze na zjištění jeho základních příčin. Existují však další neméně významné faktory, které stojí za to analyzovat, poněvadž poskytují důležité informace o tom, co přispívá k síle a odolnosti teroristických skupin.

⁵ Nacionalistický terorismus je motivován snahou jeho aktérů o dosažení práva určitého národa na sebeurčení. Většinou se jedná o národněosvobozené hnutí. V závislosti na tom, čeho chtějí dosáhnout se následně odvíjí rozsah a povaha jejich činů. Útoky těchto skupin jsou směřovány na specifické (ozbrojené síly nepřítele, zrádci) či symbolické kategorie osob (vedoucí politiky druhé strany) s cílem získání pozornosti nejen u domácího, ale také zahraničního publika, a napomoci tak k vyřešení této otázky. Typickým příkladem byly v období 60.–70. let únosy civilních letadel, za kterými stáli palestínští radikálové ve snaze internacionalizovat palestinskou otázku (Bílková, 2002, 31).

⁶ O současném náboženském terorismu mluví uznávaný odborník na náboženský terorismus Mark Juergensmeyer jako o dramatickém a násilnickém vyjádření procesu znovuuplatňování náboženství jako alternativní ideologie v období významných společenských změn. Ve své knize *Terror in the Mind of God* popisuje tento fenomén takto: „*Náboženský terorismus reflektuje nesmířitelné postoje skupin, které se prolínají s různými politickými hnutími při zachování principů vlastní víry a s ní spojované tradice. Z jejich pohledu současná sociální realita reflektuje limity moderní společnosti, pokud jde o možnost dosažení mravně vyššího a smysluplného života.*“ (Juergensmeyer, 2000, 6–7) Náboženství může díky své relativní ideové stálosti a schopnosti oslovit široké publikum a za určitých podmínek a okolností působit jako snadno dostupný a věrohodný nástroj k interpretaci světa, kterým je možné zastřešit i definovat specifické politické cíle (Gedlu, 2002, 127).

Ačkoliv byly v minulosti snahy zastavit konání teroristických skupin, jak se ukazuje terorismus je stále mezi námi a je silnější a smrtící více než kdy jindy. Na začátku nového tisíciletí nám události z 11. září potvrdily, že stále nejsme schopni zastavit využívání terorismu jako prostředku k dosažení politických cílů.

Teroristé jsou skupiny nebo „sítě“ aktérů navzájem spojených prostřednictvím komplexních sítí, v rámci kterých dochází ať už k přímé či zprostředkované výměně informací mezi členy organizace. Teroristické organizace jsou v podstatě společenskou platformou, kde se setkávají jedinci, jež nenacházejí uplatnění ve společnosti a setkávají se s pocity odcizení. Příkladem může být rostoucí ztráta vazeb vůči společnosti, jež přeměnila džihadismus na skutečně globální hnutí založené na abstraktních virtuálních vazbách (Sageman, 2004, 147). Podle Sagemana (2004, 147) pocit sounáležitosti, soubor sdílených hodnot a přesvědčení mezi členy skupiny hrají v tomto ohledu významnou úlohu, poněvaž přispívají k budování soudržnosti, jež je naprosto kritická. Ideologie ve spojení se sociálními sítěmi mají pak rozhodující roli při udržování síly a odolnosti teroristických skupin.

Co přesně znamená pojem ideologie? Jansová (2014) definuje ideologii jako soubor sdílených názorů, životních postojů a cílů určité sociální skupiny, jež tuto komunitu vytváří a legitimizují její počínání. Celá řada teroristických organizací se věnuje snahám ovlivňovat ideologii společnosti tak, aby se co nejvíce shodovala s ideály dané skupiny. Jak napsal Morgenthau (2005, 29) v knize *Politika mezi národy*, moc je vždy okamžitým cílem a politika je bojem o moc. Ideologie jsou používány k získání moci. Na konci minulého století, v době, kdy dochází k vítězství ideologie kapitalismu nad komunismem, přicházejí levicové skupiny o svého hlavního sponzora. Jejich postavení bylo rychle nahrazeno vzestupem islámu, jakožto silného ideologického nástroje pro náboženské teroristické skupiny (Sageman, 2004, 12). Výbuchy násilí ze strany islámských náboženských skupin hlásící se ke globálnímu džihádu a hlásající svou vlastní puristickou interpretaci islámu, mají vést k porážení západních mocností, jež údajně brání vytvoření skutečného islámského státu. Pro islamisty náboženství není jen víra, ale přesvědčení, že by mělo dojít ke zrušení všech stávajících politických systémů, jež mají být nahrazeny Chalífátem.⁷ V důsledku toho vedla směs náboženské

⁷ Byla náboženská instituce a současně státní útvar zahrnující prakticky veškerá území ovládaná muslimy v 7. století poté, co se Abú Bakr stal prvním chalífou (Tauer, 1984, 41).

ideologie a politických cílů k významnému rozdělení v muslimském světě (Sageman, 2004, 12).

Podle experta na terorismus Bruce Hoffmana (2006, 254) je terorismus místem, kde se politika a násilí protínají v naději, že jim dodá sílu k provedení zásadních politických změn. Ideologický faktor hraje bezesporu významnou roli při motivování společnosti zapojit se do politického dění. V případě připojení se k teroristické organizace hraje ideologie úlohu zcela zásadní. Je absolutně nezbytné udržet ideologickou víru, jež by legitimizovala zabíjení nevinných obětí či obětování se a ukončení vlastního života pro danou věc bez jakýchkoliv pochybností (O'Neill, 2005, 101).

Podle O'Neill (2005, 121) důvodem proč se nespokojený jedinec připojuje k organizaci, je zvýšení jeho možností dosáhnout věcí, kterých si cení a které si přeje. V rámci přirozené intenzivní socializace se každý jedinec snaží nalézt svoje místo ve společnosti a patřit k určité sociální skupině. Vznikají tak **sociální sítě**, tedy skupiny uzlů propojených prostřednictvím vazeb, které jsou zase spojeny dalšími vazbami; nejvíce propojené uzly se nazývají centra a jsou důležitou součástí teroristické sítě. Tyto sítě se postupně vyvíjí do síťové struktury „malého světa“ (Sageman, 2004, 137–140). Narozdíl od hierarchické sítě, která může být zničena odstraněním její vůdčí osobnosti, v rámci sociálních sítí, jejichž součástí jsou malé sítě, může být významná část uzlů náhodně odstraněna, aniž by byla ovlivněna celistvost struktury jako celku (Sageman, 2004, 137–140). Většina velkých teroristických organizací je založena právě na bázi malých propojených uzlů, jež jsou pružné, a tedy i odolné proti vnitřním otřesům způsobenými vnějšími faktory.

Společenské vazby, jež tyto uzly vytvářejí, jsou velmi silné. Jednotlivé uzly se cítí pevněji navzájem propojeny, mnohem více než se společností. Jedná se o virtuální společnost, jež je velmi přitažlivá pro odcizenou, znuděnou či vyloučenou mládež v arabském, ale i západním světě. V rámci současného sociálního systému v Nigérii, mají mladí muži bez peněz nebo konexí jen velmi malou možnost sociální mobility. Je téměř nemožné si nalézt legální, dobře placenou práci, a tak se často ocitají na okraji společnosti. Za normálních okolností si tito mladí muži nebudou moci nikdy dovolit věno a tedy se stát *baaba saré*, což ve Fulanštině znamená „hlava domácnosti“ (Boko Haram Victims Relief, 2017). Bez rodiny nebudou nikdy ve společnosti přijati jako dospělí muži, ani ve svých třiceti či čtyřiceti letech. Z tohoto důvodu jsou ve velké míře unášeny ženy a dívky, které se následně stávají manželkami

bojovníků (Boko Haram Victims Relief, 2017). Podle Matfessové (2016)“ *...Boko Haram není pouze násilná pohroma. Přitahuje členy, protože nabízí určitou normalnost v regionu, který byl státem opuštěn, včetně obchodu, sociálních služeb, manželství, identity a příslušnosti. Pokud nigerijská vláda nezmění svůj přístup, bude Boko Haram nadále škodit a přinášet bídu a utrpení nigerijskému lidu na severu země.*“

Teroristé si dobře uvědomují, že **veřejná podpora** je jedním z nejdůležitějších faktorů, jak udržet organizaci při životě (Lindberg, 2010). Čím větší jsou deprivované skupiny, tím větší je možnost mobilizace mas. Podpora ať už aktivní či pasivní může posílit nebo zničit dané hnutí, přičemž získání této podpory vyžaduje značné úsilí, dovednosti a dobrou organizaci. Poselství veřejnosti musí být pro masy lákavé, aby získalo podporu, protože jeho konečným cílem je provést změnu. Politická legitimita je ohrožena, pokud teroristé přesvědčí obyvatele, že násilí je jediným způsobem, jak řešit jejich problémy a „bojem za správnou věc“ poskytnou morální ospravedlnění jeho použití (Lindberg, 2010). Podle německého sociologa Maxe Webera (1965) je nutnou podmínkou, aby entita byla považovaná za stát, udržení monopolu na legitimní použití násilí na jeho území. Použití terorismu k erozi síly státu ukazuje občanům, že vláda nemá svoje území pod kontrolou a nemůže je tak účinně ochránit. Lindbergová (2010) zdůrazňuje, že klíčem úspěchu je nalézt správnou rovnováhu, aby nedošlo k odcizení obyvatelstva, a to platí jak pro teroristické skupiny, tak pro vládní síly. Teroristé mohou organizovat útoky jen proto, aby vyvolali vládní represe vůči obyvatelstvu a počítali s tím, že tato opatření zvýší jejich veřejnou podporu. Pokud však populace nereaguje, vždy existuje taktika nátlaku, jež by obyvatelstvo donutila ke kooperaci. Nátlak je však obvykle ne zcela vhodnou strategií, neboť obvykle logicky vyvolává lidový odpor a legitimita teroristů je zpochybněna. Reakce nigerijské vlády vůči Boko Haram se věnuje samostatná kapitola Protiteroristická opatření nigerijské vlády.

Organizační schopnosti jsou kriticky důležité pro každé hnutí a jejich veřejná podpora se odvíjí právě od nich. Teroristé si toto uvědomují, a proto investují čas a úsilí do svých organizačních aktivit. Nejdůležitějším přínosem organizace jsou její lidské zdroje a dovednosti vůdce, ať už pro identifikaci, integraci či koordinaci různých úkolů či rolí nezbytných pro úspěch v bojových operacích, školení, logistice, dopravě, komunikaci a dalších oblastech organizace (O'Neill, 2005, 107–120). Nejvíce odolné teroristické skupiny mají dlouhou životnost díky síle svých organizací provádět strategie a dosahovat svých cílů – fundraisingu, propagandy či bojových operací – a jejich přizpůsobivost ke změně podle

okolností. Například rozvoj organizace musí doprovázet eskalace násilí; nedostatečná disciplína, nedostatečná odborná příprava, nedostatečná koordinace, nesprávné nebo nedostatečné vybavení, mohou zničit úsilí skupiny a jsou znamením potíží pro celou organizaci (O'Neill, 2005, 107–120).

Jedním z hlavních cílů správné organizace skupiny je podpora soudržnosti jejích členů. Sjednocení úsilí je základním principem efektivní strategie, plánování, taktiky a organizace. Nedostatek jednoty může dát příležitost vládě infiltrovat skupinu a vytvářet uvnitř ještě větší rozpory. Rozdělení může být způsobeno teologickými, teoretickými či strategickými rozdíly. První příčina je hluboce znepokojující, neboť souvisí s neshodami týkajícími se konečného cíle organizace. Tyto neshody mají obvykle své základní příčiny v teoretické sféře. O'Neill (2005, 107–120) zároveň dodává, že rozpory ohledně strategie mohou rozhodujícím způsobem ovlivnit úspěch nebo selhání skupiny. Například rozhodnutí o používání terorismu vyvolala velké spory v Irské republikánské armádě či separatistické organizaci ETA ve Španělsku právě ohledně způsobu použití násilí (O'Neill, 2005, 107–120). Platí tedy pravidlo, že čím vyšší je soudržnost skupiny, tím vyšší je pravděpodobnost, že úspěšně uskuteční své strategie a dosáhne vytyčených cílů.

Zločinecké versus teroristické organizace. Ačkoliv obě dvě používají násilí k dosažení svých cílů, existují dva velké rozdíly mezi nimi. Za prvé, motivací zločineckých skupin je vidina zisku a snížení rizik, zatímco terorismus je veden ideologií. Za druhé, zločinecké organizace se zcela spoléhají na definovanou strukturovanou organizaci, zatímco terorismus může být vykonáván jednotlivci či malými skupinami (Curtis a Karacan, 2002, 22). Silným motivem jsou vždy peníze a teroristickým podnik může být velmi nákladný. Například odhady CIA naznačují, že náklady Al-Káidy a celkové výdaje k tomu, aby se organizace udržela v chodu, stojí přibližně 30 milionů dolarů ročně (Comras, 2005, 7). Drobné krádeže, praní špinavých peněz, padělání, krádeže kreditních karet a podvody, obchodování s drogami, vydírání a únosy - se staly základními prvky teroristického repertoáru ke shromažďování finančních prostředků.

Obtížnost při vyhledávání a sledování pohybu teroristických peněz je stále velkým omezením v boji proti terorismu. Teroristé používají běžný bankovní systém, kde je jejich transakce velmi obtížné odlišit od legálních obchodních činností a finančních transferů. V řadě zemí byly proto učiněny kroky k určení jednotlivců, charit a subjektů, u kterých je podezření, že

jsou zapojeny do financování terorismu. Ačkoli od 11. září 2001 došlo k významnému pokroku, částečně prostřednictvím přísnějších bankovních operačních postupů, využívání osobních kurýrů a rozšířeného systému neformálního převodu na Blízkém východě, známého jako *hawala*, jsou tyto finanční transakce v podstatě nedohledatelné (Williams, 2005, 11). *Hawala* v překladu znamená důvěra a jedná se o arabský systém převodu peněz, využívaný muslimy po celá staletí (Williams, 2005, 11). Princip *hawaly* a problémy s ní spojené vysvětluje ředitel civilní rozvědky Úřadu pro zahraniční styky a informace Karel Randák: "*Posílající složí příslušnou částku, obdrží jakýsi kód, tímto kódem se prokazuje člověk, který si v cílové destinaci peníze vyzvedává. Na základě tohoto kódu je mu částka vyplacena. Vzhledem k tomu, že je to systém, který je v podstatě nedetekovatelný, je velice obtížné zjistit jaké částky a kam jsou posílány.*" (Hrbáček a Kopp, 2005) Kvůli nedohledatelným účtům je *hawala* využívána zejména teroristickými organizacemi, neboť umožňuje lépe skrývat finanční toky. Pro zpravodajské služby představuje tato možnost peněžního transferu velký problém, a proto je už řadu let stále hlavním tématem v rámci spolupráce mezi bezpečnostními službami. Odhaduje se, že je prostřednictvím *hawaly* převedeno 80 miliard dolarů ročně⁸ (Hrbáček a Kopp, 2005).

Nejenom Nigérie, ale jakýkoliv stát potýkající se s teroristickou hrozbou, aby zvýšil svoje šance na úspěch, musí zavést vhodná politická opatření v boji proti rebelům. Zaměření se na faktory, jež napomáhají síle a odolnosti těchto skupin, mohou mít zásadní vliv na pokrok v úsilí v boji proti terorismu.

1.4 Dopady terorismu na rozvoj států

Většina odborníků zabývajících se bezpečností a rozvojem se shoduje, že bezpečnost je základním předpokladem rozvoje každé země, a to jak v oblasti politické tak socioekonomické (Collier, 1999, Denney, 2013, Eichler, 2006). Jakákoliv forma násilí, ať už dlouhodobý konflikt, či pravidelné teroristické útoky mají na rozvoj jakéholiv státu negativní dopad, zejména pak pokud se jedná o stát rozvojový. Systémy rozvinutých států obsahují

⁸ Přestože většina zemí na světě hawalu zakazuje, dokonce i silně islámské země jako Pákistán či Írán, je stále mezi muslimy hojně využívána. Důvodem tohoto zákazu je ohrožení vládní regulace státních ekonomik, neboť je hawala mimo dosah nejenom všech makroekonomických nástrojů, ale rovněž i policie a bezpečnostních služeb. (Hrbáček a Kopp, 2005)

takové nástroje a mechanismy, jež se dokáží s teroristickými útoky mnohem lépe a rychleji vypořádat. Podle Enderse a Sandlera (2008, 2) mají rozvinuté ekonomiky navíc mnohem lepší fiskální a monetární schopnosti omezit makroekonomické dopady teroristických útoků, než jaké mají ekonomické systémy rozvojových zemí. Makroekonomické důsledky teroristických útoků mají tendenci v rozvojové části světa, zanechat stát v začarovaném kruhu násilí či trvalé teroristické kampaně (Enders a Sandler, 2008, 2).

Pokud některé státy trpí nedostatkem bezpečnosti, která může být narušována například teroristickými útoky jako třeba Nigérie, zákonitě se tato skutečnost musí odrazit v dalších aspektech fungování země. Jedním z nich může být i ohrožení samotné stability státu. V literatuře a v médiích se nejčastěji hovoří o stabilitě politické či ekonomické. Politická nestabilita je velkou výzvou pro obyvatele a vlády afrických států. Mnoho afrických zemí včetně Nigérie má v tomto ohledu velmi nízké hodnocení. Důvodem mohou být například revoluční hnutí, jejichž snahou je docílit přerozdělení moci a prostředků v zemi, dále separatistická hnutí, politické či masové vraždy, politicky motivované stávkové akce či teroristické útoky (Yang, 2015). Světová banka zveřejňuje každoročně výsledky jednotlivých států v oblasti tzv. dobrého vládnutí. Ukazatelé kvality rozvoje a institucí (dále jen WGI) zahrnují šest dimenzí vládnutí: 1) hlas a zodpovědnost obyvatelstva, 2) politická stabilita a absence násilí, 3) efektivita vládnutí, 4) kvalita regulačních opatření, 5) vláda zákona a za 6) kontrola korupce. Indikátory dosahují v každé oblasti hodnoty -2,5 do 2,5, přičemž vyšší hodnota znamená lepší výsledek. Celkově se jedná o jeden z nejkompexnějších ukazatelů úrovně dobrého vládnutí, jaký v současnosti existuje (World Bank, 2018). Co se týče hodnocení politické stability Nigérie, můžeme v tomto ohledu zaznamenat poměrně zajímavý posun, který je patrný v tabulce č. 1.

Rok	Nigérie		Průměrné hodnocení
	Hodnocení	Pořadí ve světě	
2002	-1.63	173. místo	-1.80
2003	-1.63	180. místo	
2004	-1.75	183. místo	
2005	-1.67	180. místo	
2006	-2.03	188. místo	
2007	-2.01	186. místo	
2008	-1.86	184. místo	
2009	-2.00	187. místo	-2.03
2010	-2.21	188. místo	
2011	-1.96	187. místo	
2012	-2.04	187. místo	
2013	-2.09	186. místo	
2014	-2.13	184. místo	
2015	-1.93	183. místo	
2016	-1.85	182. místo	

Tabulka č. 1: Hodnocení indikátoru politické stability a absence násilí v Nigérii mezi lety 2002–2016 (vlastní úpravy). (World Bank, 2018)

Pořadí států nám ukazuje, jak si daná země v porovnání s ostatními státy (celkem 215) ve světě v daném roce vedla. Pro nás má však mnohem důležitější výpovědní hodnotu hodnocení státu, jelikož to nám řekne více o tom, jak se měnila politická stabilita a bezpečnostní situace v daném státě během jednotlivých let.

Přestože se hodnocení politické stability Nigérie od roku 2002 postupně zhoršovalo, hodnoty -2 nebo nižší, dosáhla Nigérie v tomto období pouze dvakrát, přičemž celkové průměrné hodnocení dosáhlo v tomto období -1,80. Po roce 2009, tedy v době, kdy Boko Haram zahajuje teroristickou útoky proti nigerijskému státu, můžeme vidět až do roku 2016 rapidní pokles dosavadního hodnocení. Hodnoty -2 nebo nižší byly Nigérii uděleny v tomto období pětkrát, což se odrazilo na celkové průměrné hodnotě, jež se vyšplhala na -2,03. Záměrně je zvýrazněn rok 2014, kdy Nigérie dosáhla nejnižšího hodnocení politické stability v historii. Tento fakt je nepochybně zapříčiněn tím, že ve stejném roce bylo na území Nigérie usmrceno v důsledku útoků Boko Haram nejvíce osob.⁹ Podobná hodnocení dosahují v tomto ohledu

⁹ Celkem 6 136 (Institute for Economics and Peace, 2017).

země jako je Ukrajina, Afghánistán či Írák, tedy státy, kde se už řadu let vede válka mezi vládou a rebelskými skupinami (World Bank, 2018).

Za jednu z hlavních příčin zhoršujícího se hodnocení politické stability je považováno rostoucí násilí a zvyšující se počet teroristických útoků ze strany Boko Haram na severovýchodě Nigérie. Nejistota spojená s nestabilním politickým prostředím může následně vést k ohrožení ekonomické stability v zemi jako důsledku sníženého zájmu investorů či klesajícího zahraničního obchodu. Na druhou stranu, špatné ekonomické výsledky mohou vést k sociálním nepokojům a vládnímu kolapsu. Nestabilita může sama o sobě vysvětlit, proč Afrika stále značně zaostává za ostatními částmi světa, pokud jde o ekonomický a sociální rozvoj (Yang, 2015). Jinými slovy pokud nebude v afrických státech stabilní a bezpečné prostředí, nebudou se moci tyto země politicky, ekonomicky a sociálně rozvíjet.

2. TERORISMUS V NIGÉRII A TERORISTICKÁ ČINNOST BOKO HARAM

Problematika terorismu na území Nigérie byla, a stále je předmětem zájmu mnoha odborníků z různých koutů světa. Většina z nich se v zásadě shoduje na tom, že je současný terorismus v Nigérii produktem „špatného vládnutí“, jehož začátek je spojen s rokem 1960, kdy Nigérie získala nezávislost na Velké Británii (Suleiman a Karim, 2015, 1, Omede a Omede, 2015, 122). Toto poměrně krátké období je vskutku charakteristické řadou špatných vládních rozhodnutí, jež negativně ovlivnily další vývoj v jednotlivých částech země (Elkaim, 2012, 5). Příkladem můžou být časté převraty, secese, občanské války či náboženské a etnické soupeření o nadvládu a přerozdělení bohatství. Jedním z neočekávaných výsledků občanské války bylo vytvoření relativně silné federální vlády, která postupně rozdělila Nigérii do dnešních 36 států. Jednotlivé spolkové vlády jsou schopny bez ohledu na názory veřejnosti a místních samospráv, prosazovat svoji autoritu a svá rozhodnutí, a to zejména díky bohatým příjmům z ropy, která je v Nigérii nejdůležitějším vývozním artiklem. Takovéto chování vlád vedlo k častějším projevům etnických nepokojů, které jsou společně s narůstajícím počtem fundamentálních náboženských hnutí, typickým znakem severního regionu Nigérie (Elkaim, 2012, 5).

V době působení Velké Británie na území Nigérie, se britská správa postarala o omezení západního vzdělání v severním regionu ve snaze „izolovat sever od modernity“. Podle

Elkaima (2012, 6–7) převaha islámských škol postupně vedla k pohrdání těmi, kteří navštěvovali sekulární školy. Institucionalizace islámského způsobu života v severní Nigérii, která je historicky neslučitelná s občanskými požadavky nigerijského státu, a která měla přímý vliv na rostoucí nepoměr bohatství mezi severem a jihem země, byla přirozeným důsledkem tohoto vývoje. V zemi, která je téměř rovnoměrně rozdělena na část muslimskou a křesťanskou, byla posilována dualita, kde se křesťané orientují směrem na západ, zatímco muslimové směrem k arabské části světa.¹⁰ O tom svědčí i rozhodnutí dvanácti severovýchodních států, které přijaly právo šaría, jako nejvyšší pravidlo, které nahradilo občanská práva poté, co byl v roce 1999 zvolen v Nigérii křesťanský prezident (Elkaim, 2012, 6–7).

Faktor chudoby a nezaměstnanosti, jež dosahuje nejvyšší úrovně právě na severu Nigérie společně s přítomností radikálního islámu, umožňuje pochopit rostoucí násilí a teroristické aktivity na severu Nigérie. *„Pokud si uvědomíme, že je v severním regionu největší počet nevzdělaných osob a spojíme si tento nedostatek vzdělání s nedostatkem pracovních příležitostí pro mladou mužskou populaci, můžeme si představit, že je tato oblast v podstatě živnou půdou pro terorismus.“* (Rogers, 2012) Ze zprávy Světové banky (2000) vypracovanou na základě dialogu s mladou populací na severu Nigérie je zřejmé, že chudoba není vnímána jen z hmotného hlediska, ale rovněž i jako ohromné popření práva na kvalitní a důstojný život. Tuto skutečnost navíc ještě podtrhuje všudypřítomná endemická korupce a masivní zneužívání národního bohatství.

2.1 Ideologické kořeny

Boko Haram není prvním projevem islámského fundamentalismu v Nigérii. V osmdesátých letech minulého století čelil sever Nigérie řadě násilných povstání ze strany členů hnutí Maitatsine. Násilné nepokoje vyvolané tímto hnutím představovaly první vlnu nábožensky motivovaného násilí na severu Nigérie (Adesoji, 2011, 100). Série těchto povstání měla důsledky v etnonáboženské rovině, neboť ještě více prohloubila spory mezi křesťany a muslimy. Stojí rovněž za povšimnutí, že sympatizanti Maitatsine vycházeli ve svých kázáních

¹⁰ Tato skutečnost má význam pokud vezmeme v úvahu průzkum od Rubyho a Shaha týkající se náboženství a identity, uskutečněný v roce 2006 v Nigérii. Z této studie vyplývá, že pro 76% křesťanů a 91% muslimů je náboženství důležitější, než jejich identita k zemi či jejich etniku. (Ruby a Shah, 2007)

z učení hnutí Siite, jehož nejvýraznější postavou byl Mohammad Yusuf, pozdější vůdce Boko Haram (Adesoji, 2011, 100).

Hnutí Maitatsine vedl kamerunský muslimský kazatel Muhammad Marwa, též přezdívaný jako Maitatsine, což v jazyce Hausa¹¹ znamená „ten, který proklíná“ (Isichei, 1987, 194–197). Vývoj hnutí Maitatsine popisuje Isichei (1987, 194–197) dále následovně. Maitatsine žil dlouhodobě ve státě Kano v Nigérii, kde měl pravidelná kázání, ve kterých veřejně odsuzoval nigerijský stát. Při těchto kázáních zatracoval všechny, kteří bezmezně nesouhlasili s tím, co stojí v Koránu. Maitatsine striktně odmítal bohatství, západní materialismus či technologie pocházející ze západu. Podle Maitatsina byl bezvěrec každý, kdo by nosil hodinky, jezdil na kole, řídil auto či poslal své dítě do sekulární školy. Někteří z jeho následovníků chodili na jeho kázání pěšky i dlouhé vzdálenosti jenom proto, aby nemuseli využít dopravní prostředek. Za to, že ve svých projevech často a veřejně kritizoval státní činitele za to, že nežijí v soulasu s prorokovým učením, byl Maitatsine několikrát zatčen. V roce 1962 byl označen za disidenta a deportován zpět do Kamerunu, odkud se pak vrátil zpět do Nigérie. Poté co se vrátil zpět do Kano, přesunul se společně s jeho následovníky, kterých bylo podle odhadů až dva tisíce do oblasti Yan Awaki. Zde žili společně podle striktně daných pravidel, které museli všichni dodržovat. Jednalo se o jakýsi stát ve státě. To se však nelíbilo některým místním obyvatelům a docházelo ke střetům mezi Maitatsinovými stoupenci a odpůrci. V prosinci 1980 došlo k zatčení několika členů tohoto hnutí, při kterých došlo k násilnostem mezi policií a zadrženými muži. Členové hnutí včetně Maitatsina tento zásah tvrdě odsoudili a výsledkem bylo rozšíření nepokojů do dalších oblastí v Kano, při kterých zemřelo podle oficiálních zpráv přes čtyři tisíce lidí. Při jednom z těchto bojů umírá i Maitatsine. Po jeho smrti se hnutí, které mělo již kolem deseti tisíc stoupenců rozšířilo i do ostatních států. K největším vlnám násilí pak docházelo v letech 1982, 1984 a 1985.

Hnutí Maitatsine lze považovat za předchůdce Boko Haram a to hned z několika důvodů. Při bližším zkoumání obou skupin můžeme totiž nalézt několik společných znaků. V obou případech se jedná o islámská fundamentalistická hnutí, jež vedly válku proti nigerijské vládě, a jejíž intenzita ohrozila bezpečnost této země. Jak Maitatsine, tak Boko Haram měly charismatického vůdce, který dokázal využít špatných životních podmínek obyvatel,

¹¹ Jazyk Hausa je jeden z nejrozšířenějších jazyků v západní Africe. Jazyk používá asi 50 milionů lidí a mluví se jím hlavně v Nigérii, Nigeru, Kamerunu, Čadu a dalších státech v této oblasti (Humboldt University of Berlin, 2013).

z kterých vinil vládu, a jejíž kritika mu pomohla oslovit mnoho budoucích členů. Odmítání vlády, jakožto autority státu, bezpečnostních složek a západní civilizace představovala společný jmenovatel obou hnutí (Adesoji, 2011, 108–111). Jejich cílem bylo vytvořit z Nigérie muslimskou obec, tzv. ummu, ve které by žili pouze muslimové podle práva šaría. Podobnost skupin můžeme vidět i v oblasti, kde obě hnutí působila. Hnutí Maitatsine se během jejich pětiletého působení rozšířilo do států Kano, Kaduna, Borno, Old Gongola a Bauchi. Boko Haram vyvíjí svoji činnost od jejího založení v roce 2002 v rámci Nigérie ve státech Borno, Yobe, Kano, Bauchi, Kaduna a Adamawa (Adesoji, 2011, 108–111).

Přestože od vypuknutí povstání hnutí Maitatsine uplynulo bezmála třicet let, můžeme si povšimnout, že socioekonomické podmínky v Nigérii jsou stále stejné, ne-li horší než předtím. Tato situace se týká chudoby, rovnosti příležitostí, vzdělávacího sektoru, využívání zdrojů, zaměstnanosti či korupce. Tyto problémy zvětšily skupinu zranitelných osob, jejichž zklamání a rozčarování z nich udělalo snadnou kořist pro někoho takového jako byl Yusuf. Podle Adosojih (2011, 108–111) mezi prvky, které odlišují obě skupiny patří například metody propagace obou vůdců. Maitatsine se prohlašoval za novodobého proroka Mohammada a chtěl, aby jej takto lidé vnímali a uznávali, zatímco Yusuf trval na striktním uplatňování a prosazování práva šaría ve všech oblastech lidského života. Narozdíl od Maitatsina se Yusuf během jeho života více politicky angažoval a už před založením Boko Haram byl členem několika islamistických skupin (Adosoji, 2011, 108–111).

2.2 Vznik a vývoj organizace

2.2.1 První období: vznik a mobilizace (1995–2002)

O ranné fázi vývoje skupiny Boko Haram toho není moc známo. Někteří autoři spojují počátky organizace s rokem 1995, kdy ve státě Borno vzniklo hnutí známé jako Sahaba pod vedením konzervativního muslimského klerika Lawana Abubakara. Toto uskupení mělo být základem pro vznik budoucí skupiny Boko Haram (Chatt, 2014, Forest, 2012, 61). Většina autorů však spojuje vznik skupiny až s rokem 2002, kdy v hlavním městě Maiduguri ve státě Borno, charismatický muslimský kazatel Ustaz Mohammed Yusuf¹² zakládá islamistickou

¹² Mohammed Yusuf se narodil v roce 1970 ve státě Yobe na severu Nigérie. Vystudoval teologii na Medínské univerzitě v Saudské Arábii. Při těchto studiích Yusufa ovlivnila kázání egyptského klerika Shukri Mustafa, který velmi otevřeně kritizoval federální vládu v Abuji (Vicky, 2012). Yusuf věřil v přísné uplatňování islámského práva šaría, jež podle něj představovalo ideál spravedlnosti v souladu s učením proroka Mohammeda. Navzdory svým kázáním o tom, že by měl pravý muslim žít

internátní školu a mešitu a sám se staví do čela tohoto náboženského komplexu (Elkaim, 2012, Oduyela, 2014, Pham, 2012). Svoji modlitební skupinu nazývá *Jama'atul Alhul Sunnah Lidda'wati wal Jihad*, což ve volném překladu znamená lidé oddaní šíření a učení proroka Mohameda a džihádu (Oduyela, 2014).

Přestože si Yusuf přál, aby byla takto skupina oficiálně nazývána, nestalo se tak. Namísto toho vešla ve známost jako nigerijský Tálibán, kvůli používání některých symbolů organizace Tálibán¹³, a to navzdory neexistence strukturálních vazeb mezi oběma aktéry (Chatt, 2014, 10). Poté, co se v roce 2004 činnost hnutí rozšířila do několika států na severu, začali místní obyvatelé skupinu nazývat Boko Haram, což v jazyce Hausa znamená „západní vzdělání je hřích“¹⁴ (Chatt, 2014, 10). Toto označení se rychle ujalo mezi obyvateli i v médiích, a proto jej skupina brzy přijala za své.

Podle Walkera (2012, 3) sloužila Yusufova škola jako místo, kde se mohly vzdělávat chudé muslimské děti, ale rovněž jako zařízení, kde se začala organizovat radikální muslimská mládež. Postupem času začala sloužit také jako náborové středisko budoucích členů skupiny. Yusuf ve svých náboženských kázáních společně s jeho žáky kritizují vedení města Maiduguri a označují jej za zkažené a zkorumpované. Studenti v čele s Mohammedem Alim opouští město a vydávají se směrem k nigerským hranicím. Usazují se ve vesnici Kanama a budují zde separatistickou komunitu, jejíž členové se musí řídit přísnými islámskými pravidly (Walker, 2012, 3). Její vůdce, Mohammed Ali, vyzývá ostatní muslimy žijící v přilehlých oblastech, aby se připojili ke skupině a žili společně pod islámským právem, přičemž jeho konečným cílem bylo vytvoření dokonalé společnosti očištěné od všech negativních vlivů, jež by žila v naprostém souznění s Alláhem¹⁵ (Walker, 2012, 3).

skromným životem, si Yusuf užíval bohatého života, včetně užívání aut, rádií, telefonů a dalších západních technologií (Oduyela, 2014). Yusuf byl také přesvědčen o neplatnosti některých všeobecně přijímaných teorií, což dokazují rozhovory pro BBC v roce 2009, ve kterých veřejně odmítá například Darwinovu teorii či kulatý tvar zeměkoule (Boyle, 2009).

¹³ Příkladem může být používání tálibánské vlajky, nápis Tálibán na vozidlech skupiny či Yusufova snaha napodobit Tálibán v Afghánistánu tím, že vytvoří islámský stát v Nigérii (Chatt, 2014, 10).

¹⁴ Kvůli její kritice západní civilizace.

¹⁵ Když v roce 1999 vznikl křehký demokratický stát založený na systému federalismu, začaly se stále více projevovat rozdíly mezi jižními bohatými státy, jež zahrnují největší ropná naleziště v Nigérii a chudými státy na severu. Od té doby se Nigérie potýká s nárůstem islámských radikálních skupin, jejichž cílem je vytvoření dokonale čisté společnosti, tak jako tomu bylo v dobách sokotského chálífátu v 19. Století (Chatt, 2014, 8). Zatím poslední z těchto skupin je právě Boko Haram.

2.2.2 Druhé období: organizace pod vedením Yusufa (2002–2008)

Zanedlouho po vytvoření zázemí ve vesnici Kanama začíná první fáze násilných projevů skupiny. V prosinci 2003, v návaznosti na spor s místními obyvateli o rybářská práva, proběhl první oficiální násilný konflikt s policií, kdy členové komunity přemohli policejní důstojníky a vzali jim jejich zbraně. Tato konfrontace vedla k odvetnému zásahu armádních jednotek na mešitu, při kterém bylo zabito kolem 70 členů sekty, včetně Mohammeda Aliho (Walker, 2012, 3). Následující období se neslo v duchu přepadávání místních policejních stanic, neboť to byl nejjednodušší způsob, jak si rychle obstarat zbraně (Walker, 2012, 3). Po smrti Aliho se členové skupiny přesunují zpět do Maiduguri. Zde se setkávají s Yusufem, který zde po svém návratu ze Saudské Arábie obnovuje svá náboženská kázání. Yusufův návrat do vedení skupiny představovalo v jejím vývoji důležitý moment, neboť se skupina dokázala opět stmelit a vytvořit fungující společenství (Human Rights Watch, 2012, 31–32). Pod novým vedením se činnost hnutí rozšířila do okolních států Borna na severu Nigérie, konkrétně do Yobe, Bauchi či Adamawa, a právě v tomto momentě začíná být skupina známá jako Boko Haram (Chatt, 2014, 10–11).

O vývoji a aktivitách skupiny mezi lety 2004 až do poloviny roku 2009 se ví jen velmi málo. Z dostupných informací o činnosti jejích členů by se toto období dalo označit za relativně klidné. V průběhu těchto let dochází pouze k menším střetům s místní policií či občasným přepadením (Chatt, 2014, 11). Důležitým obratem ve vývoji Boko Haram byl rok 2009, neboť události, které následovaly měly zcela zásadní vliv na bezpečnostní prostředí a budoucí vývoj celé Nigérie.

2.2.3 Třetí období: vývoj po roce 2009

11.června 2009 dochází k ozbrojenému střetu mezi místními policejními složkami a členy skupiny. Během pohřebního průvodu několika zabitých členů Boko Haram, odmítli někteří jeho účastníci dodržet nově schválený zákon o povinném nošení přilby pro majitele motocyklů a došlo k potyčce s policejními jednotkami. Policie tento krok vnímala jako otevřený odpor vůči vládnímu nařízení a následovala vzájemná konfrontace, při níž bylo postřeleno 17 členů skupiny (Forest, 2012, 63). Odpovědí na tento incident byla série násilných povstání v Bauchi, která dále pokračovala ve státech Borno, Yobe a Kano. Násilnosti začaly 26. července, kdy členové Boko Haram zaútočili na několik policejních stanic a pokračovali dalšími útoky na vládní cíle, vzdělávací a náboženská zařízení, vězení a

další veřejné budovy. Následující týden dosáhl počet obětí téměř 800 (Forest, 2012, 64). Mezi mrtvými byli členové ozbrojených složek, civilisté tak někteří z členů Boko Haram. 30. července došlo k zadržení mnoha členů skupiny včetně Yusufa. Ještě téhož dne byl před policejní stanicí v Maiduguri Yusuf veřejně popraven. Podle původní verze policie byl zastřelen při jeho pokusu o útěk, nicméně videonahrávka zveřejněná několik měsíců poté, dokazuje, že byl společně s několika dalšími členy skupiny popraven¹⁶ (Forest, 2012, 64).

Pro mnoho členů Boko Haram znamenala nespravedlivá smrt jejich vůdce důvod k ještě většímu nepřátelství vůči nigerijské vládě. Pokud byla motivace skupiny doposud náboženského charakteru, po smrti jejího vůdce se zdá, že se její hlavní motivací stala zejména pomsta nigerijskému státu a všem, kteří nesouhlasili s jejich výkladem islámu. To ostatně ve zveřejněném videu potvrdil i pozdější lídr skupiny Abubakar Shekau, v němž slibuje odplatu za Yusufovu smrt (Chatt, 2014, 12).

V následujícím týdnu po Yusufově smrti vydal dočasný lídr Boko Haram, Sani Umar, ideologické prohlášení, které mělo být základem dalšího směřování skupiny. Umar zde zásadně odmítá význam názvu Boko Haram tedy, že „západní vzdělání je hřích“ a zároveň dodává, že Boko Haram od teď znamená „západní civilizace“ je zakázaná. V další části prohlášení je pozornost věnována jiné teroristické organizaci - Al-Káidě. „*Boko Haram je islámskou revolucí, jejíž dopad není omezen pouze na severní Nigérii, jsme rozšířeni ve všech 36 státech v Nigérii, Boko Haram je verzí Al-Káidy, ke které se stavíme a kterou respektujeme. Podporujeme Usámu bin Ládina a budeme provádět jeho příkazy do té doby, než bude země úplně islamizovaná, což je v souladu s Alláhovým přáním.*“ (Cook, 2011, 13–14) Kromě toho, že se Umar v prohlášení zavazuje provést islámskou revoluci v Nigérii, slibuje rovněž odplatu státům, jejichž armády měly na svědomí smrt tisíce bojovníků Boko Haram (Cook, 2011, 13–14).

Po Yusufově smrti se velmi zásadním způsobem zesiluje intenzita útoků. Yusuf byl respektovaný vůdce, který měl kontrolu nad realizovanými útoky členů jeho skupiny. Ty, by se daly v zásadě charakterizovat jako účelové útoky kriminální povahy, jejichž cílem bylo zastrašení nepřátel či získání zbraní (Cook, 2011, 13). Po jeho smrti však se dynamika útoků

¹⁶ Mnozí pozorovatelé a zastánci lidských práv označili tento akt jako mimosoudní popravu a dožadovali se potrestání policejních důstojníků, kteří měli tento incident na svědomí. S tím nakonec nigerijská vláda souhlasila a na konci roku 2011 bylo pět policistů postaveno před soud a obžalováno ze zabití Yusufa a dalších členů skupiny (Forest, 2012, 64).

zásadně proměňuje a to zejména v nárůstu brutality a neselektivního výběru obětí. Jedním z důvodů mohla být neschopnost členů skupiny najít nového charismatického vůdce, který by dokázal Yusufu nahradit. Roztříštěné vedení může v případě povstaleckých hnutí či teroristických organizací vést buď k rychlejší porážce skupiny, kvůli nesoudržnosti jejich členů, nebo k horší variantě, a tedy jejich roustoucímu násilnému chování. Jedním z důvodů zvýšené radikalizace nových lídrů může být pocit frustrace plynoucí z neschopnosti odpovědět na kritiku organizace¹⁷ (Forrest, 2012, 85, Cook, 2011, 13). Realizované útoky skupiny Boko Haram po roce 2009 tento názor potvrzují. Po roce 2010 měla Boko Haram na svědomí více útoků a obětí než všechny ostatní ozbrojené skupiny působící na území Nigérie dohromady (Institute for Economics and Peace, 2017).

V roce 2010 dochází pod vedením nového lídra Abubakara Shekaura k přeskupení organizace. Následné působení Boko haram by se až do současnosti dalo charakterizovat rostoucím násilím doprovázeným propracovanějšími taktikami, které skupině umožnily provádět rozsáhlejší a efektivnější útoky a postupné rozšiřování působnosti organizace až za hranice Nigérie do okolních států – Beninu, Nigeru, Čadu a Kamerunu (Marama, 2015). Rostoucí agrese organizace pod Shakeauovým vedením vedla k zahájení proti ofenzívy ze strany nigerijské vlády a několikrát vyústila ve vyhlášení výjimečného stavu v několika státech severovýchodního regionu Nigérie. Zatím poslední byl vyhlášen v květnu 2013 a trval do listopadu 2014 (Marama, 2015).

V souvislosti s vývojem skupiny se postupně měnila i organizační struktura až do její dnešní decentralizované podoby. V době, kdy skupinu vedl Mohammed Yusuf, by se dala Boko Haram charakterizovat jako stejnorodá uzavřená komunita s konkrétním lídrem, který určoval pravidla a rozhodoval o veškerých aktivitách skupiny (Counter Extremism Project, 2018). S nástupem nového vůdce Abubakara Shekaura a geografickým rozšířením působnosti bylo zapotřebí vytvořit novou organizační strukturu skupiny, která by zefektivnila operační činnost jejích členů. Kromě Shekaura, lze však jmenovat další dva vůdce, kteří stabilně reprezentují Boko Haram. Mamman Nur (ideologický vůdce) a Khalid al-Barnawi (operační činnost

¹⁷ Často také dochází k vytvoření několika názorových proudů uvnitř skupiny. Podle Gambrella (2011) existovaly v rámci Boko Haram po určité období až tři frakce: část umírněná, která preferovala ukončení násilí, další, jež usilovala o dosažení mírové smlouvy a třetí část, která odmítla ukončit násilí, dokud nebude zavedeno právo šaría ve všech 36 státech Nigérie.

skupiny) jsou zodpovědní za aktivní operace v rámci systému tajných buňek¹⁸ (Counter Extremism Project, 2018).

Na vrcholu organizační struktury stojí vůdce, který stanovuje cíle organizace a má konečné slovo. Shekau nikdy nejedná s pěšími vojáky, komunikuje pouze se svými zástupci a vybranými regionálními lídry. V hierarchii pod ním stojí jeho zástupci, tedy Nur a Barnawi. Druhou nejvýznamnější částí struktury představuje rada, též známá jako Shura, jež plní rozhodovací funkci a skládá se z asi třiceti členů. Ti jsou rozděleni do několika skupin, přičemž každá nich má určité povinnosti a úkoly. Některé sekce se zaměřují například na vnitřní podporu skupiny včetně podpory rodin sebevražděných atentátníků, zatímco jiné mají na starost komunikaci s médii či získávání financí (Counter Extremism Project, 2018, (Zenn, 2014, 24). Celá hierarchie je pak zakončena buňkovým systémem, v rámci kterého probíhá komunikace formou kurýrních zpráv. Nutno dodat, že jednotlivé skupiny fungují nezávisle na sobě a jejich aktivity se odvíjí od přijatých rozkazů od svých regionálních velitelů. Skupinová setkání probíhají zřídka a nedají se předvídat (Counter Extremism Project, 2018).

S rostoucím počtem členů a přesunováním jednotlivých skupin z místa na místo je velmi obtížné určit velikost a podobu organizace. V roce 2014 se počet členů organizace odhadoval okolo 9 000 (Institute for Economics and Peace, 2017). Za poslední dva roky byla většina členů organizace eliminována ze strany armádních nigerijských a spojeneckých sil, proto se jejich počet dnes odhaduje pouze na několik desítek, které jsou stále aktivní na území Nigérie a okolních států.

2.3 Metody boje a používané zbraně

Porozumět tomu, jak se během let vyvíjely taktiky skupiny je velmi důležité a to z několika následujících důvodů. Za prvé, znalost používaných metod organizace nám pomůže pochopit důvod, proč se Boko Haram od jejího vzniku nepodařilo zcela porazit a za druhé, jak je možné, že v rámci útoků během let přicházelo o život čím dál více lidí.

¹⁸ Shehaua, Nura a Barnawihho lze považovat za tři nejvýznamnější postavy v rámci vedení Boko Haram (Zenn, 2014, 24).

Mezi lety 2009–2017 byl nejčastějším typem útoků – útok ozbrojený. V rámci těchto incidentů byly použity zejména střelné zbraně, obzvláště AK-47, které si skupina obstarávala nejčastěji přepadáváním armádních muničních skladů či policejních stanic. Tento typ útoků vedl k 63% úmrtí při teroristických útocích v Nigérii v roce 2014 (Pricopi, 2016). Začátkem roku 2015 bylo v rámci takového útoku v oblasti Baga ve státě Borno, takto zabito téměř dva tisíce místních obyvatel. Nutno dodat, že události v Baga jsou považovány za nejhorší útok co se počtu obětí týče. V tabulce č. 2 jsou patrné typy použitých zbraní v rámci deseti nejsmrtelnějších útoků připisovaných Boko Haram, přičemž zvýrazněny jsou tři, které si vyžádaly nejvíce obětí. Aby byly informace co nejvíce aktuální, je navíc tabulka doplněna o roky 2016 a 2017.

Datum	Město	Stát	Počet smrtelných zranění	Typ použité zbraně
27/07/2009	Maiduguri	Borno	304	Neznámá
17/09/2013	Beni Shiek	Borno	142	Střelná zbraň
18/09/2013	Beni Shiek	Borno	161	Střelná zbraň
24/10/2013	Damaturu	Yobe	125	Výbušnina/bomba/dynamit
14/03/2014	Maiduguri	Borno	212	Výbušnina/bomba/dynamit
05/05/2014	Gamboru Ngala	Borno	315	Výbušnina/bomba/dynamit
13/05/2014	Kalabalge	Borno	200	Střelná zbraň
13/05/2014	Garawa	Borno	151	Střelná zbraň
17/09/2014	Konduga	Borno	201	Výbušnina/bomba/dynamit
3.-7.1.2015	Baga	Borno	2,000	Střelná zbraň
30/01/2016	Maiduguri	Borno	65	Střelná zbraň/výbušnina
27/07/2017	Magumeri	Borno	50	Střelná zbraň/výbušnina

Tabulka č. 2: Typy použitých zbraní organizací Boko Haram mezi lety 2009–2017 (vlastní úprava). (Telegraph, 2017, Pricopi 2016, 41, Reuters, 2016)

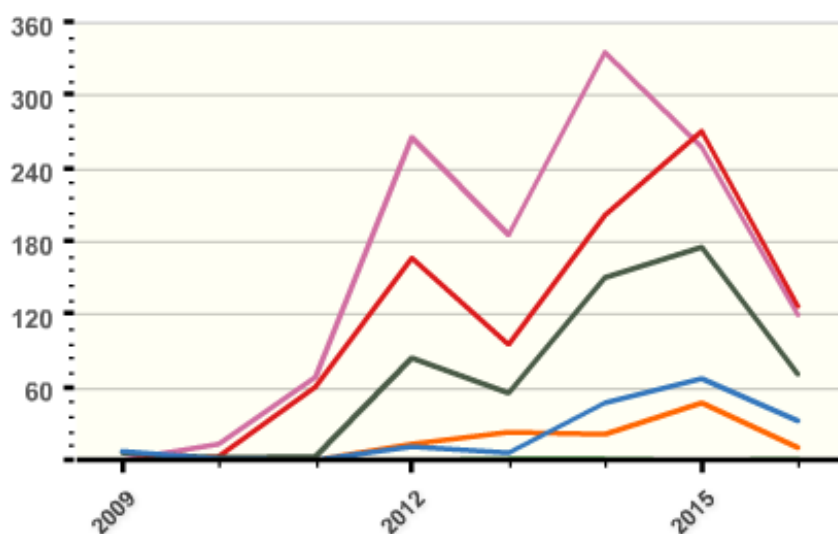
Jak lze vidět, nejpoužívanějším typem zbraně jsou výbušniny a střelné zbraně, jež využívají mnohé teroristické skupiny, nejenom Boko Haram, neboť dokáží ve velmi krátkém časovém intervalu usmrtit velký počet lidí. Za povšimnutí stojí rovněž lokality, kde k těmto útokům došlo. Více než 90% incidentů se odehrálo ve státě Borno a pouze necelých 10% ve státě Yobe. Jak už bylo řečeno, Boko Haram vznikla v roce 2002 právě v Bornu.

Se zahájením operací ze strany nigeriské vlády proti Boko Haram, dochází ke změně taktik organizace. Po roce 2011, tak lze zaznamenat signifikantní posun od předvídatelných kriminálních činů a používání střelných zbraní k sofistikovanějším metodám. Neznamená to však, že by od původních metod bylo upuštěno, jen se tato škála rozšířila. Zaznamenány jsou

první sebevražedné útoky a bombové útoky s improvizovanými výbušnými zařízeními či průmyslovými trhavinami (často umístěnými například v nákladních autech) a přibývá rovněž počet lépe koordinovaných útoků (Forest, 2012, 79). V roce 2014 se v praxi také naplno projevuje vojenský výcvik jednotek Boko Haram, jež rebelům poskytly další teroristické organizace. Ve zmíněném roce zaznamenáváme třikrát více bombových útoků, než v roce 2013. A tedy z 35 incidentů v roce 2013 stoupl jejich počet na 107 v roce 2014, což se následně projevilo i v počtu obětí, kterých bylo v roce 2014 1490, zatímco v roce předchozím 108, tedy 14 krát méně¹⁹ (Institute for Economics and Peace, 2015). Většina z těchto bombových útoků byla spáchána na civilistech na veřejných místech. Zatímco v roce 2013 bylo při bombových útocích zabito 38% civilistů, v roce 2014 to už bylo 77% (Institute for Economics and Peace, 2015).

Rok 2014 také přináší obrat co se týče četnosti sebevražedných útoků. Zatímco do této doby používala skupina tuto taktiku zcela výjimečně, po roce 2014 zaznamenáváme velký nárůst. Ve zmíněném roce uskutečnila Boko Haram 31 sebevražedných útoků cílených na civilisty či náboženské a vzdělávací instituce. V roce 2015 tvořily z celkového počtu 4 940 obětí 29% sebevražedné útoky. V roce 2016 vzrostl tento počet na 35% z celkového počtu 1 079 obětí (Institute for Economics and Peace, 2015, Institute for Economics and Peace, 2016). Četnost a typy zbraní používaných členy Boko Haram během jejich útoků mezi lety 2009–2016 znázorňuje graf č. 1.

¹⁹ V roce 2015 jich bylo 156 a zemřelo při nich 1638 osob (Institute for Economics and Peace, 2016).

Graf č. 1: Typy používaných zbraní mezi lety 2009–2016 (vlastní úprava). (Global Terrorism Database, 2017)

■ střelné zbraně ■ výbušniny ■ potyčky a rvačky
■ zápalné bomby ■ neznámé

Za zmínku stojí rovněž únosy, tedy další taktika, jež si organizace během své násilné kampaně postupem času osvojila. Do února 2013 nebyl ze strany Boko Haram zaznamenán jediný případ únosu, což se mění právě v roce 2013. Od února do června bylo uneseno 27 osob ve státě Borno, včetně vládních úředníků, civilistů a cizinců. V dubnu 2014 proběhl zatím největší zaznamenaný únos, ve smyslu počtu unesených, kdy během jednoho dne bylo ze střední školy v oblasti Chiboku uneseno 276 dívek (Cordano, 2014).

Únos v tomto měřítku představoval pro Boko Haram zcela novou zkušenost a rozhodně se jednalo o promyšlený krok. Unesené ženy či dívky většinou slouží jako zdroj lidského materiálu pro sebevražedné útoky, jiné se stávají manželkami rebelů (Cordano, 2014). Využívání žen či dívek v rámci teroristických akcí se postupně stalo charakteristickým rysem organizace.

Jako jeden z důvodů se může jevit skutečnost, že ženy jsou obvykle méně podezřelé než muži a také méně kontrolované. S ohledem na tradiční oblečení žen v muslimských zemích je pro

ně ukrytí například nálože jednodušší než pro muže. Od událostí v Chiboku až do současnosti, bylo uneseno a použito při sebevražedných útocích téměř 300 žen či dívek. Jen od ledna do července 2017 bylo k sebevražedným útokům použito 145 dívek (Akegbejo, 2018). Všechny útoky se uskutečnily na rušných místech v severovýchodních oblastech Nigérie například ve školách, tržnicích, obchodních centrech či v táborech pro vnitřně vysídlené osoby (dále jen IDPs). Jen pro představu ze 34 sebevražedných útoků připisovaných Boko Haram v sousedním Kamerunu, byly za 80% z nich zodpovědné právě dívky ve věku 14–24 let. (Al Jazeera, 2016)

Často používanou taktikou Boko Haram jsou útoky na města a vesnice, při kterých běžně dochází k vraždám, únosům, loupežím apod. Postupem času si však skupina uvědomila, že by bylo efektivnější nad obsazeným územím nejprve převzít kontrolu a poté si jednoduše odtud odvést vše, co skupině zrovna chybí (zbraně, zásoby, lidský materiál). V rámci tohoto schématu jsou ve městech jako první napadeny policejní stanice či armádní zařízení, poté co jsou neutralizovány vládní síly, teroristé zabaví zbraně a munici. Poté začínají útoky na místní obyvatele a následně pokračují rabováním obchodů, vykrádáním a zapalováním domů (Amnesty International, 2015, 4).

2.4 Zdroje financování a napojení na mezinárodní organizace

Narozdíl od Islámského státu nemá Boko Haram sofistikované struktury financování. Hlavním zdrojem příjmu organizace je kriminální činnost zahrnující únosy, vydírání, bankovní loupeže, obchodování s lidmi, ale také přepadávání obchodníků či nelegální obchod s drogami. Roční příjmy organizace se pohybují okolo 25 milionů dolarů (Institute for Economics and Peace, 2017). Z časového hlediska bychom zdroje financování mohli rozdělit do roku 2013 a od roku 2013 až současnosti. Zpočátku si skupina obstarávala finance především loupežemi bankovních institucí a obchodních domů. Po několika únosech, které se ukázaly rovněž jako velmi výnosné, se rebelové zaměřili na cizince, nigerijské státní zaměstnance a bohaté Nigrijce, u nichž byl předpoklad získání vysoké sumy z výkupného (Counter Extremism Project, 2018). Příkladem může být výkupné ve výši tří milionů dolarů, jež Boko Haram obdržela za francouzskou rodinu, kterou její členové unesli v Kamerunu v únoru 2013. Sedmičlenná rodina byla po zaplacení výkupného v dubnu téhož roku propuštěna (BBC, 2013). Americké úřady odhadly, že se průměrná výše výkupného za každého bohatého Nigrijce pohybuje okolo jednoho milionu dolarů (Counter Extremism Project, 2018). Napojení na severonigerijské politické osobnosti nikdy prokázáno nebylo, ale vzhledem

k vysoké míře korupce, která je přítomná na všech úrovních nigerijské státní správy, se nedá zcela vyloučit. Vzhledem k tomu, že veřejnost vnímá aktivity skupiny velmi negativně, by byla její otevřená podpora pro regionální politiky spíše škodlivá. Jinou skupinou jsou náboženští vůdci. Existuje podezření, že Boko Haram získává finanční podporu od některých náboženských kazatelů, kteří se staví proti nigerijské vládě (Counter Extremism Project, 2018).

Po roce 2010 se Boko Haram snažila navázat vztahy s ostatními známými džihádistickými organizacemi jako je například Al-Káida islámského Maghrebu (AQIM) (odnož Al-Káidy), či Al Shabaab v Somálsku (Stanford University, 2018). Poté, co skupina zaútočila v roce 2011 na sídlo mezinárodní organizace OSN v Abují, ji tento incident zajistil nejenom mezinárodní pozornost, ale znamenal rovněž začátek podpory ze strany mezinárodních teroristických organizací. Spolupráce s AQIM byla potvrzena o rok později (Stanford University, 2018). V roce 2013 potvrdilo americké ministerstvo zahraničí podporu Boko Haram ze strany teroristické organizace Al-Shabaab v Somálsku (U.S. House of Representatives Committee on Homeland Security, 2013, 21). V rámci této spolupráce se uskutečňoval výcvik vojáků v Alžírsku, Mali a Mauritánii, dále to byly dodávky zbraní a v neposlední řadě velmi důležitý přístup k technickému know-how zejména při výrobě výbušnin (Falode, 2016, 45). Zahraniční podpora neměla na chod organizace zásadní vliv, nicméně a to bylo velmi důležité, nově přijaté postupy a techniky přispěly k provádění efektivnějších útoků a teritoriálnímu expandování organizace v poměrně krátkém časovém období. Rozšířením operací do okolních států Kamerunu, Čadu a Nigeru skupina získala uznání ostatních teroristických organizací a zároveň si tímto krokem zajistila ještě větší přístup k vojenskému vybavení (Falode, 2016, 45).

V roce 2012 vydává americké ministerstvo zahraničí oficiální prohlášení, v němž jsou Abubakar Shekau společně s Abubakarem Adama Kambarou a Khalidem al-Barnawim označeni jako globální teroristé. Tato informace je důležitá z toho důvodu, neboť právě Kambara a Barnawi představují nejdůležitější spojení mezi Boko Haram a AQIM, která je rovněž Spojenými státy označena jako jedna z nejnebezpečnějších teroristických organizací současnosti (U.S. Department of State, 2012).

Začátkem března roku 2015 slibuje Boko Haram věrnost Islámskému státu prostřednictvím hlasové zprávy, jejíž autorem je Abubakar Shekau. Koncem března téhož roku Islámský stát přijímá slib Boko Haram a prohlašuje ji za „*západoafrickou provincii Islámského státu*“

(Stanford University, 2018). Tato informace se také následně objevuje na sociálních sítích spojených s Islámským státem. Při této příležitosti vyzývá skupina muslimy žijící v západní Africe, aby se neprodleně připojili k Boko Haram či dalším podobně smýšlejícím organizacím na tomto území. Někteří analytici se však domnívají, že vyjádření věrnosti Islámskému státu bylo pouze zoufalým krokem, jak posílit morálku skupiny a vylepšit její obraz poté, co koaliční síly Africké unie zneškodnily velkou část organizace v lesní rezervaci Sambisa ve východní části Borna (Stanford University, 2018). Minimálně však toto spojení přineslo pro Boko Haram nové technické znalosti v mediální produkci, neboť poté, co Boko Haram vyjádřila loajalitu Islámskému státu došlo ke znatelnému zlepšení kvality videí a audio nahrávek vydávanými Boko Haram (BBC, 2015, Al-Lami, 2018).

Jak už bylo řečeno, skupina začala být postupně aktivní i v Beninu, Kamerunu, Čadu a Nigeru. V roce 2014 napadli v Kamerunu členové Boko Haram policejní stanici v Kousseri, dále čínskou inženýrskou společnost a začátkem roku 2015 se úspěšně přesunuli do Čadu, kde zahájili ničivou vlnu útoků ve vesnici Ngouboua (Falode, 2016, 45–46). Mezi některé důvody, jež Boko Haram vedly k internacionalizaci jejich činnosti, patří snaha ukázat Al-Káidě a později Islámskému státu, že jejich rozsah pokrývá celou západní Afriku. Pronikání do těchto států znamenalo pro skupinu zajištění nepřetržitých zásob ve formě jak vojenského, tak lidského materiálu z Maghrebu a Libye (Falode, 2016, 45–46). Konečně sousední státy představovaly bezpečný přístav nachazející se mimo dosah nigerijských bezpečnostních jednotek.

V souvislosti s financováním organizace a jejím napojení na ostatní teroristické skupiny lze tedy spíše než o finanční podpoře, v tomto případě hovořit spíše o materiální podpoře ve formě dodávek zbraní, či předávání technických znalostí v mediální a vojenské oblasti, zejména co se výroby výbušnin týče. Výcvik jednotek Boko Haram byl rovněž důležitou součástí této spolupráce. Jednotlivé aspekty spolupráce představují celkový obraz strategického plánu Boko Haram, jehož podstatou byla snaha narušit bezpečnost a pořádek a postupně destabilizovat nejenom Nigérii, ale celý region západní Afriky.

3. POLITICKÉ DOPADY TERORISTICKÉ ČINNOSTI ORGANIZACE BOKO HARAM

V rámci této kapitoly bude zkoumána efektivita vojenských operací nigerijských bezpečnostních sil, jejímž úkolem bylo zastavit násilí ze strany organizace Boko Haram.

Cílem následujících několika odstavců bude nalézt odpověď na otázku, zda-li bezpečnostní složky pomohly vyřešit nebo spíše zhoršily problémy spojené s islámským násilím na severovýchodě země. Zmíněny budou rovněž údaje o počtu smrtelně zraněných od vypuknutí násilí na obou stranách. Analýza jako taková, bude na jedné straně zahrnovat smrtelná zranění civilistů od vypuknutí násilí a na straně druhé, jak už bylo řečeno, smrtelná zranění členů bezpečnostních složek a členů Boko Haram. Důležité jsou obě kategorie, neboť klesající či rostoucí počet zabitých civilistů během konfliktu má výpovědní hodnotu o postupném zlepšení či zhoršení bezpečnostní situace v regionu. Pozornost bude zaměřena na otázku proporcionality použitého násilí ze strany vládních jednotek a řešení základních bezpečnostních faktorů. Na základě předložených informací budeme schopni teoreticky určit, kde operace uspěly či neuspěly a dosáhly či nedosáhly stanovených cílů.

3.1 Protiteroristická opatření do roku 2013

V počátečním stádiu konfliktu využíval stát k ochraně obyvatel před Boko Haram policejních sil, neboť se činnost organizace zpočátku týkala především občanských, společenských a náboženských aktů porušující místních normy a nařízení (Cook, 2011). V roce 2003 po sporu s místními obyvateli o rybářská práva, proběhl první násilný konflikt s policií, kdy rebelové přemohli policejní důstojníky a zabavili jim jejich zbraně. Odpovědí vlády na tento incident byl útok armádních jednotek na mešitu, při kterém bylo zabito kolem 70 členů skupiny (Walker, 2012, 3). Policie, která se však v Nigérii potýká s nedostatkem kapacit, tréninku a investic, nebyla v minulosti schopná (a stále není) se účinně vypořádat s podobnými lokálními střety.

Menší střety doprovázené protivládní rétorikou byly zpočátku lokalizovaným komunálním násilím, s kterým se Nigérie potýká v různých částech země poměrně běžně. Odpověď vlády na tyto počáteční případy násilí, které vedly k zabití téměř všech členů organizace, se ve srovnání s podobnými formami povstání na jiných místech v Nigérii, zdá podle některých odborníků velmi nepřiměřená (Cook, 2011, Walker, 2012, Serrano a Pieri, 2014). Jedno z vysvětlení, které se nabízí, je pocit ohrožení legitimacy nigerijské vlády nad muslimským severním regionem země (Cook, 2011). Vojenská odezva, jež byla pravděpodobně v dlouhodobém horizontu nevyhnutelná, však v počáteční fázi konfliktu vytvořila silnou opozici vůči ústřední nigerijské vládě. V chudém severovýchodním regionu země, kde má

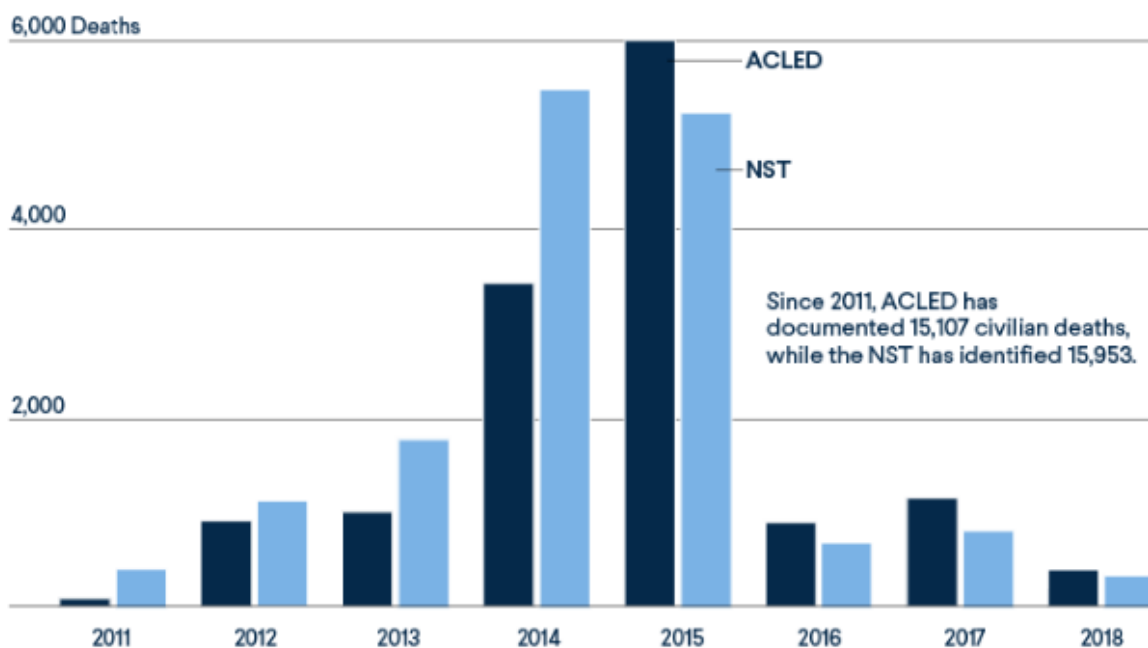
mnoho obyvatel pocit, že jsou ze strany centrální vlády vykořisťováni, vedly tyto vládní kroky k ještě silnějšímu pohrdání politickými elitami a v mnoha případech k pocitu nutnosti, připojit se k Boko Haram. Po incidentu v Kanamě, se hnutí velmi rychle přeskupilo, počet členů se zdvojnásobil a skupina nyní představovala ještě větší hrozbu, než kdykoliv předtím (Serrano a Pieri, 2014). Zdánlivě nevýznamná událost se ukázala jako jeden z nejdůležitějších momentů v průběhu konfliktu, neboť měla na další průběh událostí zcela zásadní vliv.

Poté, co se činnost organizace začala aktivně zaměřovat na ničení a zapalování policejních stanic ve státech Borno a Yobe a bylo evidentní, že policie nemá situaci pod kontrolou, vytvořila vláda *Společnou operační skupinu* (dále jen JTF) (Mohammed, 2014). Jednalo se o vojenskou jednotku složenou z členů nigerijské armády, policie a státní bezpečnosti. 30. července 2009 zatýkají členové JFT Yusufa společně s některými dalšími členy organizace, kteří jsou ještě téhož dne před policejní stanicí v Maiduguri popraveni. Podle Mohammeda (2014) smrt uznávaného vůdce navíc bez řádného soudního procesu vyvolala u zbývajících členů organizace vlnu nenávisti nejenom vůči centrální vládě, ale všem, kteří nesouhlasí s výkladem islámu, tak jak jej prezentuje Boko Haram. Po nástupu nového lídra Shekaua přijímá skupina taktiky a metody používané globálními teroristickými organizacemi (Forest, 2012, 64). Následující vývoj událostí, tak dramaticky změnil dynamiku boje mezi centrální vládou a Boko Haram.

3.2 Protiteroristická opatření v letech 2013–2015

Po rostoucím nátlaku ze strany obyvatel a neziskových organizací se prezident Jonathan v dubnu 2013 rozhodl zřídit *Prezidentský výbor pro dialog a mírové řešení bezpečnostních problémů na severovýchodě země*. Cílem výboru bylo zajistit dialog mezi vládou a členy Boko Haram a co nejrychleji mírovou cestou konflikt ukončit (Bamidele, 2016, 127). V květnu téhož roku došlo ke schůzce mezi zástupci vlády a Boko Haram. Požadavky skupiny zahrnovaly stažení vojenských jednotek z regionu a propuštění všech vězněných členů organizace včetně jejich manželek. Vláda měla jediný požadavek, a to okamžité ukončení činnosti organizace, k čemuž však nedošlo. Ve stejné době nabízí vláda okamžitou amnestii pro všechny, kteří ukončí boje a odevzdají své zbraně. 13. května Shekau nabídku amnestie odmítá a ještě téhož dne provádí rebelové ničivé útoky na vesnice ve státě Borno, při kterých přijde o život několik set lidí (Bamidele, 2016, 126).

Po nárůstu útoků vyhláší vláda v květnu téhož roku výjimečný stav²⁰ ve státech Borno, Yobe a Adamawa. Cílem tohoto opatření byla snaha zajistit větší ochranu obyvatelstva před útoky rebelů, které se však naprosto minulo účinkem. Výjimečný stav byl ve třech zmíněných státech ukončen v listopadu 2014. Během tohoto období se objevují zprávy o znásilňování, žhářství či rabování ze strany rebelů (Institute for Economics and Peace, 2017). Počet obětí dosáhl v roce 2014 svého maxima. O život přišlo celkem 6 136 osob (Institute for Economics and Peace, 2017). Počty zabitých civilistů až do roku 2017 zachycuje graf č. 2.

Graf č. 2: Počet zabitých civilistů ze strany Boko Haram v Nigérii mezi lety 2011–2017, zdokumentované projekty ACLED a NST (Campbell a Harwood, 2018). Pozn: ACLED je britskou výzkumnou skupinou působící při univerzitě v Sussexu zabývající se sběrem dat v oblastech postižených konfliktem. Počet zabitých civilistů činí dle ACLEDU do roku 2018 celkový počet 15 107, dle NST 15 953. NST je nigerijskou výzkumnou skupinou zabývající se sběrem dat v oblastech postižených konfliktem napříč Nigérií (Campbell a Harwood, 2018).

Jak je patrné z grafu č. 6, od roku 2011 se počty útoků na civilisty postupně zvyšovaly a svého maxima dosáhly v letech 2014 a 2015, kdy byl zdokumentován nejvyšší počet obětí.

²⁰ Výjimečný stav je situace, kdy je vláda oprávněna provádět opatření, která by za normálních okolností nebyla povolena. Během tohoto období došlo v severovýchodním regionu několikrát k uzavření hranic se soudními státy (Abubakar, 2013).

K rapidnímu poklesu útoků dochází až v roce 2016, což je přičítáno úspěšným vojenským operacím vedeným proti Boko Haram.

Když ani po vyhlášení výjimečného stavu nedošlo k očekávanému zlepšení bezpečnostní situace, rozhodli se obyvatelé Borna založit *Občanskou společnou operační skupinu* (dále jen CJTF). CJTF byla dobrovolným občanským hnutím spolupracujícím s jednotkami JTF a složeným jak z mladší, tak starší generace mužů a žen s cílem ochránit svoje vesnice před útoky rebelů. K používaným zbraním patřily střelné zbraně, ale i po domácku vyrobené luky, dýky či meče (Okereke, 2013). CJTF byla velmi důležitým nástrojem v boji proti rebelům, neboť nejenom že představovala skutečný příklad komunitní reakce na bezpečnostní výzvy v dané oblasti, ale rovněž přispěla k zastavení mnoha útoků. Okereke (2013) zároveň dodává, že členové CJTF využívali v mnoha případech znalosti komunit k identifikaci podezřelých osob a v průběhu let napomohli k zatčení mnoha členů Boko Haram. Úspěšné akce CJTF však vyvolaly v řadách Boko Haram silnou nevoli a odpovědí byl zvýšený počet represivních útoků, který vedl k velkým ztrátám na životech vesničanů²¹ (Bamidele, 2016, 127–128).

3.3 Strategie přijaté k eliminaci Boko Haram od roku 2015

Do roku 2015 Nigérie podepsala několik dvoustranných a mnohostranných bezpečnostních dohod, jak se sousedními zeměmi, tak s vybranými strategickými partnery, a to ze dvou následujících důvodů. Prvním, byla snaha donutit sousední země k efektivnější kontrole svých hranic, a zabránit tak organizaci v přesunu do okolních zemí a druhým, důležitějším důvodem bylo, aby Nigérii získala mezinárodní vojenskou a politickou podporu v boji proti rebelům (Falode, 2016, 46). Za tímto účelem podepsala nigerijská vláda v únoru 2012 bezpečnostní smlouvu s Kamerunem, jež měla zajistit pomoc Kamerunu v boji proti rebelům v příhraničních oblastech Nigérie (Premium Times, 2012). V říjnu téhož roku podepsala vláda další bezpečnostní smlouvu s Nigerem, která mimojiné zahrnovala zajištění společných bezpečnostních hlídek podél hranic (Agande, 2012). V roce 2015 Nigérie podepsala dvacetiletý strategický pakt o bezpečnosti s Velkou Británií, jež má zajistit poskytnutí protiteroristického výcviku pro nigerijské vojáky (Falode, 2016, 46).

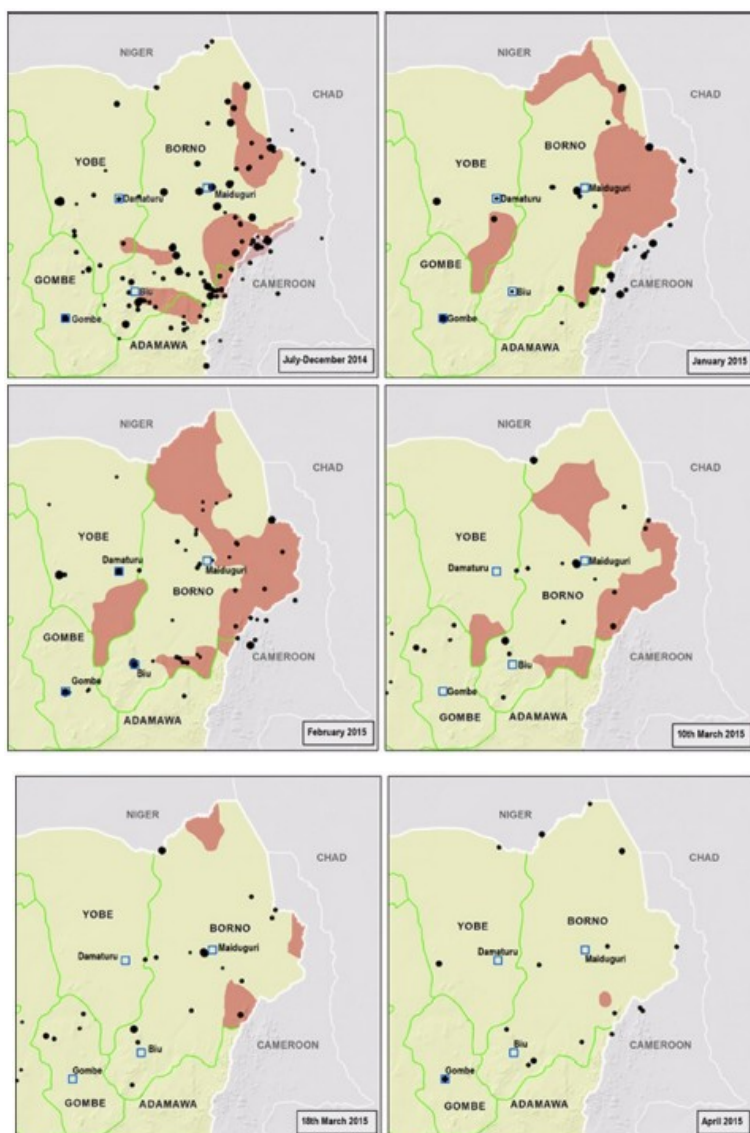
²¹ V roce 2013 dochází rovněž k legislativní úpravě Zákona o prevenci terorismu z roku 2011. Upravený zákon nejenom, že potvrdil trest smrti pro osoby, u kterých byla prokázána teroristická činnost, ale nově zahrnul do trestné činnosti financování terorismu (Federal Republic of Nigeria, 2013).

Na začátku roku 2015 proběhly v Nigérii prezidentské volby, ve kterých zvítězil Muhammadu Buhari, který ve své funkci nahradil stávajícího prezidenta Jonathana. Buhari již před volbami deklaroval, že pokud zvítězí, zajistí znovu bezpečnost na severovýchodě země. Ještě téhož roku dochází k plnému vojenskému zapojení okolních států včetně Beninu, Čadu, Kamerunu a Nigeru. Hlavním nástrojem v úsilí porazit Boko Haram bylo povolání *Nadnárodní společné operační skupiny* (dále jen MJTF), složené z vojenských jednotek dotyčných států (Institute For Security Studies, 2016). S využitím mnohostranných mechanismů byla Nigérie schopná rozšířit jejich působnost do celého regionu západní Afriky, přičemž celkový počet nasazených vojáků činil 7 500–10 000 osob. Jednotky MJTF však nevznikly až v roce 2015, ale již mnohem dříve. Jejich vznik je datován do roku 1994, kdy došlo k vytvoření vojenských jednotek za účelem boje proti přeshraničnímu banditářství v severní části Nigérie. V roce 2015 byl rozšířen rozsah působnosti MJTF tak, aby zahrnoval i boj proti terorismu (Institute For Security Studies, 2016). Původně měly jednotky MJTF sídlo ve městě Baga v Bornu. Po několika útocích ze strany rebelů došlo v září 2015 k jeho přemístění do N'Djameny v Čadu. Z nové základny v Čadu zahájily jednotky koordinovaný útok na rebely v Bornu a postupovaly do dalších okolních států na severovýchodě země. Prostřednictvím této ofenzivy ztratila Boko Haram část ovládaného území v Bornu, Yobě a Adamawa (Falode, 2016, 46–47). Ztráta území vedla Shekaua k přijetí nových taktik a metod včetně vyhýbání se přímé konfrontaci s vojenskými jednotkami a skupina se začala uchýlovat k partyzánským taktikám (Thurston, 2017).

V prosinci 2015 Buhari prohlašuje, že je Boko Haram „technicky poražená“ (BBC, 2015). Do konce roku 2015 měla nigerijská vláda znovu pod kontrolou velkou část území dříve ovládaného rebely. Rebelové již nebyli nadále schopni provádět efektivní útoky proti vládním jednotkám a uchýlili se do lesní rezervace Sambisa v Maiduguri, do horské hraniční oblasti, kam mohly vojska jen obtížně proniknout. Začátkem roku 2016 byla skutečně většina jednotek Boko Haram poražena, vyjímaje zbylých pár skupin ukrývajících se v rezervaci Sambisa (Falode, 2016, 43–44).

Nezastupitelnou roli v boji proti rebelům rovněž sehráli i jihoafričtí žoldáci (dale jen STEEP) (Freeman, 2015). Tito veteráni z elitních protiteroristických jednotek prováděli od roku 2014 v Nigérii výcvik nigerijských jednotek v boji proti Boko Haram. Tato skutečnost však není moc známá a většina autorů věnující se problematikou Boko Haram zmiňuje v souvislosti s bojem proti Boko Haram pouze vojenské jednotky z okolních států. Zmínit pouze MJTF by bylo však nepřesné, neboť STEEP měl významný podíl na porážce Boko Haram.

STTEPEM zvolená taktika “vytrvalého pronásledování”, odpovídala taktikám Boko Haram, která většinu svých útoků prováděla ve stylu *hit-and-run*, tedy úder-únik. Podle Freemana (2015) byly tyto kroky velmi efektivní, neboť v době, kdy byly do Nigérie poslány jednotky MJTF, se již Boko Haram nacházela v defenzívě. Působení vojsk ze sousedních států na území Nigérie zajistilo, že protiofenzíva přinesla trvalé výsledky. Zásadní úlohu pak sehrály zejména bojové jednotky z Čadu a Nigeru (Freeman, 2015). Ztrátu ovládaného území jednotkami Boko Haram zachycuje mapa č. 1.

Mapa č. 1: Šestice map zachycující ztrátu kontroly Boko Haram nad ovládaným územím od prosince 2014 do dubna 2015 (Relief Web, 2015).

Do roku 2018 dosáhl dle NST celkový počet zabitých členů Boko Haram 18 950, zatímco počet obětí v řadách vládních vojenských jednotek činil 1 958 (Campbell a Harwood, 2018).

Dle Campbella a Harwooda (2018) existují důvěryhodné důkazy o tom, že bezpečnostní síly zabíjeli mladé muže pouze na základě podezření, že patří k organizaci, přestože to nigerijská vláda popírá. Mnoho dalších podezřelých osob zemřelo poté, co byli zadržováni po dlouhou dobu v přeplněných věznicích. Podle bezpečnostních sil byli všichni věznění muži členové Boko Haram, jelikož však téměř ve všech případech neexistoval soudní proces, který by tato obvinění potvrdil či vyvrátil, dá se o těchto tvrzeních pouze spekulovat (Campbell a Harwood, 2018).

Výsledky šetření Amnesty International (2015) z roku 2015 však naznačují, že jsou tato tvrzení pravdivá. Zpráva vypracovaná na základě rozhovorů s přeživšími, analýz videí a více než 800 oficiálních dokumentů udává, že během bezpečnostních operací proti Boko Haram, vykonaly nigerijské vojenské síly v letech 2012–2015 více než 1 200 mimosoudních poprav a více než 20 000 lidí bylo svévolně zatčeno a vystaveno mučení. Nejméně 7 000 osob zemřelo ve vojenských vazbách v důsledku vyhladovění, přeplnění věznic či neposkytnutí lékařské pomoci. Konkrétně v této souvislosti organizace obviňuje pět vysoce postavených vojenských důstojníků, kteří byli v letech 2012–2015 zodpovědní za vedení vojenských operací na severovýchodě země. Na základě předložených důkazů, zahájil v roce 2016 Mezinárodní trestní soud v Haagu vyšetřování nigerijských vojenských jednotek v souvislosti s podezřením spáchání válečných zločinů a zločinů proti lidskosti, a to jak na civilistech, tak podezřelých členech organizace Boko Haram (Premium Times, 2016). V současnosti stále probíhají šetření a soud ještě nevynesl rozsudek.

Útoky z letošního roku potvrzují, že konflikt ještě není zcela u konce. Od roku 2015 se zbývající skupiny rebelů vyhýbají konvenčním konfrontacím s armádou, a více než kdy dřív používají sebevražedné atentáty ve snaze destabilizovat území, ve kterých si udržují svůj vliv. V současnosti se jedná zejména o některé oblasti ve státě Borno (Okunloye, 2018). V listopadu letošního roku bylo rovněž ze strany nigerijských armádních velitelů potvrzeno, že skupina v rámci svých útoků používá nově drony a zahraniční bojovníky. Při jednom takovém útoku ve městě Metele v Bornu, přišlo o život 118 vojáků včetně velitele armády (Okunloye, 2018). Čelní nigerijští představitelé se nyní obávají, aby nedošlo ke zmaření pokroku dosaženého v roce 2015, kdy došlo k významnému eliminaci vlivu skupiny.

V rámci této kapitoly došlo k následujícím zjištěním. Nepříměřené zásahy policejních složek a s nimi spojená mimosoudní poprava Yusufa přispěla po roce 2009 k rozpoutání cyklu násilí na severovýchodě země. Nigerijské armádní jednotky, jejímž úkolem bylo znovu zajištění

bezpečnosti v severovýchodním regionu země tak spíše, než k rychlému ukončení bojů, přispěly svým chováním k další vlně násilí, minimálně do roku 2015, než se k nigerijským jednotkám připojily vojenské jednotky okolních států. Přijaté vládní strategie, které měly vést k ukončení bojů, nebyly až do roku 2015 příliš úspěšné. Nevojenské řešení v podobě zřízení *Prezidentského výboru pro dialog a mírové řešení bezpečnostních problémů na severovýchodě země* a nabídky amnestie se ukázalo jako neúčinné. Na druhou stranu CJTF přispěla k zastavení mnoha útoků v oblasti. Obecně lze však říci, že protiteroristické strategie přijaté v době administrativy prezidenta Jonathana nepřinesly do roku 2015 očekávané výsledky. K porážce, většiny jednotek Boko Haram dochází až v roce 2015, tedy v době administrativy prezidenta Buhariho, která byla výsledkem úspěšných vojenských operací MJTF a STEEPU.

4. SOCIOEKONOMICKÉ DOPADY NA VYBRANÉ UKAZATELE A ODVĚTVÍ

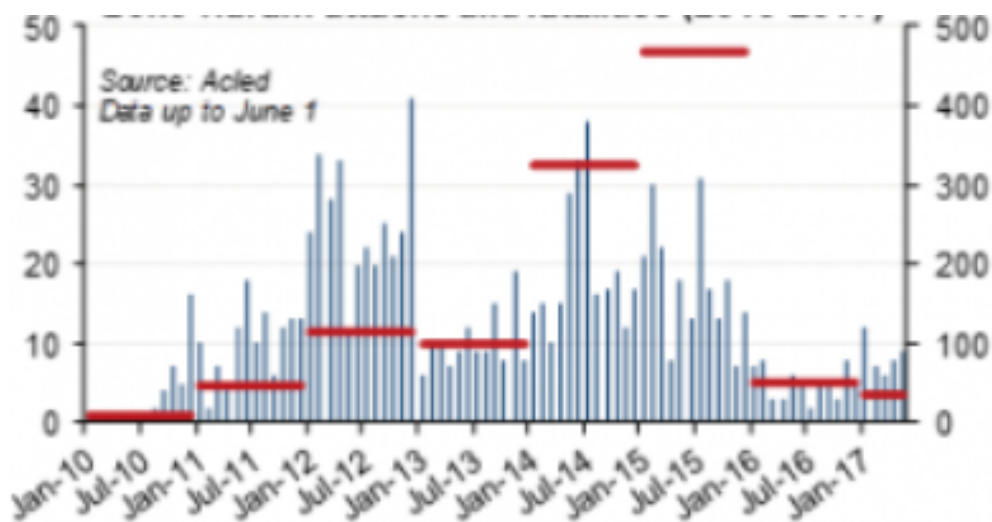
4.1 Ztráty na životech

Konflikt mezi nigerijskou vládou a Boko Haram si do dneška vyžádal více než 20 000 obětí. V rámci jednotlivých útoků spáchaných skupinou samotnou přišlo o život několik tisíc civilistů a až 2 000 osob je stále pohřešovaných. Odhaduje se, že až dva miliony lidí museli kvůli rostoucímu násilí opustit svoje domovy a uchýlit se do táborů pro IDPs speciálně vybudovanými pro oběti zasaženými konfliktem (The United Nations Migration Agency, 2017, 3). V důsledku bojů mezi vládou a Boko Haram propukla krize, která ať už přímo či nepřímo zasáhla bezmála 15 milionů lidí a dotkla se všech oblastí lidského života. Násilí takového rozsahu propuklo v Nigérii naposledy v období občanské války mezi lety 1967–1970 (Lowman, 2014). Bezesporu nejvíce zasaženým státem co se počtu obětí týče je stát Borno, kde Boko Haram původně vznikl a dále v pořadí státy Yobe a Adamawa (Adelaja at al., 2018, 37). Ze zřejmého důvodu vyvíjela organizace zpočátku svoji činnost právě zde a až po určité době se její jednotky přesunuly do okolních států v severovýchodním regionu²² a následně za hranice Nigérie.

Od května 2013 do listopadu 2014 tedy v době, kdy ve státech Borno, Yobe a Adamawa platil výjimečný stav, počet útoků namířených proti civilistům ještě vzrostl. Boko Haram se podařilo získat pod kontrolu ještě větší územní prostor, než kdykoliv dřív. Podle odhadů měla

²² Konkrétně do Bauchi, Gombe, Taraba, Kaduna, Kano, Mina, Sokoto, Federálního teritoria hlavního města Abuja a dále do Čadu, Nigeru a Kamerunu (Friberg, 2016).

organizace v roce 2014 pod kontrolou území srovnatelné s velikostí Belgie (Voice of America, 2015). Rok 2014 byl nejhorším rokem co se počtu obětí týče, kterých bylo celkem 6 136, naopak v roce 2016 bylo skupinou usmrceno zatím nejnižší počet osob a tedy 1 079, což je výsledek úspěšných vojenských zásahů, které vedly k roztržení skupiny (Institute for Economics and Peace, 2017). Četnost útoků a počty obětí připisovaných Boko Haram zobrazuje graf č. 3.

■ útoky Boko Haram ■ průměrný počet smrtelných zranění měsíčně

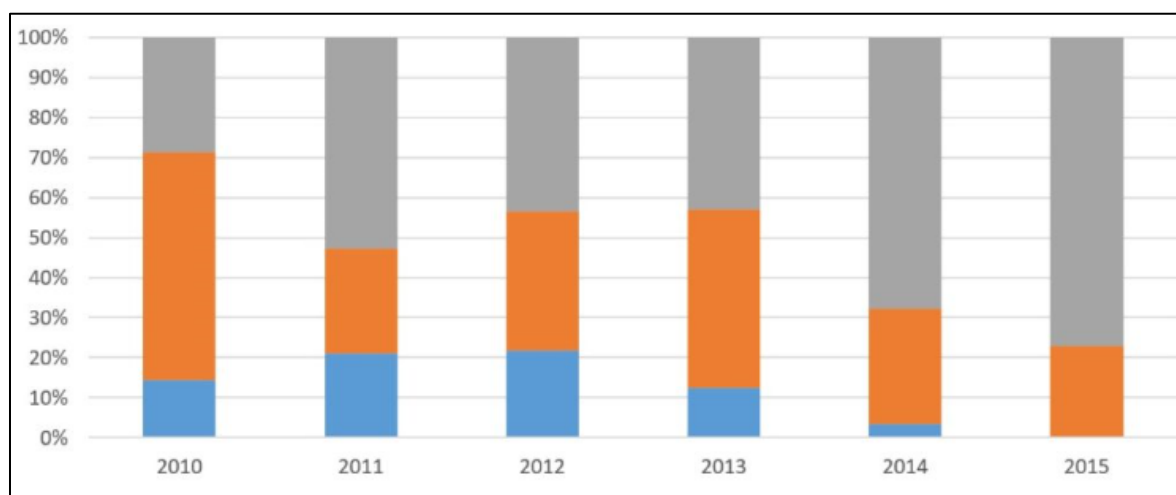
Graf č. 3: Četnost útoků a počty smrtelných zranění připisované Boko Haram na území Nigérie mezi lety 2010–2017 (vlastní úprava). (CNBC Africa, 2017)

K primárním cílům Boko Haram patřili zpočátku policejní stanice a vojenské cíle. Později se toto spektrum rozšířilo o politické osobnosti, náboženské vůdce a další civilisty ve školách, kostelech, trzích, barech či vesnicích (Cook, 2011, 17–18). V tomto ohledu je nepochybně zajímavá skupina náboženských představitelů. Po roce 2009 se útoky organizace soustředily na představitele křesťanské církve a kostely a v pozdější fázi konfliktu začali rebelové útočit i na muslimské duchovní a mešity. Na otázku proč Boko Haram útočí na podobně založená hnutí se nabízí odpověď, že kdokoli, kdo nesouhlasí s výkladem Koránu, tak jak jej prezentuje Boko Haram, je považován za legitimní cíl (Cook, 2011, 17-18).

S výjimkou bombového útoku na sídlo OSN v Abuji v srpnu 2011, při kterém přišlo o život 23 osob, se pozornost organizace zaměřuje na lokální agendu, spíše než mezinárodní a globální dění (Allen, 2016). Pokud se podíváme detailněji na jednotlivé kategorie cílů, tak největší počet všech útoků je cílen na soukromé osoby či majetek (25%), dále na policejní

složky (22%), následují vládní cíle (11%), náboženští představitelé a instituce (10%) a vojenské cíle (9%). Nutno dodat, že útoky na představitele křesťanské církve a církevní majetek, často vyústily odvetou (zejména z počátku) vůči muslimským cílům, což přispívalo k nárůstu radikalizace mezi samotnými obyvateli (Cordano, 2014).

Mezi lety 2010–2013 byla většina útoků směřována na vládní bezpečnostní síly či s ní spolupracující státní orgány (viz graf č. 4). Situace se však mění v období 2014–2015, kdy bylo více než ¾ všech útoků zaměřeno na civilní obyvatelstvo. Pokud se organizace alespoň z počátku těšila podpoře místních obyvatel²³, nyní o veškerou podporu přišla, a naopak přiměla místní populaci ke spolupráci s vládními orgány v jejím úsilí porazit Boko Haram. Změna strategie týkající se zvyšujícího se počtu cílených útoků na civilisty byla podle Allena (2016) pravděpodobně snahou rebelů přilákat mezinárodní pozornost.

■ političtí představitelé

■ nigerijské bezpečnostní síly

■ civilní obyvatelstvo

Graf č. 4: Cíle Boko Haram mezi lety 2010–2015 (vlastní úprava). (Allen, 2016)

4.2 Škody na majetku

Teroristické útoky si však nevyžádaly pouze ztráty na životech, ale rovněž způsobily obrovské škody na majetku. V oblastech, kde se skupina pohybovala došlo ke zničení či vypálení domů, veřejných zařízení či soukromých podniků. Přeživší či rodiny obětí byly

²³ Obyvatelé Borna skutečně ze začátku členy Boko Haram podporovaly v jejich myšlence znovuzavést právo šaría v celé Nigérii (Allen, 2016).

nuceni kvůli činnosti organizace opustit své domovy a přemístit se do táborů pro IDPs. V současné době se zdá, že je Boko Haram na ústupu, což je na jednu stranu dobrá zpráva. Na druhou stranu to však znamená, že vláda, která dlouhodobě čelí problémům s nedostatečným množstvím bytů a domů v rámci celé Nigérie, bude muset nyní tento problém neprodleně vyřešit. Podle posledních zpráv byla totiž většina vesnic či měst, kde byla zaznamenána přítomnost organizace zničena buď úplně, nebo alespoň částečně (The United Nations Migration Agency, 2016, 2). Jak již bylo řečeno, činností Boko Haram byly nejvíce ovlivněny v pořadí státy Borno, Yobe, Adamawa a dále státy Bauchi, Taraba a Gombe (The United Nations Migration Agency, 2016, 2). Z tohoto důvodu bude pozornost věnována zejména státu Borno, kde byly zaznamenány největší ztráty na životech a škody na majetku. Vyčíslené škody na majetku budou následně porovnány s ostatními zmíněnými státy.

S ohledem na konstrukční materiál jsou obydlí v Nigérii rozdělena na dvě kategorie, a tedy dočasná a trvalá. Tzv. dočasné domy jsou tradiční obydlí postavená z levného materiálu jako je bláto, hlína, sláma, kámen, bambus či došky. U trvalých domů se používají trvalé a odolné stavební materiály. Zatímco u prvního typu obydlí se jedná o jednoduché a obyvatelné domy s obvykle nízkými pořizovacími náklady, u trvalých domů je pořizovací cena vyšší (Adeleye at al., 2005, Chioma, 2015). Odhaduje se, že z celkového počtu domů v severovýchodním regionu Nigérie spadá přes 60% z nich do kategorie dočasných obydlí, což je ve srovnání s ostatními částmi Nigérie poměrně vysoký počet (Adeleye at al., 2005, Chioma, 2015). Důvodem je nepochybně skutečnost, že severní a východní region vykazuje dlouhodobě v porovnání s ostatními částmi Nigérie nejvyšší nezaměstnanost, která je tradičně doprovázena vysokou mírou chudoby.

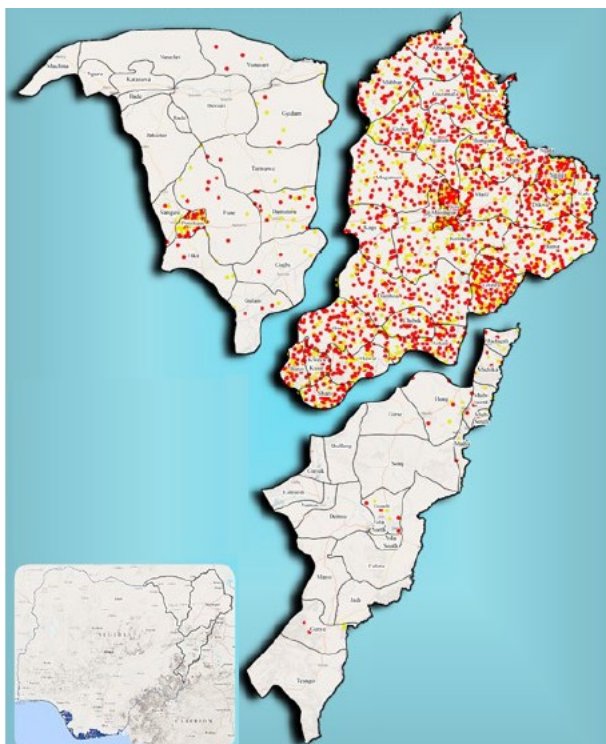
V roce 2015 se na území států Borno, Yobe, Adamawa, Bauchi, Taraba a Gombe nacházelo 4 607 130 rodinných domů a bytových jednotek (dále jen domy). Ze zprávy Světové banky (2016, 63–64) vyplývá, že z tohoto celkového počtu bylo činností Boko Haram poškozeno 431 842 domů, přičemž 68% z nich je zcela zničených (jsou neobyvatelné) a 32% je částečně poškozených (jsou obyvatelné) (viz tabulka č. 3). Drtivá většina (95%) všech poškozených domů se nachází právě na území Borna. Za povšimnutí stojí srovnání dvou nejlidnatějších států severu – Borna a Bauchi. Ačkoli se na jejich území nachází podobné množství domů (1 035 370 a 1 123 233), míra škod je v Bauchi v porovnání se státem Borno naprosto minimální. Obecně lze říci, že bylo větší množství škod napácháno ve městech a příměstských oblastech a k jejich poškození došlo především v důsledku požáru, odstřelování či bombových útoků (World Bank, 2016, 63–64). Sektor bydlení utrpěl v důsledku způsobených škod na

domech a majetku významné ekonomické ztráty. Ekonomické dopady v oblasti bydlení byly vypočteny na základě průměrné hodnoty dočasných a trvalých domů²⁴. Celková škoda v sektoru bydlení napříč šesti uvedenými státy dosahuje výše 3,349 miliard dolarů, z toho 3,172 miliard dolarů je pouze v rámci státu Borno (World Bank, 2016, 63–64). Počty poškozených domů v šesti nejvíce zasaženými státy zobrazuje tabulka č. 3. Rozsah a míra poškozených domů ve státě Borno jsou patrné na mapě č. 2.

Stát	Celkový počet domů v roce 2015	Celkový počet poškozených domů v daném státě v roce 2015	Zcela zničené domy	Částečně poškozené domy	Celkový počet poškozených domů v daném státě v roce 2015 (%)	Zcela zničené domy (%)	Částečně poškozené domy (%)	Celkový počet poškozených domů v roce 2015 (%)
Borno	1,035,370	409,124	275,301	133,823	39.51%	67.29%	32.71%	94.739%
Yobe	560,666	16,209	12,156	4,053	2.89%	75.00%	25.00%	3.753%
Adamawa	757,619	5,134	4,237	897	0.68%	82.53%	17.47%	1.189%
Gombe	558,070	525	513	12	0.09%	97.71%	2.29%	0.122%
Bauchi	1,123,233	200	200	0	0.02%	100.00%	0.00%	0.046%
Taraba	572,172	650	621	29	0.11%	95.54%	4.46%	0.151%
Celkem	4,607,130	431,842	293,028	138,814	9.37%	67.86%	32.14%	100.00%

Tabulka č. 3: Poškozené domy napříč šesti nejvíce zasaženými státy činností Boko Haram v severovýchodním regionu Nigérie v roce 2015 (vlastní úprava). (World Bank, 2016, 63)

²⁴ Například v Bornu je průměrná cena trvalých domů 3 000 000 nigerijských nair, tedy asi 9 800 dolarů. Průměrná cena dočasných domů se pohybuje okolo 400 000 nigerijských nair, v přepočtu asi 1 300 dolarů (World Bank, 2016, 64).

Mapa č. 2: Rozsah a míra poškozených domů ve státě Borno v roce 2015 (uprostřed), Yobe (vlevo) a Adamawa (dole). 1 tečka = 100 domů (vlastní úprava). (World Bank, 2016, 64)

- Zcela zničené domy
- Částečně poškozené domy

Nigérie stejně jako další africké státy trpí tradičně nedostatkem základních informací souvisejících s vývojem země. Jedním z nich jsou i data týkající se populace jednotlivých států. Pokud se podíváme na stát Borno, zde proběhlo sčítání lidu v letech 1991, 2006 a v roce 2011. V roce 1991 činila populace v Bornu 2 536 003, v roce 2006 pak 4 171 104 a v roce 2011 žilo v Bornu 4 944 000 obyvatel (Brinkhoff, 2016). V letech 1991–2006 představoval průměrný přírůstek obyvatel 4,05%/ročně. V období 2006–2011 činil průměrný přírůstek obyvatel 16,87%/ročně. Pokud by populační růst zůstal stejný jako v období 2006–2011 (16,87%/rok), žilo by ve státě Borno v roce 2015 přibližně 5 562 317 obyvatel.

Ve stejném roce bylo v Bornu 1 035 370 domů, z nichž bylo 275 301 zcela zničeno a 133 823 částečně poškozeno (viz tabulka č. 4) (World Bank, 2016, 64). Pokud vezmeme v úvahu počet obyvatel a počet domů na území Borna zjistíme, že pokud by jeho obyvatelé nebyli vystaveni násilné kampani členů Boko Haram, na jeden dům by vycházelo v průměru pět obyvatel.²⁵ Protože se však organizace v rámci jejích teroristických aktivit nezaměřila pouze na zabíjení civilistů, ale rovněž na ničení majetku včetně mnohých obydlí, došlo k situaci, že v roce 2015

²⁵ Počet obyvatel děleno celkový počet domů.

vycházelo na jeden dům namísto pěti, devět obyvatel, tedy téměř dvojnásobek.²⁶ Počet obyvatel vycházejících na jeden dům zobrazuje tabulka č. 5.

Stát	Rok	Počet obyvatel	Celkový počet domů	Zcela zničené domy	Částečně poškozené domy	Celkový počet nepoškozených domů
Borno	2015	5 562 317	1 035 370	275 301	133 823	626 246

Tabulka č. 4: Sektor bydlení v roce 2015 (vlastní výpočty). (Brinkhoff, 2016, World Bank, 2016)

Stát	Rok	Počet obyvatel vycházejících na jeden dům, pokud by se zde neobjevila Boko Haram (průměrně)	Počet obyvatel vycházejících na jeden dům ve skutečnosti (průměrně)
Borno	2015	5.37	8.88

Tabulka č. 5: Průměrný počet obyvatel na jeden dům v roce 2015 v Bornu (vlastní výpočty). (Brinkhoff, 2016, World Bank, 2016)

Z počtu zcela zničených a částečně poškozených domů v Bornu vyplývá, že **1 478 367** obyvatel²⁷ **přišlo o jejich dům úplně** (dům je zcela zničen) a **718 630** obyvatel²⁸ **přišlo o dům částečně** (dům je sice poškozený, ale obyvatelný).

Pokud si uvědomíme, že odhadem milion a půl lidí přišlo o střechu nad hlavou a nyní nemají kde žít, jedná se skutečně o vysoký počet lidí, o které se bude muset nigerijská vláda postarat. Na druhou stranu jsou tato čísla pouze v rámci jednoho státu. Podle odhadů čelí Nigérie deficitu až 17 milionů domů (ITE Build&Interiors, 2015). Pro Nigérii, která se dlouhodobě potýká s obrovskou mírou korupce, jež prostupuje všemi oblastmi státní správy, nebude stavba takového množství domů jednoduchý úkol.²⁹ Jako jedno z řešení se jeví projekt zvaný

²⁶ Počet obyvatel děleno celkový počet nepoškozených domů.

²⁷ Zcela zničené domy byly vynásobeny počtem obyvatel vycházejících na jeden dům, pokud by zde Boko Haram nepůsobila.

²⁸ Částečně poškozené domy byly vynásobeny počtem obyvatel vycházejících na jeden dům, pokud by zde Boko Haram nepůsobila.

²⁹ Podle Transparency International, která každoročně vyhodnocuje míru korupce ve všech 176 státech, se Nigérie v loňském roce umístila v tomto žebříčku na 136. místě (Transparency International, 2017).

Tempohousing, v rámci kterého jsou stavěny domy po celém světě z přepravních kontejnerů.³⁰ Projekt je založený na myšlence cenově dostupného bydlení během krátkého časového období (Livin Spaces, 2016). Tempohousing nabízí stavby jak dočasných tak trvalých domů, kanceláří, vysokoškolských kolejí či zdravotních středisek. Celková doba stavby od začátku až do konce se pohybuje okolo dvou týdnů. V závislosti na typu stavby se cena pohybuje od 2 000 000–8 500 000 nigerijských nair, v přepočtu asi 5 515–23 440 dolarů (Livin Spaces, 2016).

Mikro, malé a střední podniky jsou jedním z klíčových motorů hospodářského růstu a rozvoje. Poskytují rovněž nezanedbatelné množství pracovních příležitostí a jsou jedním z indikátorů celkové výkonnosti ekonomiky (United Nations, 2018). Soukromému sektoru v Nigérii (zahrnující podniky všech velikostí) dominují služby, zejména velkoobchod a maloobchod, dále pak zemědělství, zpracovatelský průmysl a obchodní sektor (Central Bank of Nigeria, 2013, 1). Ekonomika severovýchodního regionu Nigérie se skládá zejména z mikro, malých a středních podniků. Velké průmyslové podniky zde téměř nejsou (Central Bank of Nigeria, 2013, 1).

S ohledem na vzniklé škody v rámci soukromého sektoru, byla nejvíce poškozená infrastruktura a zařízení jednotlivých obchodů, trhů, bank, čerpacích stanic, hotelů a restaurací. Výše škod byla v tomto odvětví vypočítána na základě nahlášených škod ze strany majitelů podniků, jejichž výše se odhaduje na 1,3 milionu dolarů (World Bank, 2016, 65). Škody na poškozených a zničených obchodních jednotkách činností Boko Haram dosáhly až do roku 2015 celkové výše 915 418 000 dolarů (viz tabulka č. 6). Převážná většina škod byla nahlášená v malých obchodech a benzínových stanicích, které dohromady představovaly téměř 97% všech škod. V souladu s koncentrací násilí, utrpěl největší škody soukromý sektor státu Borno, přičemž výše nákladů zde činila téměř 764 milionů dolarů, což představuje 83% z celkových škod (World Bank, 2016, 65). Zde byly nejvíce poškozeny obchody a trhy. V rámci státu Taraba nebyly hlášeny žádné škody.

³⁰ Několik staveb už bylo v Nigérii realizováno.

Stát	Výše škod	Výše škod v (%)
Borno	763,646,543	83.4205%
Yobe	2,282	0.0002%
Adamawa	149,768,558	16.3607%
Bauchi	39,955	0.0044%
Gombe	1,960,662	0.2142%
Taraba	0	0.0000%
Celková výše škod	915,418,000	100.0000%

Tabulka č. 6: Celková výše škod v odvětví soukromého podnikání v letech 2009–2015 napříč šesti severovýchodními státy v dolarech (vlastní zpracování). (World Bank, 2016, 65)

Nyní bude pozornost zaměřena na poslední kategorii a tedy **veřejné budovy a zařízení**. Kromě zmíněných rodinných domů a podniků, byly působením organizace zničeny či poškozeny rovněž policejní stanice, věznice, kasárny, kulturní a historické budovy, pošty, kontrolní úřady, vládní budovy či místní samosprávy a volební úřady. Velké škody byly v této kategorii způsobeny opět na území Borna (World Bank, 2016, 65–67). S tím, jak se činnost Boko Haram postupně rozšiřovala, uprchli nejdříve místní obyvatelé společně se zaměstnanci zmíněných zařízení a následně se z některých oblastí stáhly i policejní jednotky do Maiduguri nebo Borno opustili úplně. Mnoho zaměstnanců vládních a samosprávních budov bylo nuceno přesunout svoje kanceláře do jiných států, kde však kvůli nedostatku kancelářských prostor, pracují ve stísněných podmínkách (Amnesty International, 2015, 11–12).

Od roku 2010 bylo postupně poškozeno či úplně zničeno více než 700 veřejných zařízení, což činí přibližně 60% původního počtu budov. Z toho jich bylo 94% zničeno úplně a zbývajících 6% zůstalo funkčních, ale vyžadují opravu (World Bank, 2016, 67). V kategorii veřejných budov byly nejvíce poškozeny lokální vládní úřady, policejní stanice, kulturní a historické budovy a budovy ministerstev. Tyto čtyři kategorie činí téměř 82% celkových škod (viz tabulka č. 7). Záměrně zde nejsou zmíněny vzdělávací a zemědělská zařízení, neboť těm bude věnovám prostor ve dvou samostatných kapitolách. Celková výše škod veřejných budov a zařízení byla vyčíslena na 37 577 754 dolarů, přičemž škody v rámci státu Borno činily 15 269 349 dolarů (World Bank, 2016, 67).

Kategorie	Celkový počet veřejných budov v roce 2010	Částečně poškozené budovy		Zcela zničené budovy		Celkový počet poškozených budov v roce 2015		Celkový počet poškozených budov v roce 2015
		Počet	%	Počet	%	Počet	%	
Věznice	18	5	11.36%	10	1.51%	15	2.12%	83.33%
Sídla auditorů firem	12	2	4.55%	3	0.45%	5	0.71%	41.67%
Pošty	18	1	2.27%	3	0.45%	4	0.57%	22.22%
Policejní stanice	122	5	11.36%	101	15.26%	106	15.01%	86.89%
Kasárny	17	2	4.55%	8	1.21%	10	1.42%	58.82%
Volební místnosti	38	1	2.27%	21	3.17%	22	3.12%	57.89%
Sídla rozvojových organizací	8	0	0.00%	6	0.91%	6	0.85%	75.00%
Kulturní a historické budovy	190	6	13.64%	155	23.41%	161	22.80%	84.74%
Lokální vládní úřady	531	13	29.55%	232	35.05%	245	34.70%	46.14%
Budovy ministerstev	159	4	9.09%	62	9.37%	66	9.35%	41.51%
Ostatní budovy a zařízení	80	5	11.36%	61	9.21%	66	9.35%	82.50%
Celkem	1193	44	100.00%	662	100.00%	706	100.00%	59.18%

Tabulka č. 7: Poškozené budovy a zařízení v roce 2015 (vlastní zpracování). (World Bank, 2016, 66) Pozn: Do kulturních a historických budov jsou zahrnuty kostely, mešity a paláce. Do ostatních budov a zařízení patří kanceláře rektorů a vládní čerpací stanice.

Nyní se podívejme na nejdůležitější zjištění v rámci této kapitoly věnující se ztrátám na životech. Od roku 2009, kdy Boko Haram zahájila teroristickou činnost proti nigerijské vládě a jejím obyvatelům, bylo zabito více než 20 000 civilistů, téměř dva miliony lidí muselo kvůli bezpečnosti opustit svoje domovy a přesunout se do táborů pro IDPs a několik tisíc osob je stále pohřešovaných. Do roku 2015 bylo napříč šesti nejvíce zasaženými státy zničeno nebo poškozeno téměř 10% všech obydlí (431 842 domů). Stát Borno byl v porovnání s dalšími pěti státy zasažen nejvíce, neboť téměř 95% všech domů bylo zničeno či poškozeno právě zde, přičemž v rámci samotného Borna dosáhl počet zničených či poškozených domů okolo 40%. V Bornu, kde žije přes 5,5 milionu obyvatel, jich téměř 1,5 milionu přišlo o svůj domov. Z průměrného počtu pěti obyvatel žijících v jednom domě, dosáhl tento počet v roce 2015 téměř dvojnásobku. Celková škoda v sektoru bydlení napříč šesti uvedenými státy dosahuje výše okolo 3,3 miliardy dolarů. Vzhledem k situaci, která panuje v severovýchodních oblastech, kde je nejvyšší procento chudých obyvatel a nejnižší procento vzdělanosti, mají tyto lidské a materiální ztráty obrovský dopad na rozvoj tohoto regionu. Celková výše nahlášených škod ve státech Borno, Yobe, Adamawa, Bauchi a Gombe, dosáhla téměř jedné miliardy dolarů. Škody způsobené na veřejných budovách a zařízení byly vyčísleny na více než 37 milionů dolarů. Ztráty na majetku v oblasti bydlení, podnikání a veřejného majetku dosahují napříč šesti zasaženými státy celkové sumy 4,3 miliardy dolarů, z toho 3,95 miliardy dolarů připadají na stát Borno (viz tabulka č. 8) (World Bank, 2016).

Sektor	Částka (v dolarech)	Borno
Bydlení	3,349,000,000	3,172,818,475
Podnikání	915,418,000	763,646,543
Veřejný majetek	37,577,754	15,269,349
Celková částka	4,301,995,754	3,951,734,367

Tabulka č. 8: Celkové ztráty na majetku v kategorii bydlení, podnikání a veřejného majetku v šesti severovýchodních státech v dolarech (vlastní zpracování). (World Bank, 2016)

4.3 Odvětví školství

„Dětem v této oblasti nebyla poskytnuta možnost vzdělání po mnoho, mnoho let...Není tam nic...Boko Haram všechny učitele vyhnala. Tyto děti nemají žádnou budoucnost“³¹ (Human Rights Watch, 2016, 18).

Následující kapitola se věnuje vzdělávacímu systému v Nigérii a otázce, jaké dopady měly na školství na severu země útoky ze strany jednotek Boko Haram. Aby bylo možné celou situaci vhodně analyzovat, je následující text rozdělen do několika podkapitol. V rámci nich bude nejprve pozornost věnována snahám Nigérie splnit Rozvojový cíl tisíciletí týkající se sektoru školství a také tomu, jak se na těchto snahách podepsaly teroristické útoky na obyvatele ze strany rebelů. Následně bude přiblížen vzdělávací systém Nigérie a nakonec budou vyčísleny ztráty na životech a majetku.

4.3.1 Nigérie a rozvojový cíl tisíciletí v oblasti vzdělanosti

Právo na vzdělání je jedním ze základních práv člověka. V současnosti žije ve světě 57 milionů dětí ve školním věku, které nemají základní vzdělání (Save the Children, 2018). Přitom právě vzdělání hraje jednu z nejdůležitějších úloh v rozvojových zemích v boji proti chudobě. Pokud se dětem v těchto zemích nezajistí možnost základního vzdělání, je pro ně v budoucnu ohrožena šance na získání slušné práce, zajištění základních potřeb rodiny, možnosti získání zdravotní péče, či seberozvoj a rozvoj komunit.

³¹ Rozhovor s učitelem v Maiduguri 15. září 2015 v Bornu (Human Rights Watch, 2016, 18).

Podpora vzdělání se na konci minulého tisíciletí dostalo do centra pozornosti mezinárodní komunity, a proto se zajištění základního vzdělání pro všechny děti na světě stalo jedním z Rozvojových cílů tisíciletí. Nigérie dosáhla při plnění tohoto cíle smíšených výsledků.

Nigerijská vláda přijala od roku 1990 několik vládních programů za pomoci kterých, mělo být zmíněného cíle dosaženo. Jednalo se o program Univerzálního vzdělání pro všechny, Politika vzdělání pro všechny a Systém federálních učitelů (United Nations Development Program, 2015, 39, Universal Basic Education Commission, 2018). Výsledkem bylo zvýšení čisté míry zápisovosti ve školách ze 60% v roce 1995 na 84% v roce 2004 a v roce 2007 na 80%. V následujících letech kvůli povstání na severu země klesá tato míra v roce 2011 na 59% a v roce 2013 až na 54%. V roce 2016 dochází ke zvýšení hodnot na 65% (Ajikobi, 2018, United Nations Development Program, 2015, 39).

Výsledky v oblasti dokončení základního vzdělání přinesly rovněž zajímavá zjištění.

Ve srovnání s rokem 1993, kdy základní vzdělání dokončilo 73% žáků, dochází ke zlepšení na 89% v roce 2006. V následujících letech hodnoty opět klesaly, a to až na 82% v roce 2013 (United Nations Development Program, 2015, 43). Posledním ukazatelem je míra gramotnosti mezi 15–24 lety. V prvním období míra gramotnosti rostla ze 64,1% v roce 2000 na 80% v roce 2008. V následujících letech byl zaznamenán pokles konkrétně v roce 2011 na 65,6% a v roce 2014 následuje zvýšení hodnot na 66,7% (United Nations Development Program, 2015, 43). Jen pro připomenutí, cíl v roce 2015 měl být splněn na 100%.

Jak lze vidět, výsledky jsou u všech tří ukazatelů velmi podobné. Před rokem 2009, tedy před zahájením povstání dosahují sledované oblasti pozitivních výsledků. V následujícím období se rebelové ocitají v přímé konfrontaci s vojenskými vládními jednotkami a konflikt nabírá na síle. Výsledkem je utlumení dosaženého pokroku z předešlého období (ve všech případech) a návracení Nigérie do doby před rokem 2000 (v případě čisté míry zápisovosti ve školách a míry gramotnosti). V posledním zkoumaném období dochází do jisté míry k umírnění situace v regionu v důsledku úspěšných vojenských operací proti rebelům, s čímž souvisí i zlepšení hodnot ve sledovaných oblastech.

4.3.2 Vzdělávací systém v severovýchodním regionu země

V rámci školství je v Nigérii největší problém s nízkou kvalitou vzdělání a školní docházky. Nejhorší situace je ve státech Borno, Yobe, Adamawa, Bauchi, Gombe a Taraba na

severovýchodě země, kde žije většina muslimské populace. V roce 2015 byla nejnižší úroveň školní docházky v zemi právě v tomto regionu. Odhaduje se, že 13,2 milionů dětí ve věku 6–14 let nenavštěvuje v Nigérii školní zařízení, což je nejvíce v Subsaharské Africe (Human Rights Watch, 2016, 14–15). Z celkového počtu 13,2 milionů, pochází 95% ze severovýchodu, tedy asi 12,6 milionů dětí. V rámci rozložení chlapců a dívek, je to více než 52% chlapců a 61% dívek (Human Rights Watch, 2016, 14–15).

Vzdělávací systém ve světě můžeme obecně rozdělit na 3 různé sektory: primární, sekundární a terciální. V případě Nigérie trvá dosažení základního vzdělání celkem 9 let povinné školní docházky pro děti ve věku 6–15 let. V případě středoškolského vzdělání jsou to 3 roky pro žáky ve věku 15–17 let a vysokoškolského v závislosti na zvoleném programu 4–6 let. V Nigérii existují rovněž předškolní zařízení, kam lze umístit děti ve věku 3–5 let (World Education News and Reviews, 2017). Od roku 1999, kdy vláda představila Univerzální základní vzdělávací program, je dosažení základního vzdělání v Nigérii zdarma (World Education News and Reviews, 2017).

Po smrti Yusufa po roce 2009 začali členové Boko Haram rozšiřovat své kapacity ve snaze pomstít se nigerijské vládě za smrt svého lídra. Významná část rekrutů pocházela právě z řad mladých chlapců bez vzdělání a prostředků. Mladí muži a chlapci se alespoň z počátku často připojovali k rebelům dobrovolně výměnou za finanční odměnu. Třináctiletý chlapec, jež byl v květnu 2013 propuštěn z vojenské vazby uvedl, že pomohl Boko Haram zapálit několik škol výměnou za slíbenou finanční odměnu 25 dolarů (Human Rights Watch, 2016, 17). Jak Adebayo (2014, 483) stručně dodává: „*Zoufalství může vést nezaměstnanou mládež až do situace, kdy ve snaze přežít, jedná mimo zákon.*“³²

Pro jakýkoliv stát, nejenom pro Nigérii platí, že pokud vláda efektivně investuje a podporuje sektor vzdělávání, vrátí se to danému státu několikanásobně a to ve všech ohledech. Jedním z nejnaléhavějších problémů Nigérie je nízká míra účasti v předškolních zařízeních, což je pouze 13% v porovnání s průměrem 20% v Subsaharské Africe (Psacharopoulos, 2015). Jak se totiž potvrzuje, nejenom základní vzdělání, ale rovněž předškolní vzdělávání má pro dítě nezanedbatelný přínos. Ať už to jsou lepší výsledky během pozdějších studií, výrazně nižší pravděpodobnost zanechání studia, nižší pravděpodobnost připojení se ke kriminální činnosti,

³² Povstání v zemi je výsledkem úplného zanedbání blahobytu občanů, zatímco se lídři země obohacují a vykořisťují národní pokladnice (Adebayo, 2014).

vyšší výdělek v dospělosti a v neposlední řadě dochází k budování pozitivního sociálního návyku na školní prostředí. Rekrutovaní chlapci pocházející z řad studentů, byli naopak pod pohrůžkou násilí přinuceni připojit se ke skupině. K náborům pak docházelo nejčastěji ve státu Bornu, Yobe a Adamawa (Healy, 2018).

Po nástupu nového lídra organizace Abubakara Shekua se situace ještě více vyostřila.³³ Počáteční taktika zastrašování a obtěžování studentů, učitelů a rodičů se postupně změnila v zabíjení učitelů, správců škol a administrativních úředníků pracujících ve školním sektoru. V říjnu 2015 uvedl Nigerijský národní svaz učitelů, že v rámci konfliktu na severu Nigérie bylo zabito více než 600 učitelů (Kermeliotis, 2015). V rámci náborů rebelové často donutili ty studenty, kteří dosáhli formálního vzdělání buď roztrhat, nebo spálit svoje vysvědčení jako potvrzení odmítnutí západního vzdělání (Akinfala at al., 2014, 117–118). Takovéto aktivity mají v rozvojové zemi jako je Nigérie, kde je velmi chudá úroveň školství a veřejné správy, nedozírné důsledky. S nadsázkou totiž můžeme říci, že celá jedna generace mladých chlapců a dívek, byla okradena o šanci na vzdělání. Pro ty, co byli přinuceni zničit svá vysvědčení to prakticky znamená, že nyní nemají žádný doklad, kterým by doložili svoje studium a ocitají se ve stejné pozici jako ti, co nikdy nestudovali.

Ve výroční zprávě OSN (2015, 39–40) o dětech v ozbrojených konfliktech z roku 2015 je uvedeno, že pouze ve státě Borno bylo mezi lety 2012–2014 zabito 314 dětí ve školním věku. Do roku 2015 přišlo o život v rámci konfliktu více než 500 žáků (Human Rights Watch, 2016, 18). Do roku 2016 bylo téměř milion dětí ve školním věku donuceno uprchnout a hledat útočiště v táborech pro IDPs. Tam, kde to podmínky dovolily, začaly vznikat provizorní třídy, kde se vyučovaly základní předměty (Human Rights Watch, 2016, 18).

Od roku 2013 byla školní zařízení v Bornu na všech úrovních uzavřena ve 22 (více než 900 škol) z 27 místních samosprávních oblastí. Některé střední školy v hlavním městě Maiduguri byly znovu otevřeny až v únoru 2016 poté, co se tábory pro IDPs přesunuly jinam. Do této doby středoškolské budovy sloužily jako útočiště pro osoby prchající před konfliktem. Ve státu Yobe od roku 2013 základní školy prakticky zmizely ve dvou samosprávních oblastech poté, co byla výuka přesunuta z oblastí Gujba a Gulani do hlavního města Damaturu (Human Rights Watch, 2016, 3). Mezi lety 2009–2015 bylo v rámci konfliktu na severovýchodě

³³ Ve zveřejněném videu z července 2013 Shekau varuje: *“Kromě islámských náboženských škol, vypálíme všechna školní zařízení.”* (Mark, 2013) Jak potvrdily následující události, nebyly to ze strany Shekua pouze hrozby.

zničeno 1 400 školních zařízení (The United Nations International Children's Emergency Fund, 2017).

Nepokoje na severu se také negativně podepsaly na vzdělávání dívek, které má na všechny, nejenom rozvojové země, významný pozitivní dopad. Vzdělané ženy mají v dospělosti větší šanci na získání lepší práce, a s tím související vyšší příjmy plynoucí do domácnosti. S vyšším stupněm vzdělání roste rovněž větší přístup k informacím týkající se například zdraví a zdravotních rizik spojenými se sňatky v brzkém věku. Boko Haram, jež se staví proti západnímu stylu vzdělávání, který je v Nigérii spojený se vzděláním formálním, odmítá vzdělávání žen. Dívky by měly podle nich odmítnout jakoukoliv formu vzdělání a starat se výhradně o domácnost. Náboženské, sociální či kulturní faktory jako jsou například brzké sňatky (často nucené) představují velké překážky pro vzdělávání žen. Teroristické akce ze strany členů Boko Haram tuto situaci ještě zhoršily. V důsledku únosů a útoků na školy se ještě více zvýšilo riziko spojené se školní docházkou pro dívky a mladé ženy, a to v oblasti, kde je celkově vzdělanost žen na nejnižší úrovni v zemi (Hatch, 2014).

V roce 2011 činila školní docházka žen na středních školách v Bornu 29% ve srovnání s celonárodním průměrem 53% (Hatch, 2014). Od únosů v Chiboku se odhaduje, že se školní docházka dívek na středních školách v přilehlých oblastech snížila téměř na minimum. Pokud navíc uvážíme, že po uzavření školních zařízení, fungovaly školy od roku 2013 pouze v 5ti místních samosprávních oblastech Borna, dostáváme se ne k úplně povzbudivým číslům.

Reakcí vlády na tyto únosy bylo přijetí nové iniciativy s názvem *Bezpečná škola a Politika stravování ve školách*. Cílem první z nich, bylo zajištění bezpečnosti žáků, a to tak, že studenti středních škol byli přepraveni do států, jež byly v rámci Nigérie považovány za bezpečné. Součástí programu byla rovněž finanční podpora výstavby škol v táborech pro IDPs. Cílem druhé iniciativy bylo přilákání studentů do škol tím, že jim bude během výuky poskytnuto jídlo zdarma (Akegbejo, 2018). Oba tyto programy jsou zatím v počáteční fázi, proto jejich dopad zatím nelze posoudit.

4.3.3 Škody na majetku v sektoru školství

V oblasti sektoru školství byly škody na majetku v šesti severovýchodních státech do konce roku 2015 vyčísleny na téměř 273 milionů dolarů. Nejvyšší podíl škod měl stát Borno (53%), poté Adamawa (22%), Yobe (16%), dále Bauchi (4%), Taraba (4%) a Gombe (1%) (World Bank, 2016, 59). Škody způsobené na školních zařízeních byly vypočítány na základě ceny

nákladů za základní školní vybavení a infrastrukturu, jež jsou nezbytné pro fungování každé školy. Sem zahrnujeme základní infrastrukturu a vybavení včetně bloku skládajícího se ze šesti školních učeben, kanceláře, ručního vodního čerpadla, klasické vodní nádrže, toalety, učebny s vizuálními pomůckami, židlí (16 židlí na učebnu), stolu a židle pro učitele (1 stůl a 1 židle na učebnu) a obvodového plotu kolem školy. Aby byly odhady co možno nejpřesnější, byl každý stát zvlášť požádán o poskytnutí nákladů za jednotku poškozené infrastruktury a zařízení. Vyčíslení škod na majetku v sektoru školství zachycuje tabulka č. 9.

Typ vybavení	Stát						Celková výše škod
	Adamawa	Bauchi	Borno	Gombe	Taraba	Yobe	
Šest školních učeben	20,775,848	2,052,417	65,875,000	574,595	3,895,472	20,625,000	113,798,332
Kancelář	4,469,163	411,387	9,854,599	43,966	785,376	3,085,406	18,649,897
Ruční vodní čerpadlo	560,000	55,000	1,317,500	65,000	105,000	412,500	2,515,000
Nadzemní vodní nádrž	2,222,500	192,500	4,611,250	195,000	367,500	1,443,750	9,032,500
Toalety (2 bloky v každém 3 toalety)	2,800,000	275,000	6,587,500	62,500	525,000	2,062,500	12,312,500
Učebna s vizuálními pomůckami	3,248,310	5,415,179	0	277,470	401,853	2,937,352	12,280,164
Židle pro žáky	1,069,500	985,600	4,806,240	157,500	134,400	982,400	8,135,640
Stůl a židle pro učitele	91,560	83,065	609,116	47,000	11,327	82,795	924,863
Obvodový plot	22,738,914	2,093,122	50,139,781	651,359	3,995,960	15,698,414	95,317,550
Celková výše škod	57,975,795	11,563,270	143,800,986	2,074,390	10,221,888	47,330,117	272,966,446

Tabulka č. 9: Škody v sektoru školství napříč šesti nejvíce zasaženými státy činností Boko Haram v severovýchodním regionu Nigérie do roku 2015 v dolarech (vlastní úprava). (World Bank, 2016, 59)

Nyní se podívejme na základní zjištění v rámci této kapitoly. Snahy nigerijské vlády zajistit do roku 2015 základní vzdělání pro všechny, byly ve velké míře zmařeny teroristickou kampaní Boko Haram. Důsledky každodenních bojů vedly k poklesu úrovně školství, které se prostřednictvím vládních programů podařilo do roku 2009 výrazně pozvednout. V rámci konfliktu bylo od roku 2009 zabito více než 600 učitelů a více než 500 studentů přišlo v rámci celého konfliktu o život (Human Rights Watch, 2016). Ztráty na majetku v sekci školství byly Světovou bankou (2016) vypočítány na téměř 273 milionů dolarů, přičemž stát Borno byl v tomto ohledu zasažen nejvíce, jelikož více než polovina škod na majetku vznikla právě zde. Druhým nejvíce zasaženým byl stát Adamawa a po něm následoval stát Yobe. V souvislosti s typem vybavení bylo nejvíce škod napácháno na školních učebnách, které byly ve většině případů zcela zničeny a na obvodových plotech kolem školních zařízení.

4.4 Odvětví turismu

Severovýchodní část Nigérie je oblastí s velkým přírodním a kulturním bohatstvím. Poptávka turistů vedla v tomto regionu k vytvoření četného cestovního ruchu (Emmanuella a Ngozi, 2017, 1–2). Vzhledem k jeho vzrůstajícímu trendu, byl tento sektor jedním z domnělých odvětví, jehož rozvoj by mohl alespoň částečně vyvézt ekonomiku země z ropného monopolu. Průmysl cestovního ruchu má pozitivní dopad téměř na všechna odvětví ekonomiky země včetně dopravy (pozemní a letecká), zemědělství, finančnictví a bankovního sektoru, hotelnictví či pohostinství.

Cestovní ruch je jedním z hlavních nástrojů socioekonomického rozvoje každého státu, ale navzdory jeho zdánlivé odolnosti je velmi zranitelný vůči vnějším a vnitřním šokům (hospodářský útlum, přírodní katastrofy, epidemie či mezinárodní konflikty). Z ekonomického hlediska přispívá turismus ke zvýšení zaměstnanosti, růstu hrubého domácího produktu (HDP) a celkově se podílí na vytváření bohatství daného státu. Z hlediska sociálního přispívá k rozvoji městských a venkovských komunit. Příkladem může být kulturní festival Imoka, který každoročně pořádá město Awka ve státě Anambra na jihu Nigérie (Ngozi, 2013, 302). Vzhledem k tomu, že lidé ve městě Awka hostí tuto událost, jež každoročně přiláká několik tisíc turistů, bylo třeba zajistit nabídku zboží a služeb tak, aby plnohodnotně uspokojily potřeby návštěvníků. Po odshouhlasení města byla zahájena stavba hotelu Tourist Garden, Parktonie či hotelu Choice. Po nich následovaly stavby v oblasti pohostinství a služeb. Přítomnost těchto hotelů, kde se v průběhu celého roku konají semináře a další důležitá setkání, vedla ke zvýšení zaměstnanosti regionu a městu zajistila trvalý přítok financí (Ngozi, 2013, 302).

Podívejme se nyní na to, jak si vybírají turisté svou cílovou destinaci. Pocit bezpečí je v současnosti nepochybně očekávaným požadavkem každého návštěvníka v turistické oblasti. Seběmenší náznak katastrofy, ať už přírodní či způsobená člověkem, jež by mohla ohrozit bezpečnost turistů, negativně ovlivňuje vnímání destinace. Kvůli častým útokům ze strany rebelů, byl v této souvislosti významně narušen celkový obraz severovýchodního regionu země. Jelikož jsou útoky směřované nejen na majetek, ale rovněž na civilisty, turisté jsou potenciální cílovou skupinou.³⁴ Důsledky těchto útoků mají psychologický efekt nejen na

³⁴ Mickolus (2016, 28) uvádí příklad ze 16. února 2013, kdy jeden z členů Boko Haram napadl budovu libanonské konstrukční firmy Setraco ve státě Bauchi. Při tomto útoku bylo vzato sedm zahraničních zaměstnanců společnosti jako rukojmí. Mezi zajatými byli zaměstnanci pocházející z Velké Británie,

zahraniční, ale i domácí turisty. Z psychologického hlediska jsou pak nejzranitelnější ti, kteří už mají předchozí zkušenost s teroristickým útokem (Emmanuella a Ngozi, 2017, 11). Mnoho útoků se na severovýchodě odehrálo právě na veřejných místech jako jsou kostely v Bauchi (2011 a 2012), budova OSN (2012), autobusové nádraží v Kanu (2013) či bankovní pobočky v Bornu (2012) (Adoyi, 2012, BBC, 2013). Podle Pizama a Smitha (2000) strach a nejistota týkající se možnosti teroristického útoku negativně ovlivňuje poptávku po turistice, proto lidé berou při výběru jejich dovolené v úvahu celou škálu faktorů a to včetně politické stability, zdravotních otázek či přírodních katastrof. Jak však potvrzují průzkumy Fletchera a Morakabatiho (2008), velké přírodní katastrofy jako jsou zemětřesení, hurikány či povodně, nemají na výběr destinace takový vliv, jaký má právě politická nestabilita způsobená teroristickými aktivitami v zemi.

Teroristické akce podnikané Boko Haram trvají více než devět let. Během této doby útoky ovlivnily nejen podnikatelské aktivity, ale také lidský a hospodářský rozvoj, což mělo na odvětví cestovního ruchu významný negativní dopad. V důsledku nestabilní situace na severovýchodě došlo ke zrušení mnoha národních a mezinárodních událostí v zemi. Příkladem bylo zrušení přátelského utkání mezi Arsenalem a Africkým národním fotbalovým týmem v roce 2012 či ve stejném roce zrušení mezinárodního fotbalového utkání mezi Nigérií a Brazílií (Fada a Matthew, 2014, 58).

Nepokoje v regionu měly rovněž negativní dopad na návštěvnost národních parků a rezervací. Podle Ahmadoua at al. (2018) přestala být většina národních parků turistickými destinacemi po roce 2013, kdy je rebelové začali využívat jako úkryt před vládními vojsky. Příkladem může být národní park Gumti, Kamuku, Yankari, národní park v povodí jezera Chad a přírodní rezervace Sambisa³⁵ (Emmanuella a Ngozi, 2017, 5). Dříve často navštěvované parky jak místními, tak zahraničními turisty, jsou v současnosti pro veřejnost stále uzavřené.

Itálie, Filipín, Řecka a Libanonu. Důvodem tohoto únoru byli podle rebelů škody napáchané evropskými národy na území muslimských národů zejména v Afghánistánu a Mali. 10. března 2013 oznámily vlády Velké Británie, Itálie a Řecka zabití jejich občanů. Reakcí filipínské vlády bylo odmítnutí faktu, že by kdy došlo k únoru filipínského občana na území Nigérie. Boko Haram následně uveřejnila fotografie čtyř mrtvých těl unesených zaměstnanců. K uveřejnění těchto fotografií došlo v době, kdy se nigerijská a britská vláda chystaly zahájit vojenské operace s cílem osvobodit rukojmí. Řecký ministr zahraničí k celé události uvedl, že Řecko nemělo v plánu zahájit vojenské operace a zároveň dodal, že řecká vláda s teroristy nevyjednává (Mickolus, 2016, 28).

³⁵ Příkladem bojů mezi rebely a vládními vojenskými jednotkami na území národních parků je incident z února 2013, kdy členové Boko Haram zabili šest správců národního parku Sambisa. Akce byla pomstou za vládní útok na rebely, ke kterému došlo o několik týdnů dříve a v rámci kterého bylo zabito několik rebelů (Mickolus, 2016, 26).

V roce 2014 zničili povstalci chráněnou krajinnou oblast Sukur ve státě Adamawa, která je zařazena do světového kulturního bohatství UNESCO. Před rokem 2014 bylo toto místo považováno za největší mezinárodní turistické centrum v Nigérii, které každoročně navštívily desetitisíce zahraničních, tak domácích turistů (Garba, 2017). Příval finančních prostředků pak sloužil k rozvoji přilehlých oblastí a k obživě místní populace (Garba, 2017). Zničení této krajiny, má proto významný negativní dopad na celý region.

Většina tradičních kulturních festivalů v regionu včetně národního festivalu v Abuji, který je oblíbenou atrakcí turistů, byla taktéž zrušena. Podle odhadů činí finanční ztráty v oblasti pohostinství, hotelnictví či dopravy spojené s návštěvností těchto událostí minimálně 5,5 milionu dolarů (Emmanuella a Ngozi, 2017, 5).

4.4.1 Ekonomické dopady konfliktu na turismus

V roce 2008 zasáhla svět hospodářská krize. Navzdory tomuto faktu zažilo v následujících letech odvětví turismu v Nigérii rapidní růst. Podle Světové rady cestování a cestovního ruchu (dále jen WTTC) navštívilo Nigérii v roce 2008 1,3 milionu turistů a celkové tržby z turismu činily 688 milionů dolarů (2017, 5). V roce 2009 přicestovalo do země celkem 1,4 milionu turistů a tržby v tomto roce dosáhly 579 milionů dolarů. V dalším roce se počet návštěvníků dostal na rekordních 1,5 milionu s celkovým obratem pouze 469 milionů dolarů³⁶ (World Travel and Tourism Council, 2017, 5). Jak je však možné, že návštěvnost v zemi rostla, ale tržby nikoliv? Tato skutečnost může být vysvětlena tak, že většina turistů přijížděla do země za prací, nikoliv za zábavou, což se odrazilo i na výši tržeb (viz níže).

Jedním z faktorů, který měl na nárůst turismu v Nigérii do roku 2010 nepochybně významný vliv, byla relativně stabilní a bezpečná situace v zemi. Jak již bylo řečeno výše, politická stabilita země je pro turisty jedním z nejdůležitějších kritérií při výběru dovolené. Události, které následovaly po roce 2010 tuto skutečnost jen potvrdily, a v dalších několika letech výrazně přispěly k útlumu návštěvnosti země.

Cílem nově přeskupené organizace pod vedením nového lídra Shekaua byla snaha o zviditelnění skupiny. V roce 2011 začíná Shekau plánovat útok na sídlo OSN v hlavním městě

³⁶ Jelikož neexistují žádné oficiální vládní statistiky o pohybech turistů v zemi, jsou údaje o počtech zahraničních turistů a obrazech z turismu v jednotlivých letech převzaty od WTTC (2017). Pro účely této práce byly tržby z turismu v jednotlivých letech převedeny z nigerijské měny na americké dolary.

Abuji. K tomu dochází v srpnu téhož roku, když jeden z rebelů najede autem plného výbušnin do budovy OSN. Bombový útok si vyžádal 23 obětí a více než 75 osob bylo zraněno (Allen, 2016). Tato událost byla prvním velkým varovným signálem pro veřejnost, že situace v Nigérii není zcela bezpečná, což následně potvrdily útoky na tržiště a kostely téhož roku ve státech Yobe a Borno, při kterých přišlo o život více než 100 lidí (CNN, 2018). V důsledku těchto událostí navštívilo zemi v roce 2011 700 000 turistů, což je polovina v porovnání s předchozím rokem. Tržby z turismu činily v tomto roce 414 milionů dolarů (World Travel and Tourism Council, 2017, 5).

Na začátku roku 2012 provedla organizace jeden z jejích nejhorších útoků. V rámci koordinovaných útoků na věznice, vojenské kasárny a policejní stanice ve státě Kano přišlo o život více než 200 osob (Oboh, 2012). V červnu téhož roku proběhl bombový útok na tři kostely ve státě Kaduna při kterém přišlo o život více než 100 lidí (The Guardian, 2012). Návštěvnost země byla v tomto roce nejnižší za posledních deset let. Nigérii navštívilo pouze kolem 500 000 turistů a celkové tržby dosáhly 358 milionů dolarů (World Travel and Tourism Council, 2017, 5).

Po únosu francouzské sedmičlenné rodiny v Kamerunu a po dalších útocích, jejichž intenzita se neustále stupňovala, se nigerijská vláda v květnu 2013 rozhodla vyhlásit výjimečný stav ve státech Borno, Yobe a Adamawa. V období, kdyby se dalo předpokládat, že se situace spíše uklidní, dochází paradoxně k ještě více útokům, než kdykoliv předtím a počet obětí dosahuje rekordních počtů. Po několika útocích na vojenské vrtulníky je na konci roku 2013 uzavřeno mezinárodního letiště v Maiduguri v Bornu, k jehož znovuotevření dochází až v červnu roku 2015 (Marama, 2015). Obavy z návštěvy Nigérie se následně negativně projevily na počtu turistů. Nigérii v tomto roce navštívilo pouze 600 000 turistů a celkové tržby činily 331 milionů dolarů (World Travel and Tourism Council, 2017, 5).

Na jaře roku 2014 se schylovalo k zatím největšímu hromadnému únosu přičítanému Boko Haram. K tomu dochází v dubnu téhož roku, když je z místní střední školy v Chiboku ve státě Borno uneseno 276 školaček³⁷ (Cordano, 2014). V důsledku globální provázanosti dnešního

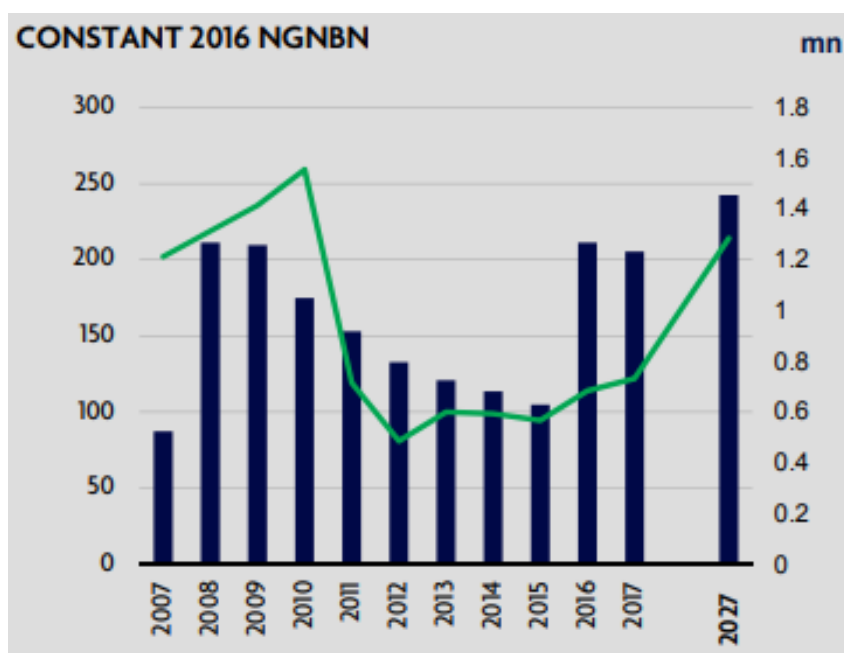
³⁷ Krátce po únosu dívek se některým z nich podařilo uprchnout a vrátit se domů, nicméně 110 z nich bylo až do dnešního roku stále pohřešováno. S cílem zvýšit povědomí o únosu a zároveň apelovat na členy organizace, aby školačky propustili, vznikla kampaň s názvem *Vraťte nám naše dívky*, do které se zapojilo mnoho slavných osobností včetně Michelle Obamové či Ellen DeGeneresové (Akinwotu a

světa obvykle následuje po jakékoliv podobné události výrazný pokles návštěvnosti dané země. V dalších několika odstavcích bude vysvětleno, proč k němu v Nigérii nedošlo, ale naopak, proč zůstal počet turistů příjezdějících do země během dalších dvou let stejný a v roce 2016 se ještě zvýšil.

Před únosem v roce 2012, byla strategie cestovního ruchu země založená na uvědomění si a přijetí svých nedostatků. Nigérie navenek vystupovala jako „drsná a připravená“. Jinými slovy, turisté při návštěvě Nigérie mohli očekávat jak to dobré (kultura, umění), tak to špatné (nedostatečná infrastruktura a drobná kriminalita) (Hirsch, 2012). Podle WTTC (2017, 5) byla návštěvnost země a tržby vygenerované z turismu v letech 2014–2018 následující. Nigérii v roce 2014 navštívilo 600 000 turistů, tedy stejný počet jako v předchozím roce a celkové tržby dosáhly 303 milionů dolarů. O rok později, tedy v roce 2015 přicestovalo do země opět kolem 600 000 turistů a tržby spojené s turistikou země dosáhly 290 milionů dolarů. V roce 2016 přijelo do Nigérie 700 000 turistů, přičemž celkové tržby vygenerované z turismu činily překvapivých 593 milionů dolarů a v roce 2017 se počet návštěvníků ještě zvýšil na zhruba 800 000 a celková suma, kterou země v tomtéž roce utržila byla 565 milionů dolarů. V dalším roce se počet návštěvníků ještě zvýšil na zhruba 800 000 a celková suma, kterou země v tomtéž roce utržila byla 565 milionů dolarů.

Tato čísla se mohou zdát poněkud matoucí. Po únosech v takovém měřítku by se dalo očekávat, že nejenom návštěvnost, ale i tržby v rámci daného sektoru klesnou. Jak můžeme vidět na případu Nigérie, křivka návštěvnosti se v porovnání s předchozími lety v roce 2014 a 2015 nemění. V roce 2016 a 2017 dokonce roste. Celkové tržby v oblasti cestovního ruchu měly od roku 2009 klesající tendenci, která se rapidně mění až po roce 2016, kdy Nigérie utržila téměř dvojnásobek tržeb v porovnání s rokem předchozím. Celkové počty turistů a tržeb v odvětví cestovního ruchu zobrazuje graf č. 5.

Searcey, 2018). V březnu 2018 byly po čtyřech letech zbylé dívky propuštěny a navraceny jejich rodinám. Během této doby, občané obviňovali nigerijskou vládu z její nekompetentnosti související s řešením únosu. Selhání vlády osvobodit školačky způsobilo, že v očích veřejnosti vypadala Boko Haram jako silná hrozba, kterou Nigérie jen tak nepřekoná. V očích mnoha lidí vláda v tomto ohledu kompletně selhala a ztratila důvěru většiny obyvatelstva (Akinwotu a Searcey, 2018).

■ Tržby z turismu

— Návštěvnost zahraničních turistů

Graf č. 5: Počty návštěvníků a celkové tržby v odvětví turismu v Nigérii mezi lety 2007–2017 v nigerijských nairách (vlastní úprava). (World Travel and Tourism Council, 2017, 5)

Důvodem zvýšeného zájmu návštěvnosti země, byl nárůst cestujících, kteří se do Nigérie vydávali v rámci svých obchodních cest. Ti, však utráceli peníze pouze v restauracích či obchodech nacházejících se uvnitř hotelů či rezortů, kde byli ubytováni. Podle Oja (2017) je realita následující: *“Letadla s cizinci přilétávají do Nigérie každý den. Většina cizinců sem přijíždí za prací. Z letiště jedou přímo na hotel, který neopouští a po vyřízení pracovních úkonů se vrací na letiště a odlétají.”* Jedním z důvodů jsou právě bezpečnostní obavy cestujících, zejména po únosech v roce 2014 (Hirsch, 2012). Lidé přijíždějící za prací se raději pohybují pouze v areálu hotelu, kde mají pocit bezpečí. Někteří odborníci na bezpečnost poukazovali v minulých několika letech na fakt, jestli je vůbec zodpovědné ze strany vlády povzbuzovat cestovní ruch Nigérie, když se samotní Nigerijci oblastem, kde působí Boko Haram sami vyhýbají (Hirsch, 2012, Geary, 2018).

Cestovní ruch v Nigérii čelí také dalším problémům, ať už je to špatné financování, nedostatek závazků ze strany vlády, slabá implementace politik či korupce. V roce 2017 přistoupila nigerijská vláda k řešení této situace a ještě téhož roku byla zahájena kampaň

s názvem *Exkurze v Nigérii*, jejímž cílem je ukázat Nigérii jako centrum umění, zábavy, pohostinství a turistického centra Afriky (Oluigbo, 2017). Odborníci na marketing plánují tohoto cíle dosáhnout prostřednictvím efektivního využití digitálních komunikačních prostředků k propagaci reklamy. Dojde k vytvoření kalendářů s programem a událostmi v dané oblasti a celkově se budou povzbuzovat místní obyvatelé, aby začali sami více cestovat, a tím se oživil cestovní ruch v jednotlivých regionech země (Oluigbo, 2017).

Jak lze vidět, dopady teroristických aktivit Boko Haram měly na turismus v Nigérii významný negativní dopad. Potenciál cestovního ruchu vymanit zemi z ropného monopolu byl v roce 2010 velmi rychle odsouzen k nezdaru rostoucí nestabilitou v severovýchodním regionu země. V následujících letech dochází v důsledku špatné bezpečnostní situace v zemi ke zrušení národních sportovních událostí, regionálních kulturních festivalů či uzavření oblíbených turistických destinací včetně národních parků a rezervací. Celkově tak došlo v minulých letech k silnému ochromení turismu v zemi. K mírnému oživení návštěvnosti země dochází v roce 2013 a křivka návštěvnosti strmě stoupá. Jak je však řečeno výše, důvodem je nárůst počtu osob cestujících do země za prací nikoliv za zábavou, proto v tomto ohledu nemůžeme mluvit o narůstajícím turismu.

4.5 Přímé zahraniční investice

Od roku 2009, kdy je Boko Haram aktivní na severovýchodě Nigérie, nezpůsobila její činnost pouze ztráty na životech a majetku, ale rovněž měla vliv na chování zahraničních investorů. K tomu, abychom byli schopni porozumět důsledkům teroristických aktivit v této oblasti, bude nejprve nutné osvětlit, jakou roli hrají přímé zahraniční investice v rozvojových zemích. Poté bude provedena analýza období před zahájením povstání rebelů a následně porovnána s obdobím po roce 2009 až do současnosti, kdy Boko Haram operuje na severovýchodě země.

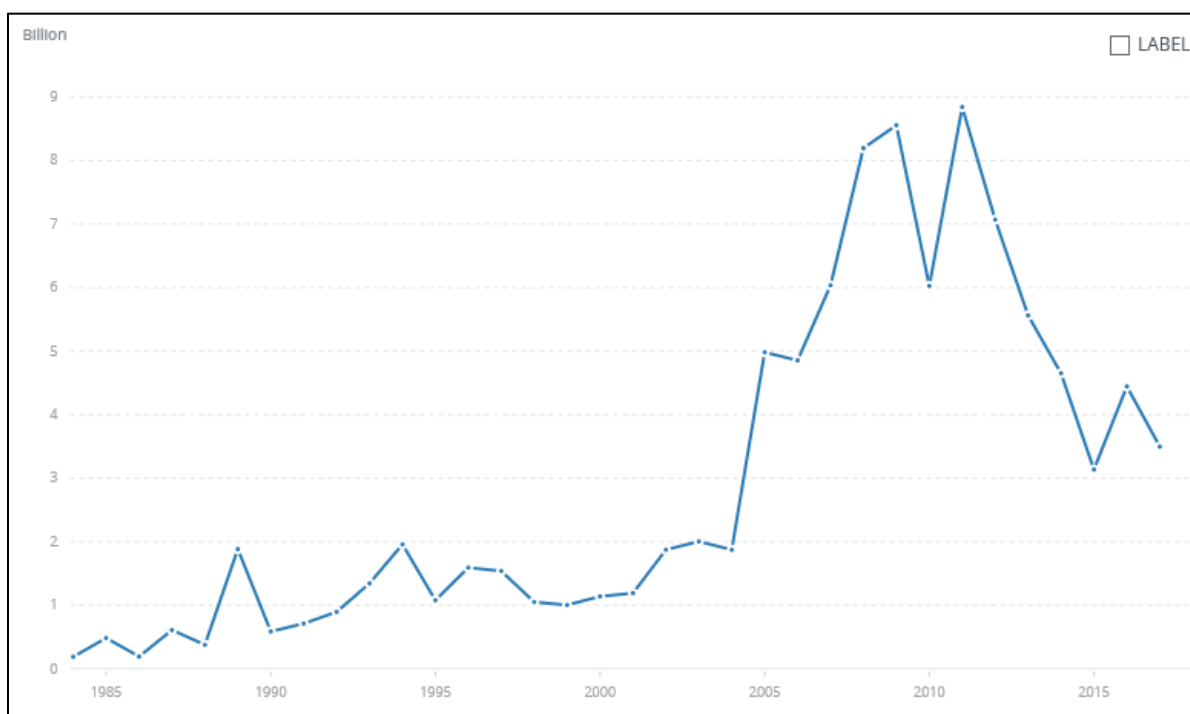
Přímé zahraniční investice (dále jen FDI) jsou investice do podniku či obchodních činností, které se nacházejí v jiné zemi, než je země investora. Podle klasické definice Odoziho (1995, 41) jsou FDI finančními prostředky v majetkové oblasti, která zahrnuje převod kapitálu, technologií, managementu a marketingových znalostí. Tyto zdroje obvykle rozšiřují výrobní kapacity přijímací země. FDI mohou poskytnout dané firmě přístup k novým trhům a marketingovým kanálům, levnější výrobní zařízení, přístup k novým technologiím,

produktům a financování. Dále mohou být zdrojem nových technologií a manažerských dovedností a celkově pak mohou poskytnout silný impuls k hospodářskému rozvoji. Z tohoto důvodu jsou FDI velmi žádané zejména v rozvojových zemích. Oriakhi a Osemwengie (2012, 89) poukazují na fakt, že největší efekt FDI byl zaznamenán právě v rozvojových zemích, kde roční obrat FDI vzrostl z průměrných deseti miliard dolarů v 70. letech na 20 miliard dolarů v 80. letech. V následující dekádě byl zaznamenán boom v oblasti FDI, což potvrzují výsledky z roku 1998, kdy roční průměr činil 179 miliard dolarů v porovnání s rokem 1990, kdy roční obrat dosáhl 26,7 miliard dolarů (Oriakhi a Osemwengie, 2012, 89). Od roku 2000 až do současnosti dochází postupně k internacionalizaci výroby řady průmyslových odvětví v rozvojových zemích.

Nestabilita ve spojení s teroristickými aktivitami sebou přináší obrovské sociální a ekonomické náklady pro daný stát. V závislosti na konkrétní situaci v zemi, dochází často k nárůstu operačních nákladů v důsledku zvyšujícího se počtu útoků. Podle Freye at al. (2007) proto mnoho zahraničních firem raději své prostředky investují tam, kde je situace bezpečná a ví, že se jim náklady nebudou navyšovat. V oblasti akciového trhu, může špatná bezpečnostní situace ovlivnit ceny nákupu a prodeje akcií v zemi. Vládní prostředky, které by za normálních okolností byly rozděleny v rámci hospodářských sektorů, putují nyní na obranu země, což má opět negativní vliv na celkový rozvoj hospodářství země. McKenna (2005, 4) tvrdí, že nárůst vládních výdajů v důsledku rostoucí nestability, vede zejména v rozvojových zemích k prodeji devizových rezerv, s čímž následně souvisí nárůst inflace v těchto státech. Stručně řečeno, v žádném státě se nemůže uskutečnit smysluplný růst a rozvoj, pokud není v zemi bezpečná a stabilní situace.

Porovnejme si nyní analýzy týkající se atraktivity Nigérie pro zahraniční investory před a po zahájení povstaleckých aktivit v zemi. Na konci roku 2006 provedla Konference OSN pro obchod a rozvoj (dále jen UNCTAD) (2007, 31) průzkum, týkající se atraktivity národních ekonomik ve světě pro zahraniční investory na období 2007–2009. Nigérie se v tomto žebříčku umístila na 40. místě. V rámci Afriky se Nigérie ocitla na 4. místě za Jihoafrickou republikou, Egyptem a Marokem. Optimistické prognózy z roku 2006 se po roce 2009 velmi rychle mění a následující období v zemi posunuje Nigérii na opačný konec žebříčku. Většina místních firem postupně přesunula svá sídla ze severovýchodní oblasti do jiných částí země či do jiných států, což vedlo k odlivu zahraničních firem, které zde ztratily své obchodní partnery (viz graf č. 6). Tímto přišla země o veškeré benefity plynoucí z obchodních operací,

ať už se jedná o snížení nezaměstnanosti či přílivu kapitálu do země, jež by dále vedl k růstu nigerijské ekonomiky (World Bank, 2018).

Graf č. 6: Přímé zahraniční investice v Nigérii od roku 1985–2017 v miliardách dolarů (World Bank, 2018).

Jak je patrné z grafu výše, toky FDI v rámci Nigérie³⁸ se až do roku 2004 významně nemění. V roce 2004 a 2005 provedla vláda řadu ekonomických reforem včetně reformy bankovního systému, který byl od 90. let výrazně podrozvinutý a nemohl tak konkurovat bankovním systémům v řadě dalších zemí (Ojukwu–Ogba, 2009, 676). Efekt těchto reforem se projevil již v roce 2005, když výše FDI vzrostla z 1,87 na 4,98 miliardy dolarů, tedy téměř trojnásobně (World Bank, 2018). Období 2006-2009 lze v souvislosti s FDI hodnotit velmi pozitivně, což bylo také důvodem, proč byla Nigérie v kategorii atraktivity pro zahraniční investory zařazena mezi prvních padesát států. Dle údajů Světové banky (2018), dosáhly FDI v letech 2010–2015 následujících hodnot. V roce 2010 klesl příliv FDI na africkém kontinentu o 14% a pokles se nevyhnul ani Nigérii. Z 8,55 miliard, klesly FDI v roce 2010 na 6,02 miliard dolarů. Tato skutečnost je přičítána volatilitě měny a státním dluhům některých zemí. V následujícím roce dosáhla výše FDI v Nigérii svého vrcholu, konkrétně 8,84 miliard dolarů. Období po roce

³⁸ Zahraniční firmy v Nigérii tradičně nejvíce investují do ropného a plynového sektoru a sektoru komunikací (Kukoyi, 2015).

2011 je charakteristické odlivem FDI v důsledku bezpečnostní situace v zemi. Celková výše FDI činila v tomto roce 7,07 miliardy dolarů. V dalších letech se výše FDI snižoval postupně na 5,56 v roce 2013, 4,65 v roce 2014 až na 3,13 miliardy dolarů v roce 2015. Jak lze vidět suma FDI do Nigérie klesla od roku 2011 z 8,84 na 3,13 miliardy dolarů v roce 2015, tedy téměř trojnásobně. Vyjádřeno v % se jedná o 282% pokles.

Aro (2013, 2) poukazuje na fakt, že posledních devět let povstaleckých aktivit nevedlo pouze k ukončení podnikatelských aktivit v postižených oblastech, ale rovněž k emigraci několika stovek tisíců obyvatel, buď do jiných částí nebo za hranice státu. Po oznámení vlády v roce 2016 o porážce posledních pár skupin rebelů v rezervaci Sambesa mnozí doufali, že v zemi bude opět bezpečno. V roce 2018 však vláda schválila další výdaje na zajištění bezpečnosti v zemi, konkrétně jednu miliardu amerických dolarů, tudíž se dá předpokládat, že se výše FDI do země v příštích několika letech příliš nezmění (Onyebuchiho, 2018, 7). Podle Onyebuchiho (2018, 7) vnímají Nigérii mnozí zahraniční investoři jako „časovanou bombu“.

4.6 Odvětví zemědělství

Rozvoj zemědělství je jeden z neúčinnějších nástrojů v boji proti chudobě v rozvojových státech. Růst v odvětví zemědělství je až čtyřikrát účinnější v porovnání s ostatními sektory, pokud jde o zvýšení příjmu mezi nejchudšími. Jak naznačují analýzy Světové banky (2018), 65% nejchudších obyvatel ve světě, pracuje právě v tomto odvětví. S ohledem na komplexnost této kapitoly, bude nejdříve představeno zemědělství a jeho postavení v rámci národního hospodářství Nigérie. Další podkapitola bude věnována státu Borno, který byl aktivitami organizace zasažen nejvíce a konečně potravinové bezpečnosti a celkovému vyčíslení škod v odvětví zemědělství v oblastech, kde organizace působila.

Zemědělství v Nigérii ovlivňuje celá řada faktorů – klima, půda, dostupnost trhů a jejich umístění, dopravní prostředky, ceny pozemků, kapitál či ceny zařízení a technologií. Je jedním z nejdůležitějších sektorů v rámci ekonomiky, jelikož společně s ostatními odvětvími v zemi generuje nejen příjmy obyvatelstva a příjmy z devizových trhů, ale zajišťuje rovněž zaměstnanost a výrobu průmyslových surovin (National Bureau of Statistics of Nigeria, 2010, 2).

V Nigérii žije nejvyšší procento obyvatel ve venkovských oblastech a až 80% z nich pracuje v zemědělství. Před rokem 2009 tvořili nigerijští drobní farmáři více než 70% celkového počtu obyvatel pracujících v zemědělství na nízkém a středním stupni (Bello at al., 2015, 11). Malé a střední zemědělské podniky mají obrovský potenciál pro udržitelný rozvoj a společně s efektivní vládní podporou mohou mít významný dopad na HDP dané země. Bello at al. (2015, 11) zdůrazňuje, že tyto podniky hrají zásadní roli v ekonomickém rozvoji států a tvoří velkou část podnikatelských aktivit v rostoucích ekonomikách, jako je Nigérie.

Severovýchodní region Nigérie je zemědělskou oblastí, která zajišťuje produkci potravin pro obyvatele Nigérie. Většina drobných a středních farmářů se zde věnuje produkci sypkých komodit spotřebovávaných v domácnostech, průmyslových odvětvích a zemědělských plodin určených na vývoz. Nigérie je jednou z vedoucích zemí v produkci zemědělských produktů včetně obilovin, sladkých brambor, kaka, listové a kořenové zeleniny, luštěnin či živočišných produktů (Bello at al., 2015, 11–12).

Nepokoje ze strany rebelů se negativně podepsaly na jak na rostlinné, tak živočišné produkci v zemi. Podle Adebisiho at al. (2017, 21) bylo od vypuknutí povstání více než jeden milion rybářů donuceno opustit své domovy a přesunout své živobytí do sousedního Nigeru. Drůbežářská asociace na svém druhém summitu obchodní a průmyslové komory v Lagosu v roce 2014 uvedla, že činnost Boko Haram vedla ke každodennímu poklesu prodeje v důsledku nedostupnosti krmiva pro zvířata včetně kukuřice a podzemnice olejné, které byly dříve dodávány ze severovýchodních států Nigérie. Drůbežářský průmysl se velmi rychle ocitl v krizi, neboť nebyl schopen spokojit objem poptávky, jak na domácím tak zahraničním trhu (Adebisi at al., 2017, 21).

4.6.1 Dopady na zemědělskou činnost ve státě Borno

Stát Borno na mezinárodní úrovni hraničí s Nigerem, Čadem a Kamerunem, které jsou zároveň hlavními obchodními partnery Nigérie. Obchodní výměna mezi těmito státy v průběhu let narůstala a v roce 1975 byla následně posílena vznikem Ekonomického společenství západoafrických států³⁹, které umožnilo volný pohyb zboží a služeb mezi

³⁹ Jedná se o regionální ekonomickou unii zahrnující 15 západoafrických států. Cílem společenství je posílení obchodní a ekonomické spolupráci mezi členskými státy.

členskými státy. Drtivá většina obchodní výměny mezi lokálními prodejci je zemědělské povahy a zahrnuje jak rostlinnou, tak živočišnou výrobu. Hlavní obchodovanou složkou z hlediska rostlinné výroby jsou jáhly, kukuřice, čirok a rýže. Co se živočišné produkce týče, zde je to hlavně skot, ovce, kozy a drůběž. Fausat a Tukur (2015, 94–95) zároveň dodávají, že v důsledku vzrůstající poptávky obchodní výměna před rokem 2009 dosáhla stádia, kdy se některé místní trhy v příhraničních oblastech Čadu a Kamerunu staly na dodávkách zboží z Borna zcela závislé.

Maiduguri je hlavním městem a zároveň obchodním centrem Borna. Vlivem jeho strategické polohy, která vede podél slavné obchodní transsaharské obchodní trasy, má Maiduguri velmi výhodné postavení v oblasti vnitrostátního a mezinárodního obchodu. Jedná se o obchodní centrum severovýchodního regionu, ale rovněž hlavní přepravní bránu mezi Nigérií a ostatními státy. Zemědělské plodiny vypěstované v 27 místních samosprávních oblastech Borna jsou následně doveženy do Maiduguri a přerozděleny v rámci tří největších obchodních tržnic v Bornu. Konkrétně jsou to trhy Baga, Gamboru a Monday (Awodola a Oboshi, 2015, 13). Trh Gamboru se nachází mezi hlavními cestami, které spojují Gamboru s městem Ngala (pohraniční město nacházející se mezi Kamerunem a Čadem). Tento trh je velmi oblíbený a vyhledávaný, jelikož se zde dají koupit levné čerstvé plodiny, hlavně pak ovoce a zelenina, ale také obiloviny či různé oleje a zvířecí kůže, které se následně prodávají na trzích v Čadu, Kamerunu, Středoafričské republice a v Libyi. Trh Baga se nachází podél hlavní silnice ve městě Baga, která spojuje Baga s ostatními městy a vesnicemi nacházející se v povodí jezera Čad. Baga je především rybím trhem, ale rovněž se zde dají koupit obiloviny a luštěniny. Trh Monday nabízí výrobky jako pro chudší, tak bohatou část místní populace. Jeho strategická poloha spojuje historickou část Maiduguri s moderní čtvrtí města. Trh Monday je považován za základní řetězec pro distribuci a dodávky potravin v Nigérii a mimo ni (Awodola a Oboshi, 2015, 13).

V důsledku útoků Boko Haram, které vyvrcholily v únoru 2012, kdy v rámci jednoho útoku bylo zabito více než 30 lidí, ekonomické aktivity v Maiduguri postupně klesaly, až byly přerušeny úplně (Aljazeera, 2012). Předseda sdružení obchodníků v Bornu popisuje situaci ve městě následovně: *“V Maiduguri byly všechny obchodní trhy uzavřeny; v sektoru, ve kterém se kdysi úspěšně rozvíjely obchodní aktivity, zcela zkolabovala bezpečnostní situace. Zahraniční obchodníci z Čadu, Kamerunu a Nigeru opustili naše trhy a přesunuli se jinam.”* (Awodola a Oboshi, 2015, 13) V roce 2013 provedli Awodola a Oboshi (2015, 13) průzkum v rámci

kteřého byli obyvatelé Maiduguri tázáni, který sektor byl od vzniku Boko Haram podle nich zasažen nejvíce. 56,3% dotázaných odpovědělo, že největší škody byly napáchány v sektoru zemědělství, dále vzdělávací sektor 12,6%, vládní sektor 4%, bezpečnostní sektor 8,6%, náboženský sektor 9,9%, ekonomický sektor 8,6%. Jak lze vidět, nejvíce obyvatel Maiduguri je toho názoru, že největší dopad měly teroristické aktivity na odvětví zemědělství a potažmo na produkci a distribuci potravin v oblasti.

Podle Fausata a Tukura (2015, 99) opustilo mnoho farmářů po roce 2011 z důvodu bezpečnosti své pozemky, přičemž v některých oblastech Borna, dosáhl tento počet až 70%. Někteří z nich odešli do jiných částí země, jiní byli přesunuti vládními jednotkami do táborů pro IDPs. Tato situace přispěla v následujících několika letech k významnému nedostatku potravin v přilehlých oblastech, což se negativně odrazilo na množství obchodovaných plodin z Nigérie do okolních států (viz tabulka č. 10).

Druh plodiny	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Kukuřice	33,600	35,000	31,000	28,500	25,000	20,000	16,000
Jáhly	5,040	7,500	8,200	6,000	5,200	3,600	3,600
Fazole	88,200	82,000	80,000	72,000	64,000	43,000	21,000
Čirok	27,300	30,000	24,000	19,000	20,000	15,200	7,000
Celkem	154,140	154,500	143,200	125,500	114,200	81,800	47,600

Tabulka č. 10: Množství obchodovaných obilovin z trhu Gamboru do okolních států mezi lety 2008–2014 v tunách (vlastní úprava). (Fausat a Tukur, 2015, 99)

Množství obchodovaných zemědělských plodin v Gamboru v období 2008-2014 postupně klesalo ze 154 140 tun v roce 2008 až na 47 600 tun v roce 2014. Celkově se jedná o více než trojnásobný pokles, přičemž nejvíce kleskla produkce fazole o 420%, dále čiroku o 390%, kukuřice o 210% a jáhel o 140%. Data v této tabulce jsou s ohledem na zaměření této práce velmi důležitá, neboť zahrnují nejen období, kdy rebelové působili na severovýchodě země, ale rovněž období předtím. Při porovnání údajů z let 2008 a 2014 můžeme vidět do jaké míry zasáhly teroristické aktivity místní farmáře a tím pádem i celý zemědělský sektor v oblasti.

Obchodní aktivity na trhu Baga, jež je známý nejenom prodejem ryb, ale také obilovin, byly rovněž negativně ovlivněno činností rebelů (viz tabulka č. 11).

Druh plodiny	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Kukuřice	38,400	38,600	30,200	24,500	16,700	15,900	13,000
Jáhly	18,900	22,000	16,500	14,000	12,600	7,000	3,700
Fazole	58,300	52,900	43,000	45,000	33,000	30,000	16,000
Čirok	25,200	21,000	19,000	22,000	16,000	14,000	14,200
Celkem	140,800	134,500	108,700	105,500	78,300	66,900	46,900

Tabulka č. 11: Množství obchodovaných obilovin z trhu Baga do okolních států mezi lety 2008–2014 v tunách (vlastní úprava). (Fausat a Tukur, 2015, 100)

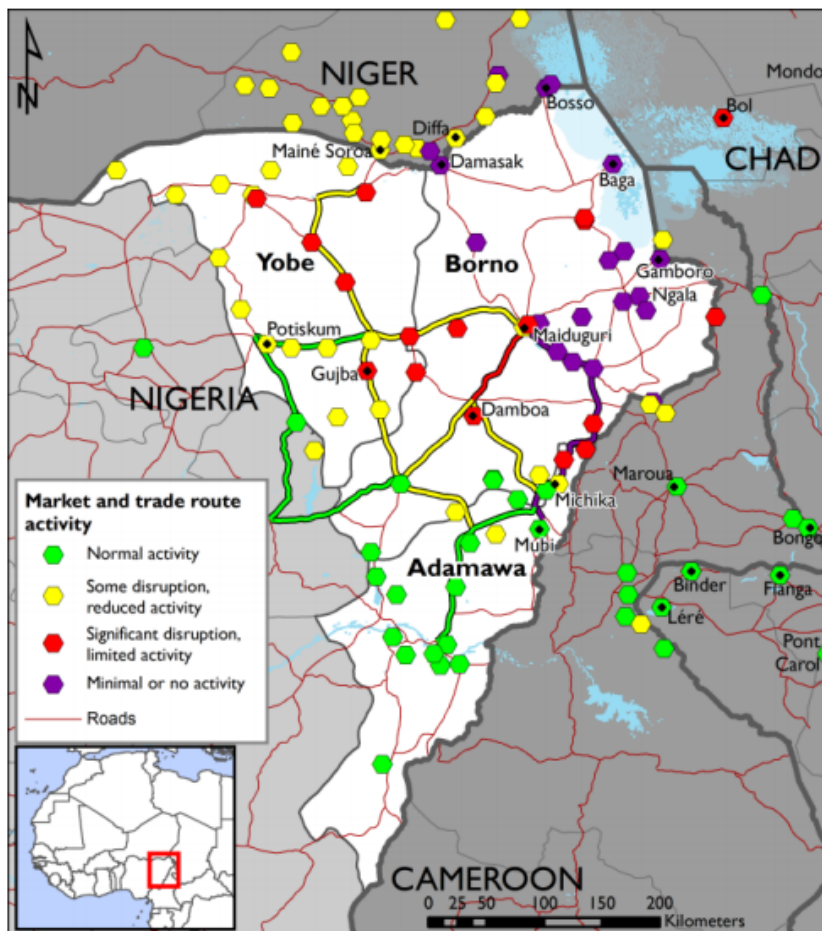
V roce 2008 bylo do tržnice Baga přiveženo a rozprodáno do okolních států 140 800 tun obilovin, zatímco v roce 2014 už to bylo pouze 46 900 tun. Celkový rozdíl mezi těmito roky činí trojnásobný pokles. V porovnání s rokem 2008 klesla do roku 2014 nejvíce produkce a s tím související prodej jáhel o 510%, dále fazole o 364%, kukuřice o 295% a čiroku o 177%.

Za zmínku stojí rovněž dopad na živočišnou produkci. Mezi lety 2009 a 2014 bylo pouze v rámci státu Bornu ukradeno či zabito 18 465 hospodářských zvířat včetně krav, koz a ovcí (Fausat a Tukur, 2015, 100).

Nedostatek potravin však nebyl pro farmáře jediným problémem. Bombardování mostů a silnic způsobilo, že pozemní doprava se stala v Nigérii a zejména pak v příhraničních oblastech sousedních států velmi riskantní a obtížnou. Po roce 2012 byly z důvodu bezpečnosti hranice s Nigerem, Čadem a Kamerun mnohokrát uzavřené, což ovlivnilo zejména vesnice a města v pohraničí. Uzavření hranic mělo katastrofální následky jak pro obchodníky, tak pro obyvatele severního Kamerunu. Dovoz a vývoz zboží se v těchto oblastech staly nemožnými a obchodní výměna postupně zcela zanikla. Příkladem mohou být města Amchide a Limani, která jsou dnes nazývána města duchů (Adebisi at al., 2017, 20–21). Podle Adebisiho at al. (2017, 20–21) před příchodem Boko Haram představovali obchodníci v této oblasti 90% obyvatelstva, zatímco po vypuknutí bojů mezi rebely a vládními vojsky v roce 2014 všichni obyvatelé odešli, aby tak ustoupili hlídkovým týmům, které zde byly nasazeny kamerunskými armádními jednotkami.

Většina obchodních cest na trhy Baga, Gamboru a Monday se nacházela v oblastech kontrolovanými rebely, pohyb obchodníků a jejich zboží, byl proto v rámci těchto tras

prakticky nemožný. Z tohoto důvodu byla většina potravin po roce 2011 přivážena na trhy z ostatních částí Nigérie. Farmáři, kteří chtěli na tržnicích v Bornu přesto prodávat, museli najít jiné cesty vedoucí na trhy, což následně vedlo k výraznému navýšení přepravních tarifů (Famine Early Warning System Network, 2017, 1–3). Dostupnost obchodních cest zobrazuje mapa č. 3.

- normální aktivita ● částečné narušení, snížená aktivita
- významné narušení, omezená aktivita ● minimální nebo žádná aktivita
- cesty

Mapa č. 3: Dostupnost obchodních cest na severovýchodě Nigérie v roce 2016 (vlastní úprava). (Famine Early Warning System Network, 2017, 3)

Většina táborů pro IDPs byla v průběhu let budována jak na státních, tak soukromých pozemcích. Farmáři žijící v blízkosti táborů pak často pronajímali část své orné zemědělské půdy lidem žijícím v táborech k farmaření, což pro farmáře znamenalo malý přivýdělek a pro rodiny v táborech možnost obživy. Zemědělská půda vlastněná státem, běžně využívaná k

hospodaření, byla nyní využita pro stavbu přístřešků (World Bank, 2016, 59). Došlo tak k situaci, že nárůst poptávky (bez přiměřeného zvýšení nabídky) po potravinách vedl ke zvýšení cen potravin a nižší kupní síle, přičemž edostatečná nabídka následně vedla ke zhoršení úrovně poskytovaných služeb v sektoru zemědělství (World Bank, 2016, 59).

Po roce 2011 byl u všech zemědělských produktů v severovýchodních oblastech země zaznamenán výrazný nárůst cen. Na trzích Baga, Monday a Gamboru byl průměrný nárůst cen v případě obilovin následující: jáhly (80%), kukuřice (50%), fazole (19%), pšenice (30%). Mezi další plodiny lze zařadit: brambory (50%), batáty (32%), rajčata (82%), paprika (160%), vodní meloun (44%) a cibule (25%) (Awodola a Oboshi, 2015, 16). Živočišné produkty zaznamenaly následující nárůst cen: skot (122%), kozy (54%) a ryby (36%) (Awodola a Oboshi, 2015, 16). V ostatních státech byla situace podobná. Podle Sítě včasného varování před hladomorem (2017, 3) byl průměrný nárůst cen následující. V případě prodeje jáhel (70%) a ve státě Kano (97%). Cena prodávaných jáhel vzrostla v Yobe průměrně o (70%) a v Kanu o (97%). V případě kukuřice činil průměrný nárůst v Yobe (119%) a ve státě Adamawa (102%).

4.6.2 Potravinová bezpečnost

Koncept potravinové bezpečnosti byl představen poprvé na světové konferenci o potravinách v roce 1974. Společenství jej v této době chápalo především z hlediska dostupnosti potravin v celostátním měřítku (Food and Agriculture Organization of the United Nations, 2002). Potravinová bezpečnost ovlivňuje nejenom příjem stravy, ale také stav výživy a fyzické pohody. Organizace OSN pro výživu a zemědělství (2002) definovala v roce 1996 potravinovou bezpečnost jako situaci, ve které mají všichni lidé vždy fyzický, sociální a ekonomický přístup k dostatečnému množství bezpečných a výživných potravin, které splňují dietní potřeby pro zdravý a aktivní život. V momentě, kdy člověk nemá přístup k dostatečnému množství potravin, jež by uspokojily jeho denní dietní potřeby, nachází se v situaci tzv. potravinové nejistoty.

Potravinová nejistota je velkou výzvou zejména v rozvojových zemích, kde nedostupnost potravin, podvýživa a hlad vede ke slabému fyzickému a mentálnímu rozvoji obyvatel a následně k nízké produktivitě a chudobě (Food and Agriculture Organization of the United

Nations, 2008, 3). Jedná se o začarovaný kruh, v rámci kterého se ovlivňují jednotlivé faktory navzájem a jejich přítomnosti či nepřítomnosti v daném regionu ovlivní míru zajištění potravinové bezpečnosti obyvatel. Pokud se jedinec nachází v situaci, kdy čelí jednomu či více z výše uvedených problémů, je pro něj velmi těžké se z takového kruhu vymanit.

V souvislosti s potravinovou nejistotou čelí Nigérie dlouhodobě problémům s podvýživou. Jedná se o situaci, kdy má daný jedinec dlouhodobý nedostatečný přísun důležitých živin v přijímané potravě. Následkem je zhoršení fyzického a psychického stavu jedince (World Health Organization, 2016). Z průzkumu vypracovaného nigerijským Národním statistickým úřadem ve spolupráci s Národní agenturou pro rozvoj primární zdravotní péče a Národní agenturou pro kontrolu AIDS v roce 2017 vyplývá, že se zvýšila prevalence podvyživených dětí do pěti let věku z 24,2% na 31,5%. Počet dětí nedosahujících průměrné výšky odpovídající jejich věku vzrostl 34,8% na 43,6% (United Nations International Children's Emergency Fund, 2018, 4). Podvýživa přispívá téměř k polovině dětských úmrtí v zemi. V hodnocení kojenecké úmrtnosti ve světě se Nigérie nachází na třetím místě za Indií a Pákistánem, a to navzdory celonárodnímu poklesu kojenecké úmrtnosti z 97 na 1000 živě narozených dětí v roce 2011 na 70 v roce 2017 (United Nations International Children's Emergency Fund, 2018, 4). I přes velké investice do oblasti zdraví a výživy v posledních dvou desetiletích se Nigérii nepodařilo splnit rozvojové cíle tisíciletí v oblasti zdraví⁴⁰ (United Nations Development Program, 2015). Zdravotní systém zůstává křehký a nedostatečně výkonný. Infekční onemocnění jako je cholera, spalničky a meningitida často dosahují epidemických rozměrů.

V důsledku přílivu IDPs a napjaté bezpečnostní situace čelily hostitelské komunitě omezenému přístupu k půdě a obecně nedostatku potravin, což vedlo v těchto oblastech k vysoké úrovni chudoby a podvýživy. Severovýchodní region země čelí rovněž proměnlivým klimatickým podmínkám, jež mají zásadní vliv na zemědělskou produkci. Všechny tyto faktory měly negativní vliv na snížení výnosů plodin a s tím související sníženou produktivitu hospodářských zvířat. Přesto, že se počet obyvatel, který čelil akutnímu nedostatku potravin v lokalitách Yobe, Borno a Adamawa za poslední rok výrazně snížil z 5,2 milionu (červen–

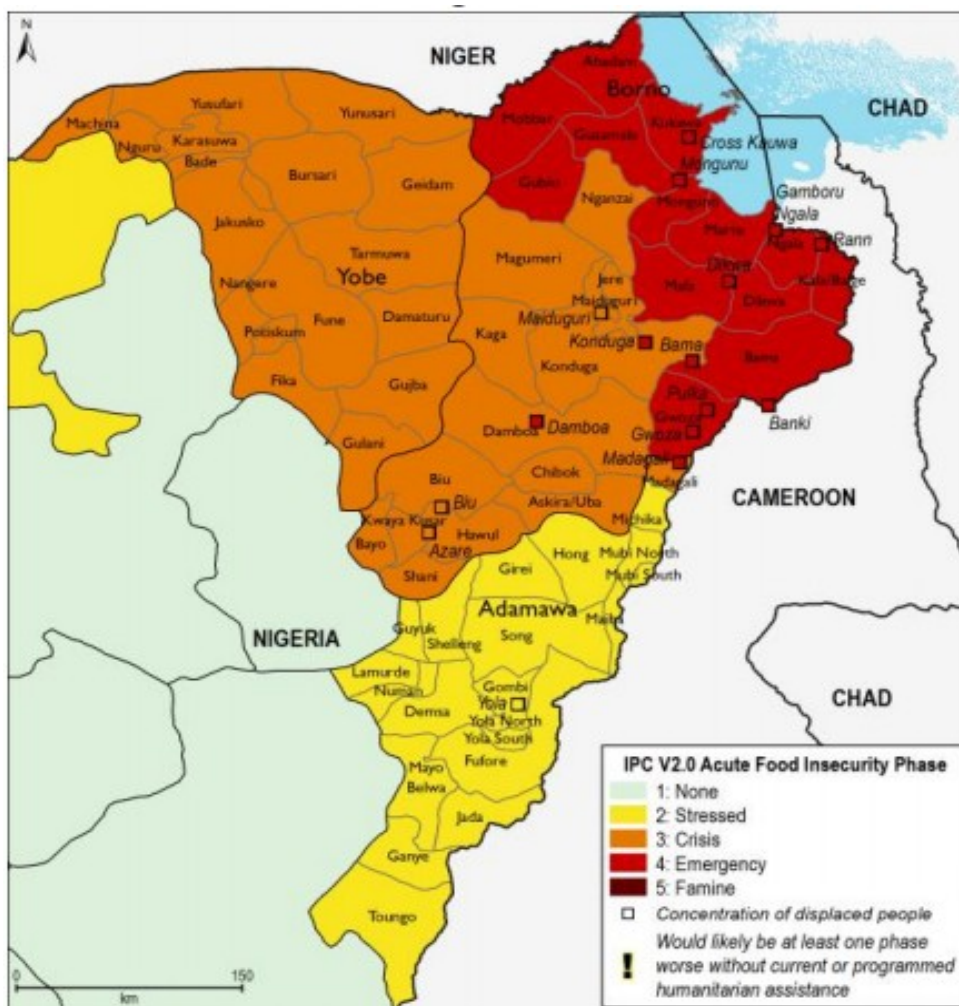
⁴⁰ V roce 2000 stanovilo mezinárodní společenství včetně Nigérie tři rozvojové cíle tisíciletí, a tedy snížení dětské úmrtnosti, zlepšení zdraví matek a boj proti HIV/AIDS, malárii a jiným chorobám (World Health Organization, 2016)

srpen 2017) na 2,9 milionu (červen–srpen 2018), situace v těchto oblastech zůstává i nadále velmi špatná (Food and Agriculture Organization of the United Nations, 2018, 1–2).

Většina obyvatel v zasažených oblastech zůstává i nadále závislá na pomoci humanitárních organizací. Ačkoliv se bezpečnostní situace ve státech Yobe, Adamawa a severozápadní a jižní části Borna zlepšila, severovýchod Borna včetně lesní rezervace Sambisa zůstávají i nadále pro humanitární organizace velmi špatně přístupné. V období od 15.–21. června 2016 byl pod záštitou OSN, nigerijské vlády a Lékařů bez hranic vyslán tým odborníků do města Bama, jednoho z největších měst ve státě Borno, aby zde posoudili závažnost situace souvisejí s potravinovou nejistotou obyvatel. V této době se v Bama nacházelo přibližně 25 000 IDPs. Výsledkem šetření bylo potvrzení akutní podvýživy, jak mezi dospělými, tak mezi dětmi, a to v důsledku extrémního nedostatku jídla a vody (Famine Early Warning System Network, 2017, 7). Trhy a obchody ve městě zůstávají zavřené a celkově zde neprobíhají žádné obchodní aktivity. Z celkového počtu 2531 dětí byla u 15% z nich diagnostikována vážná akutní podvýživa. Z 27 místních samosprávních oblastí v Bornu zůstává 12 z nich nepřístupné humanitárním organizacím. Šetření provedené v těchto oblastech ukázalo, že 32% dětí trpělo akutní podvýživou. Ve městě Dikwa dosáhl tento počet dokonce 59% (Famine Early Warning System Network, 2017, 7).

V boji proti potravinové nejistotě je mezinárodním společenstvím uznáváno a používáno **pětifázové měřítko**, jež má pomoci státům a humanitárním organizacím lépe porozumět krizi a podniknout efektivní kroky k jejímu překonání. Jednotlivé fáze popisuje Síť systémů včasného varování před hladomorem (dále jen FEWS NET) (2017) následovně. V **první** tzv. minimální fázi má více než čtyři z pěti domácností přístup k potravinám. V **druhé** tzv. stresové fázi má i přes zapojení humanitárních organizací minimálně jedna z pěti domácností prostředky pouze k zajištění základních potravin. Další suroviny či potraviny navíc si však členové domácnosti nemohou dovolit. Ve **třetí** tzv. krizové fázi trpí i přes zapojení humanitárních organizací minimálně jedna z pěti domácností akutní podvýživou nebo je to situace, kdy jsou nyní členové domácností schopni si z finančních zásob v omezené míře opatřit základní potraviny, ale brzy se ocitnou v situaci, kdy si nákup základních potravin nebudou moci dovolit. Ve **čtvrté** tzv. nouzové fázi trpí i přes zapojení humanitárních organizací minimálně jedna z pěti domácností akutní podvýživou, které vede k nadměrné úmrtnosti nebo se jedná o situaci, kdy ztráty prostředků na živobytí brzy povede k nedostatku potravin a podvýživě. V **páté** fázi se jedná o hladomor, kdy má i přes zapojení humanitárních

organizací minimálně jedna z pěti domácností nedostatek základních potravin a dalších potřeb, které následně vedou k hladovění, bídě a smrti. Proto, aby byla v daném regionu identifikovaná fáze hladomoru, musí být splněny tři podmínky: 1) minimálně 20% obyvatel trpí extrémním nedostatkem potravin, 2) minimálně 30% dětí trpí akutní podvýživou a za 3) hrubá míra úmrtnosti činí více než 2 osoby na 10 000 obyvatel denně. Jednotlivé fáze potravinové nejistoty v Nigérii zobrazuje mapa č. 4.

žádná
 stresová
 rizová
 nouzová
 hladomor

Mapa č. 4: Fáze potravinové nejistoty v severovýchodním regionu země v červnu 2016 (vlastní úprava). (Famine Early Warning System Network, 2017, 1)

Jak lze vidět na mapě, v polovině roku 2016 se celý region severovýchodního Borna nacházel v nouzové situaci. V krizové fázi se ocitly všechny oblasti ve státě Yobe a státy Adamawa a Jigawa byly zařazeny do stresové fáze. U některých z nejhůře postižených oblastí, kam se humanitární pomoc nedostala se dá předpokládat, že se v tomto období nacházely ve fázi hladomoru.

4.6.3 Celkové vyčíslení nákladů v sektoru zemědělství

Vlastnictví pozemků a hospodářských zvířat včetně přístupu k zemědělským vstupům⁴¹, kapitál a mechanizované zemědělství jsou hlavními faktory bohatství v odvětví zemědělství. Většina zemědělců v Nigérii běžně obdělává 2–4 hektary půdy s nedostatečným přístupem ke kvalitním osivům a hnojivům (World Bank, 2016, 49). V důsledku rostoucího počtu obyvatel, změn klimatu a špatné bezpečnostní situace v posledních letech je na drobné chudé farmáře vyvíjen obrovský tlak. Na severovýchodě země, kde v průběhu roku bývají krátká deštivá období, bývá namísto dvou, pouze jedna osevnická sezóna. V oblastech s delšími deštivými obdobími či tam, kde jsou rozvinutá zavlažovací zařízení, bývají obvykle během roku sklizně dvě. Tato zařízení jsou určena především k zavlažování pšenice, rýže, zeleniny a cukrové třtiny. Průměrné výnosy rýže a rajčat během sezóny dešťů činí 2,2 t/ha a 6,4 t/ha, v případě pravidelného zavlažování je to 3,5 t/ha a 10 t/ha (World Bank, 2016, 49). Na tomto příkladu lze vidět, jak jsou zavlažovací systémy pro farmáře důležité. Celkové škody v zemědělství měly silný negativní dopad na kvalitu poskytovaných zemědělských služeb nejenom na severovýchodě, ale rovněž ve zbytku země.

V roce 2010 nigerijská vláda reagovala na požadavky farmářů a zavedla řadu intervencí, jež měly zefektivnit dotované vstupy pro zemědělce. *Zemědělský rozvojový program* měl zajistit zvýšení přístupu zemědělců k úvěrovým zařízením, zemědělským a zavlažovacím zařízením. K přijetí opatření však došlo ještě před zahájením teroristických útoků ze strany Boko Haram, a tudíž neměly významný dopad (Ajani a Igbokwe, 2014, 240).

Ve zpráva Světové banky (2016, 58) byla celková výše škod v šesti nejvíce zasažených státech vypočítána na 3,7 miliardy dolarů. Největší škody byly napáchány ve státu Borno

⁴¹ Sem patří krmivo, hnojiva, přípravky na ochranu rostlin, včetně čisticích prostředků a přísad používaných při výrobě potravin (Agriculture And Environmental Data Archive, 2013).

(64%), dále Yobe (23%) a Adamawa (12%), Taraba (0,3%), Bauchi (0,2%) a Gombe (0,1%). S ohledem na výši škod byla nejvíce zničena či poškozena zemědělská půda včetně zemědělských farem, dále zavlažovací a drenážní systémy, sklady a ostatní zemědělské budovy, plántáže, osiva a hnojiva (viz tabulka č. 12). Aktivita skupiny se rovněž podepsala na chovu hospodářských zvířat. Některá z nich posloužila jako obživa pro členy skupiny, zbytek byl ponechán na pospas, což vedlo k vyhladovění a následnému uhynutí mnoha kusů dobytka. Nejvyšší finanční ztráty utrpěli farmáři, kteří vlastnili hovězí dobytek, ovce, kozy a prasata.

Kategorie	Stát						Celková výše škod
	Adamawa	Borno	Yobe	Gombe	Taraba	Bauchi	
Zemědělské farmy/zemědělská půda	144,382,000	1,680,000,000	295,485,974	2,362,680	11,722,800	7,500,000	2,141,453,454
Zahrady		11,056,500	7,612,684				18,669,184
Zavlažovací a drenážní systémy		37,800,000	255,213,232				293,013,232
Zemědělské stroje a vybavení	13,920,000	14,462,500	4,198,629				32,581,129
Sklady a ostatní zemědělské budovy	82,177,500	68,150,000	125,048,960	110,000	50,000		275,536,460
Plantáže		46,129,500	6,714,144				52,843,644
Osivo	240,000		35,894,354	107,087	200		36,241,641
Vstupy/agrochemikálie	3,142,550	9,000,000	24,881,681	139,500	45,000		37,208,731
Těžké stroje a technika		10,575,000					10,575,000
Drůbež	8,101,980		165,156	1,500	4,875		8,273,511
Hovězí dobytek	171,928,500	318,750,000	71,154,652	9,750	101,250	58,500	562,002,652
Rybolov	307,293		15,000				322,293
Ovce a kozy	23,310,045	125,000,000	14,402,150	6,025	16,700	4,050	162,738,970
Trhy	3,625,000		14,257,893		7,500		17,890,393
Dopravní služby	18,000		7,403,428				7,421,428
Služby v oblasti zpracování zemědělských produktů	2,066,750		5,818,478				7,885,228
Služby v oblasti školení			276,089				276,089
Zemědělské nástroje*		2,143,000		12,000			2,155,000
Veterinární kliniky a jatka	150,000	29,750,000					29,900,000
Zemědělské silnice		10,912,500		153,000			11,065,500
Systémy podzemní vody	5,000	14,000,000	37,380		22,500		14,064,880
Prasata	3,601,780						3,601,780
Koně a osli	823,875						823,875
Zemědělský zpracovatelský průmysl	4,380						4,380
Drůbeží farmy	50,000			27,905			77,905
Krmivo pro dobytek a vakcíny/léky				772,500			772,500
Krmivo pro ovce/kozy a vakcíny/léky				770,000			770,000
Krmivo pro drůbež a vakcíny/léky				412,500			412,500
Silnice vedoucí k zemědělským skladům			138,000				138,000
Celková výše škod	457,854,653	2,377,729,000	868,717,884	4,884,447	11,970,825	7,562,550	3,728,719,359

Tabulka č. 12: Výše škod vyčíslená v sektoru zemědělství v šesti nejvíce zasažených státech na severovýchodě země v roce 2015 v dolarech (vlastní úpravy). (World Bank, 2016, 58)

Pozn: škody způsobené na zemědělských nástrojích se týkaly zejména kotoučových bran, pluhů, postřikovačů a vodních čerpadel.

V rámci této kapitoly došlo k následujícím zjištěním. Severovýchodní region Nigérie, který je považován za největšího producenta potravin v zemi nejenom na lokální, ale i celostátní úrovni, utrpěl činností rebelů významné ztráty. V důsledku zhoršující se bezpečnostní situace, opustila drtivá většina farmářů vlastníci mikro, malé a střední podniky svoje pozemky a přesunula se do jiných částí Nigérie nebo do sousedních zemí, což způsobilo propuknutí potravinové krize v zasažených oblastech. Snížení objemu produkce vedly společně s vysokými přepravními tarify ke několikanásobnému zvýšení cen potravin. V případě některých rostlinných produktů jako byly například jáhly, byl nárůst cen o 80% či kukuřice o 50%. U živočišné produkce činil největší nárůst cen v případě skotu 122%. Tyto dva faktory (snížení objemu produkce a nárůst cen) vedly k postupnému útlumu obchodních aktivit a nakonec k jejich úplnému přerušení.

Snížila se dostupnost a mobilita práce kvůli hrozbě útoků, což vedlo k navýšení nezaměstnanosti a nárůstu chudoby. Některá města, jež bývala kdysi centrem obchodu, zůstala zcela opuštěná. Finanční instituce, které neměly nyní komu poskytovat své služby, zavřely své pobočky a přesunuly zaměstnance do jiných částí země. Největší finanční škody byly způsobené na zemědělské půdě, budovách, zařízeních a hospodářských zvířatech.

ZÁVĚR

Od získání nezávislosti na Velké Británii byla Nigérie svědkem řady špatných vládních rozhodnutí, jež negativně ovlivnily její další vývoj. Postupná izolace muslimského severu od křesťanského jihu, započatá v době, kdy Nigérii spravovala Velká Británie, pokračovala i po získání nezávislosti. Snahy o rozvoj země, nahradilo mocenské soupeření politických frakcí, jež postupně vedlo k převratům, občanské válce a ke zrodu teroristických organizací v zemi. Jednou z nich je i organizace Boko Haram, která v Nigérii působí aktivně téměř deset let. Během tohoto období měla přítomnost teroristických aktivit v zemi významný negativní dopad na rozvoj Nigérie, a to jak v rovině lidské, sociální, ekonomické, tak politické.

V roce 2002 vznikla Boko Haram jako náboženská komunita, která se během několika let přeměnila v teroristickou organizaci se sofistikovanými metodami boje, představující bezpečnostní hrozbu nejenom pro obyvatele severovýchodní části Nigérie, ale potažmo pro celý západní region Afriky. Nigérie stejně jako mnoha dalších rozvojových zemí světa trpí nízkou kvalitou vládnutí, institucionálního nastavení a vzdělávání doprovázené všudypřítomnou korupcí, nízkými platy a vysokou nezaměstnaností. Není proto velkým překvapením, že vznik většiny teroristických organizací je právě v těchto zemích a Nigérie není v tomto ohledu výjimkou. V minulosti nebylo pro řadu islámských fundamentalistických hnutí obtížné využít frustrace a celkové nespokojenosti společnosti k získání nových příznivců, a to zejména mezi chudou nevzdělanou mládeží, jež je ochotná za menší finanční odměnu udělat téměř cokoliv. Organizace Boko Haram, tak její předchůdce hnutí Maitatsine v 80. letech tuto skutečnost pouze potvrzují.

Nyní bude věnován prostor zodpovězení výzkumných otázek zadaných v úvodu práce. Prvním stanoveným cílem práce bylo zjištění rozsahu teroristických aktivit organizace Boko Haram na území Nigérie z hlediska politických dopadů. S tímto cílem souvisely následující výzkumné otázky:

Jaká protiteroristická opatření byla přijata nigerijskou vládou ve snaze znovu zajistit mír na severovýchodě země? Byly tyto kroky efektivní? Popřípadě do jaké míry se vládě podařilo eliminovat členy organizace Boko Haram? Přispěly bezpečnostní složky spíše k vyřešení či zhoršení bezpečnostní situace? Mimosoudní poprava Yusufa by se společně s nepřiměřenými zásahy policejních složek proti členům Boko Haram v roce 2009 dala označit jako katalyzátor konfliktu, jež významnou měrou přispěl k rozpoutání cyklu násilí v severovýchodním regionu

země. Výsledky šetření Amnesty International z roku 2015 dokládající mimosoudní popravu, svévolné zatýkání a mučení podezřelých osob, pouze potvrzují skutečnost, že nigerijské armádní jednotky, jejímž úkolem bylo znovu zajistit bezpečnost v regionu, tak spíše, než k rychlému ukončení bojů, přispěly svým jednáním k další vlně násilí, minimálně do roku 2015, tedy do doby, než se k nigerijským jednotkám připojily armádní jednotky sousedních států. Protiteroristické strategie zahrnující *Prezidentský výbor pro dialog a mírové řešení bezpečnostních problémů na severovýchodě země* a nabídku amnestie, přijaté během vlády prezidenta Jonathana, nepřinesly do roku 2015 očekávané výsledky. Zlom v průběhu konfliktu přichází až v době administrativy prezidenta Buhariho, když se do konfliktu zapojují MJTF a STEEP a dochází k porážce většiny jednotek Boko Haram. Útoky z letošního roku však potvrzují, že konflikt ještě není u konce. Navzdory úspěšným vojenským operacím do roku 2015, kdy se podařilo výrazně eliminovat počet členů organizace pouze na několik desítek, se nyní zdá, že se členská základna Boko Haram opět nebezpečně rozrůstá.

Druhým stanoveným cílem práce byla analýza socioekonomických dopadů na vybrané ukazatele a odvětví způsobenými činnostmi rebelů. V rámci tohoto cíle práce byly stanoveny následující výzkumné otázky:

Jaké byly celkové náklady napáchaných škod v rámci jednotlivých ukazatelů/odvětví?
Přítomnost teroristických aktivit v zemi měla na všechny vybrané kategorie významný negativní dopad. Nyní se podívejme na jednotlivé kategorie detailněji.

Školství: V oblasti sektoru školství byla výše škod na majetku v šesti severovýchodních státech do konce roku 2015 vyčíslena na téměř **273 milionů dolarů**, přičemž nejvíce poškozeny byly státy Borno (53%), poté Adamawa (22%), Yobe (16%), dále Bauchi (4%), Taraba (4%) a Gombe (1%). Lze si povšimnout, že více než polovina škod na majetku vznikla ve státě Borno, který byl činnostmi rebelů zasažen nejvíce. Během konfliktu došlo ke zničení 1 400 školních zařízení. Nejvyšší míra škod byla v tomto ohledu vypočítána na školních učebnách, které byly ve většině případů zcela zničeny a na obvodových plotech kolem školních zařízení.

Do roku 2009 se prostřednictvím několika vládních programů podařilo pozvednout úroveň školství. Další úspěchy byly však následně zmařeny přítomností teroristických aktivit, v důsledku kterých přišlo o život více než 600 učitelů a 500 žáků.

Turismus: Je zřejmé, že v současnosti je jedním z nejdůležitějších faktorů při výběru dovolené politická stabilita v daném státě. Teroristické útoky významně narušily celkový obraz severovýchodního regionu Nigérie. Po roce 2009 dochází v důsledku špatné bezpečnostní situace v zemi ke zrušení národních sportovních událostí a uzavření některých oblíbených turistických destinací včetně národních parků a rezervací. Došlo k celkovému útlumu turismu, k jehož mírnému oživení dochází v roce 2013. Tento nárůst však nebyl způsobem přílivem turistů, ale nárůstem počtu osob cestujících do země za prací, nikoliv za zábavou.

Přímé zahraniční investice: Ekonomické reformy včetně reforem bankovního systému přispěly po roce 2005 k oživení nigerijské ekonomiky, což se projevilo mimo jiné přílivem FDI, jejichž výše vzrostla z 1,87 na 4,98 miliardy dolarů. Celkově lze výši FDI plynoucích do země do roku 2011 hodnotit pozitivně. Od roku 2011 do roku 2015 však výše FDI do země postupně klesla, a to konkrétně z 8,84 na 3,13 miliard dolarů (282% pokles), což lze přičítat zhoršující se bezpečnostní situaci v zemi.

Zemědělství: Severovýchodní region Nigérie, jakožto největší lokální producent potravin v zemi, utrpěl činností Boko Haram významné ztráty. V důsledku zvyšujícího se počtu útoků, došlo ke snížení dostupnosti a mobility práce, což přispělo k nárůstu nezaměstnanosti a chudoby v regionu. Celková výše škod v nejvíce zasažených státech byla vypočítána na **3,7 miliard dolarů**. Největší škody byly napáchány ve státu Borno (64%), dále v pořadí ve státech Yobe (23%), Adamawa (12%), Taraba (0,3%), Bauchi (0,2%) a Gombe (0,1%), přičemž nejvíce došlo k poškození či zničení zemědělské půdy včetně zemědělských farem, zavlažovacích a drenážních systémů, skladů a ostatních zemědělských budov včetně plántáží, osiva a hnojiva.

Jaké byly ztráty na životech a na majetku v severovýchodních oblastech Nigérie, kde organizace působila? Který stát byl poškozen nejvíce a jaká byla celková suma nákladů v tomto ohledu právě zde?

Od roku 2009 přišlo v důsledku konfliktu o život více než 20 000 civilistů. Několik tisíc osob se stále pohřešuje a téměř dva miliony lidí muselo kvůli bezpečnostní situaci opustit svoje domovy a uchýlit se do vládou vybudovaných táborů pro IDPs. Celkové škody na majetku dosáhly v šesti severovýchodních státech v období 2009–2015 výše **4,3 miliard dolarů**,

z toho **3,95 miliardy dolarů** připadají na stát Borno. Do celkové výše škod bylo zahrnuto bydlení, podnikání a veřejný majetek. Celkově došlo ke zničení či poškození téměř 10% všech obydlí v regionu, přičemž 95% všech domů bylo zničeno či poškozeno v Bornu. Z průměrného počtu pěti obyvatel vycházejících na jeden dům, dosáhl v roce 2015 tento počet devíti obyvatel.

Jaké důvody vedly k propuknutí potravinové krize? Které státy a konkrétně jak tato krize postihla nejvíce? Během konfliktu opustila z bezpečnostních důvodů drtivá většina zemědělců svoje pozemky, čímž došlo ke snížení objemu zemědělské produkce. Nestabilní situace v zemi vedla k navýšení přepravních tarifů, které způsobily několikanásobné zvýšení cen potravin. Velmi nízký objem produkce vedl společně s nárůstem cen k postupnému úpadku obchodních aktivit, až nakonec došlo v některých místech k jejich úplnému přerušení. V roce 2016 byla potravinová krize hlášena ve čtyřech státech severovýchodního regionu země, přičemž nejhorší situace panovala v Bornu, které se nacházelo v nouzové situaci. Státy Yobe a Adamawa se ocitly v krizové fázi a stát Jigawa byl zařazen do stresové fáze.

Do jaké míry byl narušen přeshraniční obchod se zemědělskými produkty mezi státem Borno a okolními státy? Většina zemědělských trhů ve státě Borno zažila do roku 2014 trojnásobný pokles množství obchodovaných zemědělských plodin. K nejčastěji obchodovaným surovinám patřila fazole, čirok, kukuřice a jáhly. Příkladem může být trh Gamboru, kde, produkce fazole klesla do roku 2014 o 420%, čiroku o 390%, kukuřice o 210% a jáhel o 140%. Z důvodu bezpečnosti došlo po roce 2012 několikrát k uzavření hranic s Nigerem, Čadem a Kamerunem, což způsobilo přerušení obchodních aktivit.

Bibliografie

- ABUBAKAR, A. T. 2013. *Nigeria: Cut Off Under Emergency Rule* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://www.bbc.co.uk/news/world-africa-22678762>
- ADEBAYO, A. A. 2014. *Implications of Boko Haram terrorism on National Development in Nigeria: A critical review*. *Mediterranean Journal of Social Science*, 5 (16), 480–489.
- ADEBISI, S. A., AZEEZ, O. O., OYEDEJI, R. 2017. *Appraising the Effect of Boko Haram Insurgency on the Agricultural Sector of Nigerian Business Environment*. *Journal of Law and Governance* 11 (1), 14–25.
- ADELAJA, A. O., LABO, A., PENAR, E. 2018. *Public Opinion on the Root Causes of Terrorism and Objectives of Terrorists: A Boko Haram Case Study*. *Perspectives on Terrorism* 12 (3), 35–49.
- ADESOJI, A. O. 2011. *Between Maitatsine and Boko Haram: Islamic Fundamentalism and the Response of the Nigerian State*. *Africa Today* 57 (4), 98–119.
- ADOYI, A. 2012. *Boko Haram Robs Bank, Kills 4 in Maiduguri* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://www.news24.com/Africa/News/Nigeria-Boko-Haram-rob-bank-in-looting-spree-20141105-2>
- AGANDE, B. 2012. *Boko Haram: Nigeria, Niger Agree on Joint Border Patrols* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://www.vanguardngr.com/2012/10/boko-haram-nigeria-niger-agree-on-joint-border-patrols/>
- AGRICULTURE AND ENVIRONMENTAL DATA ARCHIVE. 2013. *Farm Inputs* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <http://www.environmentdata.org/archive/vocabpref:19893>
- AHMADOU, M., MORITZ, M., PENNAZ, A. K., SCHOLTE, P. 2018. *Not Seeing the Cattle for the Elephants: The Implications of Discursive Linkages between Boko Haram and Wildlife Poaching in Waza National Park, Cameroon*. *Conservation and Society* 16 (2), 125–135.
- AJANI, E. N., IGBOKWE, E. M. 2014. *A Review of Agricultural Transformation Agenda in Nigeria: The Case of Public and Private Sector Participation*. *Research Journal of Agriculture and Environmental Management* 3(5), 238–245.
- AJIKOBI, D. 2018. *Factsheet: Grading Nigeria's Progress in Education* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://africacheck.org/factsheets/factsheet-grading-nigerias-progress-in-education/>
- AKEGBEJO, T. 2018. *The Impact of Boko Haram's Insurgency on Girl's Education in Northern Nigeria* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://politicalinsights.org/2018/06/06/the-impact-of-boko-harams-insurgency-on-girls-education-in-northeast-nigeria/>

AKINFALA, F.F., AKINBODE, G.A., KEMMER, I.A. 2014. *Boko Haram and Terrorism in Northern Nigeria: A Psychological Analysis*. British Journal of Arts and Social Sciences 17 (1), 117–118.

AKINWOTU, E., SEARCEY, D. 2018. *Boko Haram Returns Dozens of Schoolgirls Kidnapped in Nigeria* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2018/03/21/world/africa/nigeria-boko-haram-girls.html>

ALJAZEERA. 2012. *Many killed in Attack on Nigerian Market* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/news/africa/2012/02/201222020227996255.html>

ALJAZEERA. 2016. *Boko Haram attacks Cameroon with kidnapped Girls* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/news/2016/03/weakened-boko-haram-sends-girl-bombers-cameroon-160331175822717.html>

AL-LAMI, M. 2018. *Analysis: How Boko Haram Is Ripping off Islamic State Branding* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://monitoring.bbc.co.uk/product/c200exu9>

ALLEN, N. 2016. *Charting Boko Haram's Rapid Decline* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://warontherocks.com/2016/09/charting-boko-harams-rapid-decline/>

AMNESTY INTERNATIONAL. 2015. *Our Job Is to Shoot, Slaughter and Kill' Boko Haram's Reign of Terror in North-East Nigeria* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://www.amnesty.org/download/Documents/AFR4413602015ENGLISH.PDF>

AMNESTY INTERNATIONAL. 2015. *Stars On Their Shoulders. Blood On Their Hands* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://www.amnesty.org/download/Documents/AFR4416572015ENGLISH.PDF>

APPL, F. 2016. *Mnichovský masakr: Tragédie co spojila svět* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <http://epochaplus.cz/?p=24054>

ARO, O. I. 2013. *Boko Haram Insurgency in Nigeria: Its Implication and Way Forward Toward Avoidance of Future Insurgency*. International Journal of Scientific and Research Publication 11 (3), 1–8.

AWODOLA, B., OBOSHI, A. 2015. *Terrorism in Northern Nigeria: A Threat to Food Security in Maiduguri*. Mediterranean Journal of Social Sciences 6 (3), 11–17.

BAMIDELE, O. 2016. *Civilian Joint Task Force' (CJTF) – A Community Security Option: A Comprehensive and Proactive Approach to Counter-Terrorism*. Journal for Deradicalization (7), 124–144.

BBC. 2013. *Kano Blasts: Nigerians Killed at Bus Station* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://www.bbc.co.uk/news/world-africa-21836639>

BBC. 2013. *Nigeria's Boko Haram 'got \$3m ransom' to Free Hostages* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://www.bbc.co.uk/news/world-africa-22320077>

- BBC. 2015. *Is Islamic State shaping Boko Haram media?* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://www.bbc.co.uk/news/world-africa-31522469>
- BBC. 2015. *Nigeria Boko Haram: Militants Technically Defeated – Buhari* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: www.bbc.com/news/world-africa-35173618
- BELLO, R. S., BELLO, M. B., SAIDU, M. J. 2015. *Small Scale Enterprises (SMEs) and Agricultural Transformation: The Nigeria Experience*. Science Journal of Business and Management 3 (5), 11–15.
- BÍLKOVÁ, V. 2002. *Islám a terorismus na Blízkém východě*. Mezinárodní vztahy 37 (3), 27–44.
- BOKO HARAM VICTIMS RELIEF. 2017. *Boko Haram ‘As Lethal As Ever‘ and It’s Slave-Raiding* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <http://www.bokoharamvictimsrelief.org/>
- BOYLE, J. 2009. *Nigeria's 'Taliban' Enigma* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <http://news.bbc.co.uk/1/hi/8172270.stm>
- BRZOBOHATÝ, M. 1999. *Terorismus*. Praha: Police history.
- BUTCHARD, P. 2017. *Is Terrorism a ‘Rational Choice’?* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://www.e-ir.info/2017/07/06/is-terrorism-a-rational-choice/>
- CAMPBELL, J., HARWOOD, A. 2018. *Boko Haram’s Deadly Impact* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://www.cfr.org/article/boko-harams-deadly-impact>
- CHATT, A. 2014. *Origins and Methods of Boko Haram*. In: McNamara, B., Plaster, G. (ed.) *Boko Haram and the Nigerian Insurgency*. Arlington, VA: The Intelligence Community.
- CNBC AFRICA. 2017. *Nigeria – Boko Haram Attack in Maiduguri Ahead of VP’s Visit* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://www.cnbc.com/news/2017/06/08/nigeria-boko-haram-attack-maiduguri-ahead-vps-visit/>
- CNN. 2018. *Boko Haram Fast Facts* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2014/06/09/world/boko-haram-fast-facts/index.html>
- COLLIER, P. 1999. *Doing Well out of War. Paper prepared for Conference on Economic Agendas in Civil Wars*. London: World Bank.
- COMRAS, V. 2005. *Al Qaeda Finances and Funding to Affiliated Groups*. Strategic Insights 4 (1), 1–16.
- COOK, D. 2011. *Boko Haram: A Prognosis* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://www.bakerinstitute.org/media/files/Research/535dcd14/REL-pub-CookBokoHaram-121611.pdf>

- COOPER, H. A. A. 1977. *What is a Terrorist: A Psychological Perspective*. *Legal Medical Quarterly* 1 (1), 16–32.
- CORDANO, D. 2014. *The Evolution of Boko Haram: A Growing Threat?* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <http://www.polity.org.za/article/the-evolution-of-boko-haram-a-growing-threat-2014-07-02>
- COUNTER EXTREMISM PROJECT. 2018. *Boko Haram* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://www.counterextremism.com/threat/boko-haram>
- CRENSHAW, M. 1981. *The Causes of Terrorism*. *Comparative Politics* 13 (4), 379–399.
- CURTIS, G. E., KARACAN, T. 2002. *The Nexus among Terrorists, Narcotics Traffickers, Weapons Proliferators, and Organized Crime Networks in Western Europe*. Washington, D.C.: Federal Research Division.
- DENNEY, L. 2013. *Consulting the Evidence. How Conflict and Violence Can Best Be Included In the Post-2015 Development Agenda*. London: Overseas Development Institute.
- EICHLER J. *Asymetrické války*. 2004. *Vojenské rozhledy* 14 (46), 17–26.
- EICHLER, J. 2006. *Mezinárodní bezpečnost na počátku 21. století*. Praha: AVIS.
- ELKAIM, Z. 2012. *Boko Haram: The Rise, Success, and Continued Efficacy of the Insurgency in Nigeria*. Working Paper 5. Herzliya: International Institute for Counter-Terrorism.
- EMMANUELLA, E., NGOZI, E. 2017. *Public Perception of Boko Harm Insurgency on Destination Image and Tourist Flow in Northern Nigeria*. *African Journal of Hospitality, Tourism and Leisure* 6 (4), 1–14.
- ENDERS W., SANDLER T. 2008. *Economic Consequences Of Terrorism In Developed And Developing Countries: An Overview* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: http://www.utdallas.edu/~tms063000/website/Econ_Consequences_ms.pdf
- ENDERS W., SANDLER T. 2012. *The Political Economy of Terrorism*. Cambridge: Cambridge University Press.
- FADA, A. A., MATHEW, A. A. 2014. *Evaluating the Impact of Boko Haram Terrorism on Yankari Game Reserve as a Tourist Resort in Bauchi State, Nigeria*. *Journal Of Humanities And Social Science* 19 (2), 57–61.
- FALODE, J. A. 2016. *The Nature of Nigeria's Boko Haram War, 2010-2015: A Strategic Analysis*. *Perspectives on Terrorism* 10 (1), 41–52.
- FAMINE EARLY WARNING SYSTEM NETWORK. 2017. *Overview of the Integrated Phase Classification (IPC)* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: http://fews.net/sites/default/files/IPC%20Overview_May_2017_final.pdf

FAMINE EARLY WARNING SYSTEM NETWORK. 2017. *Restricted Access to Parts of the Northeast Contribute to Emergency Food Insecurity* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z:

https://fews.net/sites/default/files/documents/reports/Nigeria_OL_06_2016_Full%20OL_07_18.pdf

FAUSAT, A. F., TUKUR, M. D. 2015. *The Effect of Insurgency on Borno State Economy (2008-Oct.2014)*. Journal of Economics and Sustainable Development 6 (16), 94–102.

FEDERAL BUREAU OF INVESTIGATION. 1982. *The Covenant, The Sword, The Arm of the Lord. Freedom and Information Privacy Acts Section, Cover Sheet*. Missouri: US Department of Justice.

FEDERAL REPUBLIC OF NIGERIA. 2013. *Terrorism Prevention Amendment Act* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <http://placng.org/wp/wp-content/uploads/2018/02/Terrorism-Prevention-Amendment-Act-2013.pdf>

FLETCHER, J., MORAKABATI, Y. 2008. *Tourism Activity, Terrorism and Political Instability within the Commonwealth: The cases of Fiji and Kenya*. International Journal of Tourism Research 10, 537–556.

FOLTIN, P., ŘEHÁK, D., STOJAR, R. 2008. *Vybrané aspekty soudobého terorismu*. Praha: Redakce účelové tvorby AVIS.

FOOD AND AGRICULTURE ORGANIZATION OF THE UNITED NATIONS. 2002. *Food Security: Concepts and Measurement* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <http://www.fao.org/docrep/005/y4671e/y4671e06.htm>

FOOD AND AGRICULTURE ORGANIZATION OF THE UNITED NATIONS. 2008. *An Introduction to the Basic Concepts of Food Security* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <http://www.fao.org/docrep/013/al936e/al936e00.pdf>

FOOD AND AGRICULTURE ORGANIZATION OF THE UNITED NATIONS. 2018. *Northeastern Nigeria – Adamawa, Borno, Yobe* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z:

FOREST, J. J. F. 2012. *Confronting the Terrorism of Boko Haram in Nigeria*. JSOU Report 12-5. Tampa: Joint Special Operations University.

FREEMAN, C. 2015. *South African Mercenaries Secret War on Boko Haram* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z:

<https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/africaandindianocean/nigeria/11596210/South-African-mercenaries-secret-war-on-Boko-Haram.html>

FREY, B. S., LUECHINGER, S., STUTZER, A. 2007. *Calculating Tragedy: Assessing the Costs of Terrorism*. Journal of Economic Surveys 21(1), 1–24.

FRIBERG, J. 2016. *SOF and Boko Haram – Nigeria’s Long-Term Insurgent Nightmare* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <http://www.sof.news/conflicts/boko-haram/>

- GAMBRELL, J. 2011. *Nigeria: Radical Muslim Sect Grows More Dangerous* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://www.deseretnews.com/article/700194674/Nigeria-Radical-Muslim-sect-grows-more-dangerous.html>
- GARBA, T. 2017. *UNESCO: Sukur Kingdom was destroyed by Boko Haram* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <http://www.adamawadailyreports.com/2017/03/newssukur-kingdom-was-destroyed-by-boko.html>
- GEARY, A. 2018. *Marketing in the Modern World: Tourism After Terrorist Attacks*. Reseach Working Paper. Wyoming: University of Wyoming.
- GEDLU, M. 2002. *Komparativní studie současného náboženského terorismu*. Mezinárodní vztahy (2), 127–146.
- GLOBAL TERRORISM DATABASE. 2017. *Boko Haram* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://www.start.umd.edu/gtd/>
- HACKER, F. J. 1976. *Crusaders, Criminals, Crazies: Terror and Terrorism in Our Time*. New York: Norton.
- HATCH, R. 2014. *Schooling in Northern Nigeria: Challenges for Girl's Education* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://www.epdc.org/epdc-data-points/schooling-northern-nigeria-challenges-girls-education>
- HEALY, H. 2018. *Can Peacebuilders End the War with Boko Haram?* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://newint.org/features/2018/09/01/boko-haram-peace-nigeria>
- HIRSCH, A. 2012. *Come to Nigeria, if You Like a Bit of Edge with Your Natural Beauty* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/commentisfree/2012/jun/29/nigeria-tourism-safe-to-travel>
- HOFFMAN, B. 2006. *Inside Terrorism*. New York: Columbia UP.
- HOFFMANN, B. 2001. Terrorismus. Citováno dle: Mareš, M. 2004. *Vymezení pojmů terorismus, válka a guerilla v soudobé bezpečnostní terminologii*. Obrana a strategie 4 (1), 19-32.
- HRBÁČEK, J., KOPP, M. 2005. *I v Česku proudí peníze systémem Hawala* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/i-v-cesku-proudi-penize-systemem-hawala_200510031035_mkopp
- HUMAN RIGHTS WATCH. 2012. *Spiraling Violence. Boko Haram Attacks and Security Force Abuses in Nigeria* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <http://www.hrw.org/sites/default/files/reports/nigeria1012webwcoverLowerRes.pdf>
- HUMAN RIGHTS WATCH. 2016. *They Set the Classrooms on Fire* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: https://www.hrw.org/sites/default/files/report_pdf/nigeria0416web.pdf

- HUMBOLDT UNIVERSITY OF BERLIN. 2013. *The Hausa Language* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://www.iaaw.hu-berlin.de/en/africa/linguistik-und-sprachen/african-languages/hausa>
- INSTITUTE FOR ECONOMICS AND PEACE. 2015. *Global Terrorism Index 2015* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <http://economicsandpeace.org/reports/>
- INSTITUTE FOR ECONOMICS AND PEACE. 2016. *Global Terrorism Index 2016* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <http://economicsandpeace.org/reports/>
- INSTITUTE FOR ECONOMICS AND PEACE. 2017. *Global Terrorism Index 2017* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <http://economicsandpeace.org/reports/>
- INSTITUTE FOR SECURITY STUDIES. 2016. Assessing the Multinational Joint Task Force against Boko Haram [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <http://www.css.ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/gess/cis/center-for-securities-studies/resources/docs/ISS%20Africa%20Assessing%20the%20Multinational%20Joint%20Task%20Force%20against%20Boko%20Haram.pdf>
- ISICHEI, E. 1987. *The Maitatsine Risings in Nigeria, 1980–1985: A Revolt of the Disinherited*. *Journal of Religion in Africa* 17(3): 194–208.
- JANSOVÁ, I. 2014. Ideologie. In: Prokopová, K. (ed). *Encyklopedie lingvistiky*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
- JETTER, M. 2017. *Terrorism and the Media: The Effect of US Television Coverage on Al-Qaeda Attacks* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <http://ftp.iza.org/dp10708.pdf>
- JONGMAN, A. J., SCHMID, A. P. 2005. *Political Terrorism*. New Jersey: Transaction Books.
- JUERGENSMEYER, M. 2000. *Terror in the Mind of God: The Global Rise of Religious Violence*. Berkeley: University of California Press.
- KERMELIOTIS, T. 2015. *One Million Forced from School by Boko Haram War* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/news/2015/12/boko-haram-conflict-1-million-kids-school-151222200800817.html>
- KUKOYI, D. 2015. *Detail: Nigeria's Oil and Gas Sector Attract FDI* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://www.worldfinance.com/strategy/detail-nigerias-oil-and-gas-sector-attracts-fdi>
- LINDBERG, M. 2010. *Factors Contributing to the Strength and Resilience of Terrorist Groups* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <http://gees.org/articulos/factors-contributing-to-the-strength-and-resilience-of-terrorist-groups>
- LOWMAN, T. 2014. *Biafra and Boko Haram: Different Conflicts, Common Themes* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://africanarguments.org/2014/07/18/biafra-and-boko-haram-different-conflicts-common-themes-by-tom-lowman/>

- MARAMA, N. 2015. *FG Re-opens Maiduguri Airport 18 Months After Closure* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://www.vanguardngr.com/2015/06/fg-re-opens-maiduguri-airport-18-months-after-closure/>
- MAREŠ, M. 2004. *Vymezení pojmů terorismus, válka a guerilla v soudobé bezpečnostní terminologii*. *Obrana a strategie* 4 (1), 19–32.
- MARIGHELLA, C. 2002. *Mini-Manual of the Urban Guerrilla*. Montreal: Abraham Guillen Press & Arm the Spirit.
- MARK, M. 2013. *Boko Haram Leader Calls for More School Attacks After Dorm Killings* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2013/jul/14/boko-haram-school-attacks-nigeria>
- MATFESS, H. 2016. *Here's Why so Many People Join Boko Haram, Despite it's Notorious Violence* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: https://www.washingtonpost.com/gdpr-consent/?destination=%2fnews%2fmonkey-cage%2fwp%2f2016%2f04%2f26%2fheres-why-so-many-people-join-boko-haram-despite-its-notorious-violence%2f%3f&utm_term=.5c68b94b40b5
- MCKENNA, J. 2005. *Implications of Transnational Terrorism on International Trade* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://sites.duke.edu/djepapers/files/2016/10/McKenna.pdf>
- MICKOLUS, E. 2016. *Terrorism 2013-2015*. North Carolina: McFarland.
- MOHAMMED, K. 2014. The message and methods of Boko Haram. In: Montclos, M. A. P. (ed.) *Boko Haram: Islamism, Politics, Security and the State in Nigeria*. Leiden: African Studies Centre.
- MORGENTHAU, H. 2005. *Politics Among Nations*. New York: McGraw-Hill Education.
- MOSS, S. 2016. *The rational Choice Theory of Terrorism* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://www.sicotests.com/psyarticle.asp?id=370>
- NATIONAL ASSEMBLY OF THE FEDERAL REPUBLIC OF NIGERIA. 2011. *Terrorism Prevention Act* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <http://www.nass.gov.ng/document/download/5944>
- NATIONAL BUREAU OF STATISTICS OF NIGERIA. 2010. *NBS/CADP Baseline Survey Report* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: nigerianstat.gov.ng/download/149
- NGOZI, E. 2013. *Tourism a Viable Path for Wealth Creation in Nigeria: An Analysis of Awka Metropolis*. *International Journal of Science and Research* 2 (9), 298–304.
- OBOH, M. 2012. *Islamist Insurgents Kill over 178 in Nigeria's Kano* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-nigeria-violence/islamist-insurgents-kill-over-178-in-nigerias-kano-idUSTRE80L0A020120122>

O'NEILL, B. E. 2005. *From Revolution to Apocalypse: Insurgency and Terrorism*. Dulles, VA: Potomac Books.

ODOZI, V. A. 1995. *An Overview of Foreign Investment in Nigeria 1960-1995*. Abuja: Central Bank of Nigeria.

ODUYELA, S. 2014. *The Emergence of Boko Haram: From Religious Intolerance to Religious Terrorism in Nigeria Part I* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/262828974_The_Emergence_of_Boko_Haram_From_Religious_Intolerance_to_Religious_Terrorism_in_Nigeria_Part_I

OFFICE OF THE UNITED NATIONS HIGH COMMISSIONER FOR HUMAN RIGHTS. 2008. *Human Rights, Terrorism and Counter-Terrorism*. The Human Rights Fact Sheet No.32. Geneva: United Nations.

OJO, D. 2017. *As NTDC Strategies to Stimulate Nigerian's Tourism* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://www.thisdaylive.com/index.php/2017/07/16/as-ntdc-strategises-to-stimulate-nigerias-tourism/>

OJUKWU-OGBA, N. E. 2009. *Banking Sector Reforms in Nigeria: Legal Implications for the Banker-Customer Relationship*. Commonwealth Law Bulletin 35 (4), 675–686.

OKUNLOYE, B. 2018. *Metele Killings: Buratai Speaks on How Boko Haram Attacked Soldiers with Drones* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://www.naijanews.com/2018/11/29/metele-killings-buratai-speaks-on-how-boko-haram-attacked-soldiers-with-drones/>

OLUIGBO, CH. 2017. *NTDC Drives Domestic Tourism with Tour Nigeria Campaign* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://www.businessdayonline.com/news/article/ntdc-drives-domestic-tourism-tour-nigeria-campaign/>

OMEDE, J., OMEDE, A. A., 2015. *Terrorism and Insecurity in Nigeria: Moral, Values and Religious Education as Panaceas*. Journal of Education and Practice 6 (11), 120–127.

ONYEBUCHI, O. 2018. *Impact of Insurgency on Foreign Direct Investment in Nigeria*. International Journal of Operational Research in Management, Social Sciences and Education 4 (1), 2–12.

ORIAKHI, D., OSEMWENGIE, P. 2012. *The Impact of National Security on Foreign Direct Investment in Nigeria: An Empirical Analysis*. Journal of Economics and Sustainable Development 13 (3), 88–96.

PEARCE, K. I. 1977. *Police Negotiations. A New Role for the Community Psychiatrist*. Canadian Psychiatric Association Journal 22 (4), 171–175.

PHAM, J. P. 2012. *Boko Haram's Evolving Threat* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://africacenter.org/publication/boko-harams-evolving-threat/>

- PIZAM, A., SMITH, G. 2000. *Tourism and Terrorism: A quantitative Analysis of Major Terrorist Acts and Their Impact on Tourism Destinations*. *Tourism Economics* 6 (2), 123–138.
- PREMIUM TIMES. 2016. *ICC Commences Investigation of Nigerian Army, Boko Haram for Human Rights Abuses* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://www.premiumtimesng.com/news/headlines/201774-icc-commences-investigation-nigerian-army-boko-haram-human-rights-abuses.html>
- PREMIUM TIMES. 2012. *Nigeria, Cameroon Sign Trans-Border Security Agreement* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: https://www.premiumtimesng.com/foreign/3983-nigeria_cameroon_sign_trans-border_security_agreement.html
- PRICOPI, M. 2016. *Tactics Used by the Terrorist Organisation Boko Haram*. *Scientific Bulletin* 21 (1), 40–45.
- PSACHAROPOULOS, G. 2015. *Post-2015 Education in Nigeria: What Are the Priorities?* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://www.copenhagenconsensus.com/publication/nigeria-perspective-education>
- RAPOPORT, D. C. 2004. *The Four Waves of Modern Terrorism*. In: Cronin, A. K., Ludes, J. M. (ed.). *Attacking Terrorism: Elements of a Grand Strategy*. Washington, D.C.: Georgetown University Press.
- RELIEF WEB. 2015. *Nigeria: Persistent Boko Haram threat (24 Dec 2015)* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://reliefweb.int/map/nigeria/nigeria-persistent-boko-haram-threat-24-dec-2015>
- REUTERS. 2016. *At least 65 people killed in attack in Nigeria's Maiduguri* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-nigeria-violence-idUSKCN0V90M8>
- ROGERS, P. 2012. *Nigeria: The Generic Context of the Boko Haram Violence* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://www.oxfordresearchgroup.org.uk/nigeria-the-generic-context-of-the-boko-haram-violence>
- RUBY, R., SHAH, T. S. 2007. *Nigeria's Presidential Election: The Christian-Muslim Divide* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <http://www.pewforum.org/2007/03/21/nigerias-presidential-election-the-christian-muslim-divide/>
- SAGEMAN, M. 2004. *Understanding Terror Networks*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- SERRANO, R., PIERI, Z. 2014. *By the numbers: The Nigerian State's efforts to counter Boko Haram*. In: Montclos, M. A. P. (ed.) *Boko Haram: Islamism, Politics, Security and the State in Nigeria*. Leiden: African Studies Centre.

- STANFORD UNIVERSITY. 2018. *Boko Haram* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <http://web.stanford.edu/group/mappingmilitants/cgi-bin/groups/view/553?highlight=boko+haram>
- STRMISKA, M. 1996. *Politický terorismus. Úvod do studia politického terorismu v demokratických systémech*. Brno: Masarykova univerzita.
- SULEIMAN, M. N., KARIM, M. A., 2015. *Cycle of Bad Governance and Corruption: The Rise of Boko Haram in Nigeria*. Sage Journals 5 (1), 1–11.
- TAUER, F. 1984. *Svět Islámu*. Praha: Vyšehrad.
- TAYLOR, M. 1988. *The Terrorist*. London: Brassey's.
- TELEGRAPH. 2017. *Boko Haram Attack on Nigeria Oil Team 'Killed More Than 50'* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://www.telegraph.co.uk/news/2017/07/28/boko-haram-attack-nigeria-oil-team-killed-50/>
- THE GUARDIAN. 2012. *Boko Haram Attacks – Timeline* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2012/sep/25/boko-haram-timeline-nigeria>
- THE UNIVERSITY OF CHICAGO. 2016. *Boko Haram Suiside Attacks* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: http://cpostdata.uchicago.edu/search_new.php
- THORNTON, T. P. 1964. Terror as a Weapon of Political Agitation. In: Eckstein, H. (ed.) *Internal War: Problems and Approaches*. London: Free Press of Glencoe.
- THURSTON, A. 2017. *Boko Haram's New Tactics Imperil Nigeria's Countryside* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://theglobalobservatory.org/2017/11/boko-harams-new-tactics-imperil-countryside/>
- U.S. DEPARTMENT OF STATE. 2012. *Terrorist Designations of Boko Haram Commander Abubakar Shekau, Khalid al-Barnawi and Abubakar Adam Kamar* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://www.state.gov/j/ct/rls/other/des/266615.htm>
- U.S. HOUSE OF REPRESENTATIVES COMMITTEE ON HOMELAND SECURITY. 2013. *Boko Haram Growing Threat to the U.S. Homeland* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://homeland.house.gov/files/documents/09-13-13-Boko-Haram-Report.pdf>
- UNITED NATIONS CONFERENCE ON TRADE AND DEVELOPMENT. 2007. *World investment prospect survey 2007 - 2009* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: https://unctad.org/en/Docs/wips2007_en.pdf
- UNITED NATIONS CONFERENCE ON TRADE AND DEVELOPMENT. 2013. *World Investment Report 2013: Global Value Chains: Investment and Trade for Development* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: https://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2013_en.pdf

UNITED NATIONS DEVELOPMENT PROGRAM. 2015. *Millennium Development Goals. End-Point Report 2015*. Abuja: Office of the Senior Special Assistant to the President on Millennium Development Goals.

UNITED NATIONS INTERNATIONAL CHILDREN'S EMERGENCY FUND. 2018. *Multiple Indicator Cluster Survey 2016-2017* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: https://www.unicef.org/nigeria/NG_publications_mics_201617feb2018.pdf

THE UNITED NATIONS INTERNATIONAL CHILDREN'S EMERGENCY FUND. 2017. *Over Half of Schools Remain Closed in Epicentre of Boko Haram Crisis in Nigeria* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://www.un.org/sustainabledevelopment/blog/2017/09/over-half-of-schools-remain-closed-in-epicentre-of-boko-haram-crisis-in-nigeria-unicef/>

UNITED NATIONS MIGRATION AGENCY. 2016. *Displacement Tracking Matrix Nigeria. Round 11 Report*. Abuja: United Nations Migration Agency

UNITED NATIONS MIGRATION AGENCY. 2017. *Displacement Tracking Matrix Nigeria. Round 14 Report*. Abuja: United Nations Migration Agency.

UNITED NATIONS. 2015. *Children and Armed Conflict* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/69/926&Lang=E&Area=UNDOC

UNIVERSAL BASIC EDUCATION COMMISSION. 2018. *Federal Teacher's Scheme* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://www.ubec.gov.ng/federal-teachers-scheme>

VICKY, A. 2012. *Aux Origines de la Secte Boko Haram* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://www.monde-diplomatique.fr/2012/04/VICKY/47604>

VICTOROFF, J. 2005. *The Mind of the Terrorist: A Review and Critique of Psychological Approaches*. Conflict Resolution 49 (1), 3–42.

VOICE OF AMERICA. 2015. *Most Territory Regained From Boko Haram, Nigeria Says*. [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://www.voanews.com/a/territory-regained-boko-haram-nigeria/2684543.html>

WALKER, A. 2012. *What Is Boko Haram?* Special Report. Washington, D.C.: United States Institute of Peace.

WEBER, M. 1965. *Politics as a Vocation*. Minneapolis, Minnesota: Fortress Press.

WILLIAMS, P. 2005. *Warning Indicators: Terrorist Finances and Terrorist Adaptation*. Strategic Insights 6 (1), 1–16.

WORLD BANK. 2000. *NIGERIA: Voice of the Poor* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <http://siteresources.worldbank.org/INTPOVERTY/Resources/335642-1124115102975/1555199-1124138866347/nigeria.pdf>

WORLD BANK. 2016. *North-East Nigeria. Recovery and Peace Building Assessment*. Abuja: World Bank.

WORLD BANK. 2018. *Agriculture and Food* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://www.worldbank.org/en/topic/agriculture/overview>

WORLD BANK. 2018. *Foreign Direct Investment* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.CD.WD?locations=NG>

WORLD BANK. 2018. *Worldwide Governance Indicators* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <http://info.worldbank.org/Governance/wgi/#reports>

WORLD EDUCATION NEWS AND REVIEWS. 2017. *Education in Nigeria* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://wenr.wes.org/2017/03/education-in-nigeria>

WORLD HEALTH ORGANIZATION. 2016. *What is Malnutrition?* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <http://www.who.int/features/qa/malnutrition/en/>

WORLD TRAVEL AND TOURISM COUNCIL. 2017. *Travel&Tourism: Economic Impact 2017 Nigeria* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://www.wttc.org/-/media/files/reports/economic-impact-research/countries-2017/nigeria2017.pdf>

YANG, G. 2015. *Political Stability vs Economic Development* [online]. [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://www.newera.com.na/2015/03/13/political-stability-economic-development/>